

**MYKOLO ROMERIO UNIVERSITETAS
POLITIKOS IR VADYBOS FAKULTETAS
VIEŠOJO ADMINISTRAVIMO INSTITUTAS**

AGNĖ GRIZEVIČIŪTĖ

**VIEŠOJO IR PRIVATAUS SEKTORIŲ
PARTNERYSTĖ ROKIŠKIO RAJONE
ATSINAUJINANČIŲ ENERGIJOS IŠTEKLIŲ
PLĖTROS ASPEKTU**

Magistro baigiamasis darbas

**Vadovas
doc. dr. D. Gudelis**

VILNIUS, 2014

**MYKOLO ROMERIO UNIVERSITETAS
POLITIKOS IR VADYBOS FAKULTETAS
VIEŠOJO ADMINISTRAVIMO INSTITUTAS**

AGNĖ GRIZEVIČIŪTĖ

**VIEŠOJO IR PRIVATAUS SEKTORIŲ
PARTNERYSTĖ ROKIŠKIO RAJONE
ATSINAUJINANČIŲ ENERGIJOS IŠTEKLIŲ
PLĖTROS ASPEKTU**

**Energetikos politikos ir vadybos magistro baigiamasis darbas
Studijų programa 621N70008**

Recenzentas

**Vadovas
doc. dr. D. Gudelis
2014 11 17**

**Atliko
EPVmns_01 gr. stud.
A. Grizevičiūtė
2014 11 17**

VILNIUS, 2014

TURINYS

IVADAS	6
I. VIEŠOJO IR PRIVATAUS SEKTORIAUS PARTNERYSTĖS PLĖTOJANT ATSINAUJINANČIUS ENERGIJOS IŠTEKLIUS TEORINĖS PRIEIGOS	8
1. Viešojo ir privataus sektoriaus partnerystės tikslai ir perspektyvos	9
1.1 Viešojo ir privataus sektoriaus partnerystės samprata.....	9
1.2 Viešojo ir privataus sektoriaus partnerystės formos.....	11
1.3 Viešojo ir privataus sektorių partnerystės privalumai ir trūkumai	14
1.4 Viešojo ir privataus sektorių partnerystės teisinis reguliavimas	18
1.5 Darniosios energetikos raida viešosios ir privačios partnerystės kontekste	22
2. Atsinaujinančių energijos išteklių valdymo samprata ir raiška viešojo ir privataus sektorių partnerystės aspektu	24
2.1 Viešojo ir privataus sektorių partnerystės poreikis ir problemos plėtojant atsinaujinančius energijos išteklius	24
2.2 Atsinaujinančių energijos išteklių rūšys	26
2.3 Atsinaujinančių energijos išteklių teisinis reguliavimas	30
2.4 Atsinaujinančių energijos išteklių plėtros skatinimas Lietuvoje Europos Sąjungos kontekste.....	34
2.5 Savivaldybių vaidmuo ir galimybės plėtojant atsinaujinančius energijos išteklius	39
II. VIEŠOJO IR PRIVATAUS SEKTORIŲ PARTNERYSTĖS ATSINAUJINANČIŲ ENERGIJOS IŠTEKLIŲ PLĖTROS ASPEKTU ROKIŠKIO RAJONE TYRIMO METODOLOGIJA	41
III. VIEŠOJO IR PRIVATAUS SEKTORIŲ PARTNERYSTĖS ATSINAUJINANČIŲ ENERGIJOS IŠTEKLIŲ PLĖTROS ASPEKTU ROKIŠKIO RAJONO SAVIVALDYBĖJE TYRIMO REZULTATAI	47
3.1 Viešojo ir privataus sektorių partnerystės plėtojant atsinaujinančius energijos išteklius situacija ir perspektyvos šalies mastu: ekspertų nuomonės raiška	47
3.2 Rokiškio rajono savivaldybės situacija ir galimybės viešosios ir privačios partnerystės būdu plėtoti atsinaujinančius energijos išteklius: dokumentų analizės rezultatai	55
3.3 Viešojo ir privataus sektorių partnerystės plėtojant atsinaujinančius energijos išteklius situacija ir plėtros galimybės Rokiškio rajone: ekspertų nuomonės raiška	63
IŠVADOS	70
REKOMENDACIJOS	72
LITERATŪROS SĄRAŠAS	73
ANOTACIJA	78
ANOTATION	78
SANTRAUKA	79
SUMMARY	80
PRIEDAI	81-99

PRIEDAI

- 1 priedas. Viešojo ir privataus sektorių partnerystė atsinaujinančių energijos išteklių plėtros aspektu interviu apklausos protokolas 82-85
- 2 priedas. Viešojo ir privataus sektoriaus partnerystės sutarčių skaičius Lietuvos savivaldybėse **Klaida! Žymelė neapibrėžta.**
- 3 priedas. Sutarčių tipų palyginimas pagal sektorių atsakomybę..... **Klaida! Žymelė neapibrėžta.**
- 4 priedas. Pagrindiniai VPSP teisės aktai Lietuvoje..... **Klaida! Žymelė neapibrėžta.**
- 5 priedas. Viešojo ir privataus sektorių santykio Lietuvos elektros energetikoje rekomenduotinas modelis. **Klaida! Žymelė neapibrėžta.**
- 6 priedas. Energijos gamybos didinimo užduotys kiekvienai šaliai **Klaida! Žymelė neapibrėžta.**
- 7 priedas. Atsinaujinančių energijos šaltinių naudojimas energijos gamybai 2006, 2008 m. ir numatoma prognozė šalims 2020 metais **Klaida! Žymelė neapibrėžta.**
- 8 priedas. AEI planuojamos instaliuotosios galios augimas Lietuvoje . **Klaida! Žymelė neapibrėžta.**
- 9 priedas. Žaliųjų sertifikatų paramos schema **Klaida! Žymelė neapibrėžta.**
- 10 priedas. AIE naudojimo plėtros veiksmų rengimo ir įgyvendinimo procedūra **Klaida! Žymelė neapibrėžta.**
- 11 priedas. AEI skatinimo priemonių pasiekimo indikatoriai pagal Rokiškio rajono strateginį planą iki 2015 m..... **Klaida! Žymelė neapibrėžta.**

LENTELĖS

1 lentelė. Viešojo ir privataus sektorių partnerystės formos	11
2 lentelė. Rizikos paskirstymas tarp viešojo ir privataus sektoriaus subjektų.....	15
3 lentelė. VPSP teisinė aplinka.....	19
4 lentelė. Atsinaujinančių energijos išteklių skatinimo priemonės	39
5 lentelė. AEI plėtros rezultatai Lietuvoje 2013 metais	40
6 lentelė. Viešojo ir privataus sektorių partnerystės atsinaujinančių energijos išteklių plėtros aspektu tyrimo teoriniai konstruktai	46
7 lentelė. Ekspertų nurodytos VPSP plėtros problemos Lietuvoje.....	49
8 lentelė. Interneto svetainės www.ppplietuva.lt vertinimas informacijos išsamumo ir aktualumo atžvilgiais.....	53
9 lentelė. Atsinaujinančių energijos išteklių plėtra: ekspertų nuomonės raiška	53
10 lentelė. Atsinaujinančių energijos išteklių finansavimo šaltiniai Lietuvoje.....	55-56
11 lentelė. VIAP lėšų, skirtų AEI gamybai ir balansavimui, biudžetas 2010-2014 m.....	58
12 lentelė. Atsinaujinančio kuro dalis įmonėse, gaminančiose šilumą centralizuotai ir vietinėse katilinėse.....	61
13 lentelė. AEI plėtros galimybių ir potencialo įvertinimas.....	64
14 lentelė. AEI plėtrą skatinančios priemonės ir jų įgyvendinamumas Rokiškio rajone	Klaida!
	Žymelė neapibrėžta.
15 lentelė. Rokiškio rajono savivaldybės iniciatyvos skatinant AEI plėtrą.....	69

PAVEIKSLAI

1 pav. Viešojo ir privataus sektorių partnerystės formų klasifikacija	13
2 pav. Administracinė VPSP sistema centrinės valdžios lygmeniu	21
3 pav. Lietuvos darniosios energetikos raidos virtualus modelis	22
4 pav. AEI elektros energetikos sektoriuje	36
5 pav. AEI plėtros skatinimo sistemos paradigmos	37
6 pav. Savivaldybių kompetencijos AEI plėtros aspektu	41
7 pav. Interviu tipai	44
8 pav. Tyrimo eigos struktūra	44
9 pav. Ekspertų lankymasis VPSP internetinėje svetainėje bei jos vertinimas	53
10 pav. Visuomeninės elektros energijos vidutinės kainos sandara 2014 m	56
11 pav. Viešųjų pirkimų pasiskirstymas pagal sritis Rokiškio rajone 2013 m	60
12 pav. Atsinaujinančių energijos išteklių rūšys ir jų dislokacija Rokiškio rajone	62
13 pav. Šilumos kainų kaita Rokiškio rajone 2013-2014 m	63
14 pav. Leidimo, statyti AEI elektrinę, procesas	70

IVADAS

Temos aktualumas. Per daugiau nei dvidešimt Lietuvos nepriklausomybės metų viešojo infrastruktūra ženkliai pasikeitė, tačiau šiai sričiai būtinos investicijos, o valstybė ne visuomet turi pakankami lėšų viešosios infrastruktūros plėtrai užtikrinti. Viešojo ir privataus sektoriaus partnerystės projektų įgyvendinimas dažnai yra vienintelis būdas didesne apimtimi plėtoti viešąją infrastruktūrą ir tai atlikti sparčiau. Partnerystė su privačiu sektoriumi sąlygoja viešosios infrastruktūros efektyvesnį naudojimą bei teikiamų viešųjų paslaugų kaštų sumažinimą. Šiuo metu, didėjant dėmesiui atsinaujinančių išteklių energetikai, viešasis sektorius, pasitelkdamas privataus sektoriaus kapitalą, kompetencijas bei patirtis, gali imtis iniciatyvos šiai veiklai plėsti. Šiandieniniame pasaulyje energijos gamybos ir vartojimo poreikis nesustabdomai auga, tačiau senkantys tradiciniai iškastinio kuro išteklių bei šiltnamio efektą sukeliančių dujų kiekio augimas, kuris sukelia klimato atšilimą, verčia ieškoti kitų, tai yra alternatyvių energijos šaltinių. Europos Sąjunga yra trečiojoje vietoje pagal CO² kiekį, išmetamą į atmosferą, pirmojoje vietoje atsidūrė Kinija, o antrojoje – Jungtinė Amerikos valstijos. Siekiant sumažinti klimato kaitą bei padidinti energetinę nepriklausomybę, kiekviena ES valstybė narė, o taip pat ir Lietuva, turi sistemingai ir centralizuotai plėtoti atsinaujinančių išteklių energetiką. Kadangi atsinaujinančių energijos išteklių technologijoms reikalingos didelės investicijos viešojo ir privataus sektoriaus partnerystės projektų įgyvendinimas gali ženkliai prisidėti prie alternatyviosios energetikos plėtros procesų Lietuvoje.

Temos ištirtumas Lietuvoje bei užsienyje. Viešojo ir privataus sektorių partnerystė Lietuvoje įgyja vis didesnę aktualumą ir šios temos nagrinėjimai mokslinėje literatūroje įgauna vis didesnę mastą: ji analizuojama iš įvairių požiūrių taškų. Naujosios viešosios vadybos požiūriu minėta tematika nagrinėjama E. Skietrio, A. Raipos (2009), D. Gudelio ir V. Rozenbergaitės (2004), M. Dūdės (2010) straipsniuose, teisiniu požiūriu – S. Urbonavičiaus (2010) darbuose. Užsienio autoriai viešosios ir privačios partnerystės tematiką pradėjo nagrinėti anksčiau. VPSP aspektus įvairiais požiūriais išsamiai nagrinėjo tokie užsienio autoriai kaip P. Bloomfield, G. A.Hodge, C. Greve ir kiti. Atsinaujinančių energijos išteklių problematika nagrinėjama M. Dūdės (2010), A. Stasiukyno (2011), L. Sveklaitės ir A. Stasiukyno (2014), K. Navicko ir K. Venckausko (2012) moksliniuose straipsniuose. Viešojo ir privataus sektorių dalyvavimo santykį energetikoje, atsinaujinančių išteklių skatinimo priemonės savo moksliniuose straipsniuose analizuoja A. Stasiukynas (2011;2014).

Tyrimo objektas – viešojo ir privataus sektorių partnerystė plėtojant atsinaujinančius energijos išteklius.

Probleminiai klausimai:

1) Kokia situacija Lietuvos viešojo ir privataus sektoriaus partnerystės srityje plėtojant atsinaujinančius energijos išteklius? Ar vyriausybinio lygmeniu sudarytos pakankamos sąlygos viešosios ir privačios partnerystės būdu plėtoti atsinaujinančius energijos išteklius?

2) Kaip Rokiškio rajone pasireiškia viešojo ir privataus sektorių partnerystė vystant atsinaujinančių energijos išteklių plėtrą?

3) Kokie yra viešojo ir privataus subjektų vaidmenys plėtojant atsinaujinančius energijos išteklius Rokiškio rajone? Kokios galimybės plėtoti atsinaujinančių išteklių energetiką viešosios ir privačios partnerystės aspektu?

Darbo tikslas – ištirti viešojo ir privataus sektoriaus partnerystės situaciją plėtojant atsinaujinančius energijos išteklius.

Darbo uždaviniai:

1) Remiantis mokslinės literatūros analize, atskleisti viešojo ir privataus sektorių partnerystės plėtojant atsinaujinančius energijos išteklius teorinius aspektus;

2) Remiantis dokumentų bei teisinės bazės analize, išnagrinėti viešojo ir privataus sektorių partnerystės plėtojant atsinaujinančius energijos išteklius reglamentavimą bei įgyvendinimo ypatybes;

3) Empirinio tyrimo metu ištirti Rokiškio rajono savivaldybės ir privataus sektoriaus partnerystės situaciją bei galimybes plėtojant atsinaujinančių išteklių energetiką;

4) Remiantis atliktu empiriniu tyrimu suformuluoti išvadas ir pateikti rekomendacijas.

Teorinis darbo pagrindas. Naujoji viešojo vadyba.

Tyrimo metodai: Lietuvos ir užsienio autorių mokslinės literatūros analizė, teisės aktų ir dokumentų analizė, apklausa pusiau struktūrizuoto interviu metodu, interviu metu gautų duomenų analizė bei pateikimas.

Darbo struktūra. Magistro baigiamąjį darbą sudaro trys dalys. Pirmojoje darbo dalyje teoriniu aspektu tiriamos viešosios ir privačios partnerystės plėtojant atsinaujinančius energijos išteklius teorinės prieigos, pateikiamos viešosios ir privačios partnerystės ir atsinaujinančių energijos išteklių sampratos, rūšys bei reglamentavimas Lietuvoje ir Europoje. Antrojoje metodologinėje darbo dalyje aptariami instrumentai, kuriais remiantis atliktas empirinis tyrimas – pusiau struktūrizuotas ekspertų interviu. Trečioji darbo dalis skirta tyrimo metu gautų duomenų analizei, apibendrinimui, išvadų ir rekomendacijų pateikimui. Darbe pateikta 15 lentelių, 14 paveikslų, 11 priedų, panaudoti 46 literatūros šaltiniai. Magistro baigiamojo darbo apimtis - 82 puslapiai.

I. VIEŠOJO IR PRIVATAUS SEKTORIAUS PARTNERYSTĖS PLĖTOJANT ATSINAUJINANČIUS ENERGIJOS IŠTEKLIUS TEORINĖS PRIEIGOS

Lietuvoje sąveikauja du sektoriai – viešasis ir privatus, kurių prigimtinės charakteristikos, iš pirmo žvilgsnio, yra viena kitai visiškai priešingos. Viešojo sektoriaus pagrindinė funkcija yra teikti viešąsias paslaugas ir gėrybes, o privatus sektorius tradiciškai koncentruojasi į pelno siekimą. Partnerystės principas suteikia galimybę tiek viešajam, tiek privačiam sektoriui, sujungiant kiekvieno iš jų turimas unikalias kompetencijas ir išteklius, subalansuotai ieškoti bendruomenė problemų ir jas kryptingai spręsti. Viešojo ir privataus sektoriaus partnerystė (toliau – VPSP) pasireiškia labai plačiu viešojo ir privataus subjektų bendradarbiavimo priemonių spektru, tai gali būti koncesija, nuoma, frančizė ir kt. Šiame darbe į viešosios ir privačiosios partnerystės sampratą bus žvelgiama plačiąja prasme kaip į institucionalizuotą bendradarbiavimą teikiant viešąsias paslaugas ir dalijantis su tuo susijusią riziką. Viešojo ir privataus sektoriaus partnerystė, šiandien, jau nuslūgus pirminiam entuziazmui, yra vertinama prieštaringai. Iš vienos pusės, privatus subjektas atneša į viešąjį sektorių inovacijas, į viešąjį sektorių gali būti perkeliama geroji privataus sektoriaus patirtis, taip tobulinamas viešojo sektoriaus darbas, didinamas regionų konkurencingumas. Kita vertus, privataus kapitalo pagrindinis tikslas yra pelnas, bendradarbiavimas su viešuoju sektoriumi gali iškreipti viešojo administravimo reikšmę.

Energetikos sektoriuje taip pat jaučiamas didelis viešojo ir privataus sektoriaus partnerystės projektų poreikis, kadangi energetika yra viena iš sričių, kurios infrastruktūros investicijos yra tikrai didelės, o valstybė dažnai neturi tiek finansinių resursų, kad galėtų visapusiškai užtikrinti šio itin svarbaus kiekvienai valstybei, o taip pat ir Lietuvai, sektoriaus plėtrą. Lietuvai siekiant energetinės nepriklausomybės bei įgyvendinant Europos Sąjungos (toliau – ES) nubrėžtus privalomus tikslus energetikos sektoriuje, vis didesnę svarbą įgauna atsinaujinantys energijos ištekliai (toliau – AEI), kurių plėtra valstybės ir savivaldybių lygmenimis užtikrins energetinės priklausomybės sumažinimą bei aplinkosauginių tikslų įgyvendinimą. Tačiau atsinaujinančių energijos išteklių technologijų diegimas reikalauja brangių investicijų, kurių vėlgi valstybė viena nėra pajėgi įgyvendinti. Manoma, kad viešojo ir privataus sektorių partnerystė galėtų tapti efektyviu instrumentu atsinaujinančių energijos išteklių plėtroje, kadangi privatus sektorius, įgyvendindamas atsinaujinančių energijos išteklių plėtros projektus, gautų ilgalaikę ir užtikrintą naudą (pelną), o viešasis sektorius įgyvendintų savo esminį tikslą – teiktų kokybiškas viešąsias paslaugas už įmanomą mažiausią kainą.

1. Viešojo ir privataus sektoriaus partnerystės tikslai ir perspektyvos

1.1 Viešojo ir privataus sektoriaus partnerystės samprata

Dvidešimt pirmas amžius atnešė pokyčių ir viešojo sektoriaus valdymui. Pokyčiai palietė viešojo sektoriaus institucijų valdymą ne tik teoriniu, bet ir praktiniu lygmeniu. Naujas idėjas dėl kitokio, ekonomikos ir teisės disciplinomis besiremiančio, viešojo sektoriaus valdymo, apibendrina Naujosios viešosios vadybos (NVV) teorija. Institucinės ekonomikos teorija, kuri akcentavo viešojo valdymo veiklos racionalizavimą, ypatingą įtaką darė naujosios viešosios vadybos teorija paremtų reformų pristatymą visuomenei (Lane J.E., 2001, p. 216).

Pasak Dūdos M. (2010), „viešasis sektorius dabartinėje demokratinėje visuomenėje jaučia nuolatinį piliečių spaudimą teikti efektyvesnes ir kokybiškesnes viešąsias paslaugas kuo mažesnėmis sąnaudomis, nes piliečių nebetenkina esamos paslaugos ir jų teikimo kokybė. Valdžios institucijos, siekdamos patenkinti visuomenės poreikius, yra priverstos ieškoti naujų mechanizmų teikti kokybiškesnes viešąsias paslaugas ir plėtoti jų teikimui reikalingą infrastruktūrą“ (p. 139). Tokia priemone tampa iš Naujosios viešosios vadybos kylanti viešojo ir privataus sektoriaus partnerystė, kuri leidžia panaudoti privataus sektoriaus kapitalą, žinias ir gebėjimus valdžios problemoms spręsti (Dūda M., 2010, p. 139-140).

Tačiau viešosios ir privačios partnerystės sąvoką išimtinai sieti tik su naująja viešąja vadyba nėra tikslu. Viešojo ir privataus sektorių bendradarbiavimo pavyzdžių aptinkama Romos imperijoje. G.A. Hodge ir C. Greve (2007) atkreipia dėmesį į privatų mokesčių rinkėją, minimą Biblijoje. XVI a. Ispanijoje laivynas buvo statomas privačios kompanijos, o XVIII a. buvo žinoma apie privačius gatvių lempų valytojus Anglijoje, XIX a. Europos geležinkelių tinklas buvo plėtojamas koncesijos sutarčių forma. A. Raipa ir E. Skietrys (2009), cituodami P. Sadran (2004), pažymi, kad XIX a. partnerystė buvo kaip niekada išplėtotas tiesiant elektros ir geležinkelių tinklus, statant kanalus ar tiltus. Todėl viešojo ir privataus sektorių partnerystės negalima įvardinti kaip visiškai naujo fenomeno, tai galima įvardinti daugiau kaip vadybos viešajame sektoriuje atgaivinimas bei partnerystės tarp sektorių įprasminimas (p. 12).

Viešojo ir privataus sektorių partnerystė vystoma ir plėtojama sutartinių santykių pagrindu sudarant koncesijas ir kitas sutartis jau nuo Romos laikų ir skirtingais laikmečiais daugiau ar mažiau taikoma daugelyje Senosios Europos šalių, tačiau ypatingą populiarumą įgavo XX a. pabaigoje ir XXI a. pradžioje, kuomet viešasis sektorius kaip niekada anksčiau įsitraukė į ilgalaikius verslo modeliais grįstus santykius su privačiu sektoriumi. A. Raipa ir E. Skietrys (2009) teigia, kad su visuomenės narių lūkesčiais susiję politiniai ir technologiniai pokyčiai XX amžiaus pabaigoje

atliepė viešojo administravimo pokyčiams. Viešosios politikos formuotojai ir administratoriai dėl augančių visuomenės poreikių buvo priversti ieškoti naujų būdų, kaip patenkinti šiuos poreikius. Todėl į socialinių paslaugų teikimą ir infrastruktūros vystymą dažnai įtraukiami ne tik nevyriausybinis, bet ir privatus sektorius – taip viešasis sektorius praranda vienintelio paslaugų teikėjo statusą. Susiformuoja alternatyvi viešojo administravimo kryptis, kurią įvairūs autoriai vadina skirtingai: „menedžerizmu“ (Pollit, 1990), „naująja viešąja vadyba“ (Hood, 1991), „antreprenerišku valdymu“ (Osborne ir Gaebler, 1992). Nors šie apibrėžimai viešojo administravimo pokyčius bei raidos tendencijas vertina skirtingai, tačiau šiuose vertinimuose randama daug bendro (p. 11).

Įvairiose šalyse viešojo ir privataus sektoriaus partnerystė gali būti suprantama įvairiai. Teisės teorijoje viešoji ir privati partnerystė dažniausiai suprantama kaip viena iš viešųjų pirkimų formų, kurioje tarpusavyje, ieškodami pačios tinkamiausios formos, bendradarbiauja viešasis ir privatus sektorius (Tvarno D.C., 2006, p. 98-99). Pasak V. Kavaliauskaitės ir R. Jucevičiaus (2009), viena iš viešosios ir privačios partnerystės sąvokų gali būti labai plati: viešasis ir privatus sektorius tam tikram konkrečiam ir trumpalaikiam tikslui įvairių sutarčių, privilegijų, dotacijų pagrindu teikia prekes arba paslaugas, kurias pagal kompetenciją turėtų organizuoti vyriausybė, tačiau teikia privatus sektorius, o apmoka galutinis vartotojas arba vyriausybė (p. 810-811). Kitais atvejais viešąja ir privačia partneryste galėtų būti įvardijami sudėtingi infrastruktūros projektai, kurie galiausiai yra privatizuojami. D. Gudelis ir V. Rozenbergaitė (2004) viešąją ir privačią partnerystę apibrėžia kaip viešojo ir privataus sektoriaus ilgalaikį ir apibuse nauda pagrįstą bendradarbiavimą, kurio tikslas teikti papratusia anksčiau tik viešajam sektoriui priskirtas paslaugas ir vystyti tokių paslaugų teikimui reikalingą infrastruktūrą (p. 58).

Plačiąja prasme viešojo ir privataus sektoriaus partnerystė gali būti suprantama kaip viešojo ir privataus sektorių bendradarbiavimas, įgyvendinant infrastruktūros projektus viešosioms paslaugoms teikti. Pasak P. Sadran (2004), „viešoji ir privati partnerystė yra visaapimantis terminas, po kuriuo slypi daugybė bendradarbiavimo formų ir mechanizmų“. Šiame darbe viešojo ir privataus sektoriaus partnerystė vertinama plačiąja prasme, o tyrimo objektu pasirinktas viešojo ir privataus sektorių partnerystės konceptas.

M. Dūda (2010), cituodamas G.A. Hodge ir C. Greve, išskiria bent penkias viešojo ir privataus sektorių partnerystės sampratos grupes:

- VPSP kaip institucionalizuotas bendradarbiavimas tarp viešojo ir privataus sektorių, jiems bendrai kuriant viešąsias gėrybes ir dalijantis visą su šia veikla susijusią riziką;
- VPSP kaip ilgalaikiai infrastruktūros kontraktai, kuriuose nustatyti griežti reikalavimai galutiniams kontrakto reikalavimams;

- VPSP kaip pilietinės visuomenės bendruomeniškumo plėtotė;
- VPSP kaip viešosios politikos ir vadybos tinklai, kuriuose akcentuojami laisvi suinteresuotųjų dalyvių savitarpio santykiai;
- VPSP kaip miesto atnaujinimas ir ekonominis vystymasis.

D. Gudelis ir V. Rozenbergaitė (2004) viešojo ir privataus sektorių partnerystę apibūdina kaip viešojo ir privataus sektorių ilgalaikį ir abipuse nauda grindžiamą bendradarbiavimą, kurio tikslas teikti paprastai anksčiau tik viešajam sektoriui priskirtas paslaugas ir vystyti tokių paslaugų teikimui būtiną infrastruktūrą.

VPSP plėtrai taipogi yra svarbus ir visuomenės palaikymas, todėl būtina teikti kuo daugiau informacijos apie viešąją ir privačią partnerystę, planuojamus bei įgyvendinamus projektus, dažniau dalytis gerąja patirtimi – tai prisidėtų prie teigiamos visuomenės nuomonės VPSP projektų atžvilgiu formavimo. Taigi akivaizdu, kad sklandus viešojo ir privataus sektorių bendradarbiavimas yra aktualus šiuolaikinei visuomenei. Todėl tolimesnėse šio skyriaus dalyse bus apžvelgtos mokslinėje literatūroje akcentuojamos viešojo ir privataus sektoriaus partnerystės formos, partnerystės privalumai ir trūkumai, aptartas VPSP reglamentavimas Lietuvoje bei pateiktos įžvalgos dėl tvarios energetikos gairių viešosios ir privačios partnerystės kontekste.

1.2 Viešojo ir privataus sektoriaus partnerystės formos

Siekiant visapusiškai išnagrinėti VPSP sistemą ir jos sampratą, reikalinga pateikti trijų tarptautinių institucijų iškirtas VPSP formas.

Gairėse dėl viešosios ir privačios partnerystės, kurias 2004 m. parengė Tarptautinė aukščiausiųjų audito institucijų organizacija (INTOSAI) iškirtos šios VPSP formos (žr. 1 lentelė).

1 lentelė. Viešojo ir privataus sektorių partnerystės formos

Forma	Apibūdinimas
Bendros (mišrios) įmonės (angl. <i>Joint ventures</i>)	Viešasis ir privatus sektorius įsteigia bendrą kompaniją, siekiant įgyvendinti projektą, kuris teiktų naudą abiem projekte dalyvaujančioms šalims.
Frančizės (angl. <i>Franchises</i>)	Privačiam sektoriui leidžiama teikti viešąsias paslaugas ir nustatyti jų kainą.
Koncesijos (angl. <i>Concessions</i>)	Panašu į frančizės sutartis, tačiau privatus sektorius paprastai suteikia lėšas, būtinas infrastruktūros plėtrai, pvz., keliams ar tiltams.
Prekybos rinkos išbandymas (angl. <i>Market testing</i>)	Tai procesas, kurio metu privatus subjektas tikrina, kaip rinka reaguoja į tam tikrą prekę ar

	paslauga, kurią gaminti (teikti) turi viešasis sektorius. Tai svarbu sprendžiant, ar tikslinga įvesti produktą į rinką ir vertinant jo paklausą.
Privataus sektoriaus metodų panaudojimas viešuosiuose subjektuose (angl. <i>Use of private sector methods in public bodies</i>)	Tokių kaip personalo motyvacijos schemos ir išteklių racionalizavimas.
Akcijų dalies išlaikymas privatizuotose kompanijose (angl. <i>Retaining minority shares in privatised companies</i>)	Valstybė išsaugo sutartą akcijų procentą, siekdama išlaikyti dalies paslaugų teikimo visuomenei kontrolę.
Privatizavimas (angl. <i>Privatisation</i>)	Viešasis sektorius parduoda įmones privatiems investuotojams.

Šaltinis: Valstybinio audito ataskaita *Viešojo ir privataus sektoriaus bendradarbiavimas*, 2008, p. 11

Kita svarbi institucija Europoje - Europos Parlamentas 2005 m. atliko tyrimą tema „Viešojo ir privataus sektorių partnerystės modeliai ir tendencijos Europos Sąjungoje“, kuriame išskyrė pagrindinius VPSP modelius, taikomus ES:

- Paslaugų teikimo sutartis;
- Eksploatavimo ir valdymo sutartis;
- Ilgalaikės (išperkamosios) nuomos sutartis ;
- Visiškai užbaigto (projekto, objekto) pirkimo arba Statybos-eksploatavimo-perdavimo sutartis;
- Projektavimo-statybos-finansavimo-eksploatavimo sutartis.

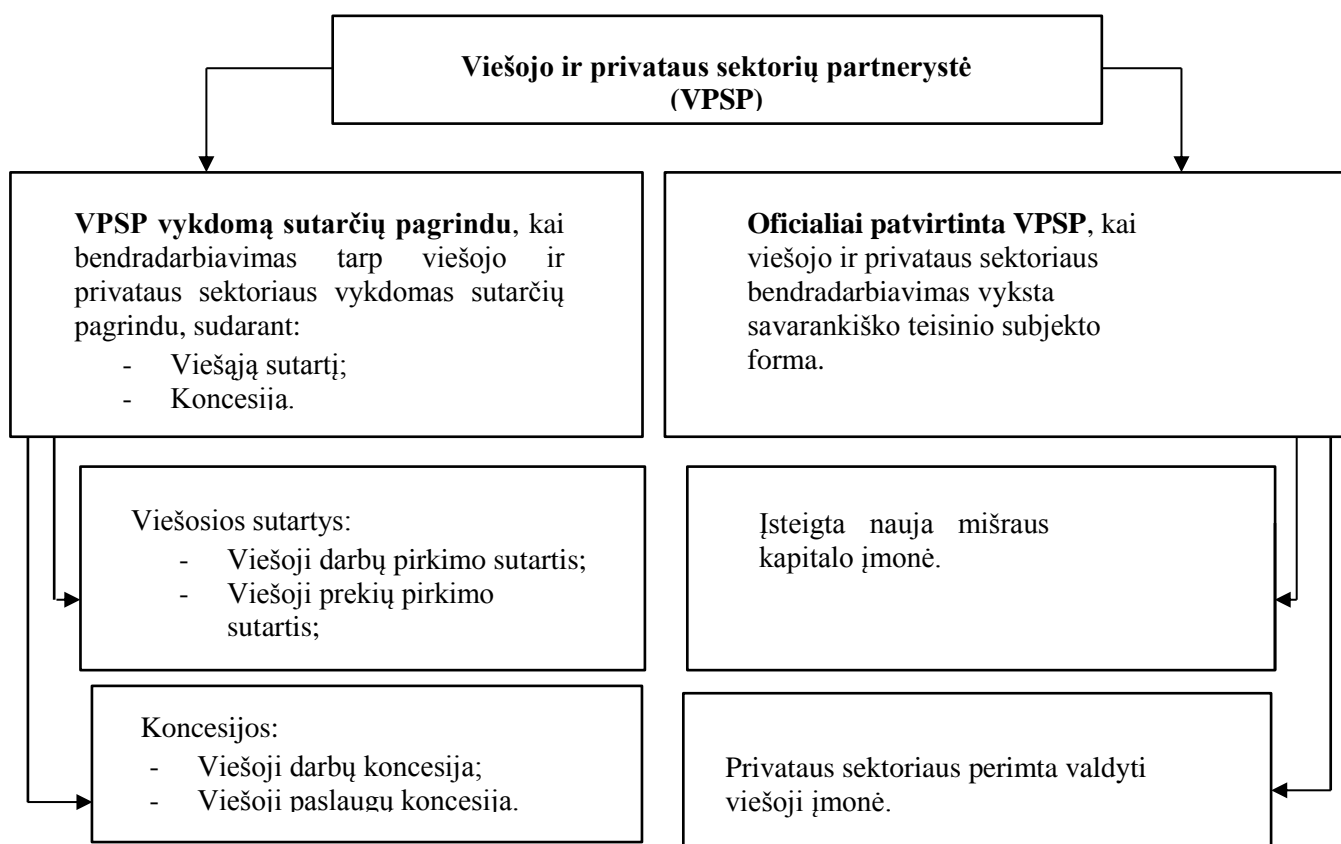
Taigi iš aukščiau paminėtų VPSP formų ir rūšių įvairovės galima spręsti, kad nėra vieningo VPSP apibrėžimo. Tam, kad surasti šiuos apibrėžimus siejančias gijas, Europos Komisija valstybėse narėse taikomas VPSP formas suskirstė į dvi dideles grupes (žr. 1 pav.), tačiau pripažino, kad visgi unifikuoti šią įvairovę nėra tikslinga, kadangi VPSP įvairovė ES šalyse yra pernelyg didelė.

Išanalizavus tarptautinės bendrijos dokumentus, išskyrusius tam tikras VPSP rūšis ir formas, matyti, kad įvairovė iš tiesų yra labai didelė ir pasitvirtina aukščiau išsakyta mintis, kad nėra reikalinga ir tikslinga suklasifikuoti VPSP formas ir rūšis, įspraudžiant jas į griežtus rėmus, tačiau didžiausią pažangą vystant VPSP padariusiosiose valstybėse dažniausiai įgyvendinamos šios dvi VPSP formos:

- **Koncesija** - ilgalaikė sutartis, pagal kurią privatus sektorius teikia tradiciškai viešojo sektoriaus kompetencijai priskiriamas paslaugas ir plėtoja šių paslaugų teikimui reikalingą infrastruktūrą, pagrindinės koncesininko pajamos gaunamos iš galutinių vartotojų, kuriems teikiamos paslaugos. Viešojo sektoriaus institucija gali mokėti koncesininkui atlyginimą,

tačiau jis turi priklausyti nuo rizikos, kurią viešojo sektoriaus institucija prisiima (Valstybinio audito ataskaita *Viešojo ir privataus sektoriaus bendradarbiavimas*, 2008, p. 23-25).

- **Viešojo sutartis** – tai tokia VPSP forma, kai pagrindinę privataus partnerio pajamų dalį sudaro reguliarūs viešojo sektoriaus mokėjimai. Ši forma pagal INTOSAI ir Jungtinės Karalystės praktiką vadinama Privačiai finansuojamais investiciniais projektais, o pagal Europos Komisijos praktiką – viešąja sutartimi (Valstybinio audito ataskaita *Viešojo ir privataus sektoriaus bendradarbiavimas*, 2008, p. 17-18).



1 pav. **Viešojo ir privataus sektorių partnerystės formų klasifikacija**

Šaltinis: Valstybinio audito ataskaita *Viešojo ir privataus sektoriaus bendradarbiavimas*, 2008, p. 12

Visgi trumpai apibrėžus šias dvi VPSP formas, galima daryti išvadą, kad plačiausiai taikytina VPSP forma yra koncesija. Tai pasitvirtina ir iš Lietuvoje vykdomų VPSP projektų statistikos (žr. 1 priedas). Taip pat apibendrinant galima teigti, kad esminiai bruožai, skiriantys šią partnerystės formą nuo kitų bendradarbiavimo formų yra šie: viešojo ir privataus sektorių bendradarbiavimas yra ilgalaikis, tarp projekto partnerių aiškiai paskirstyta rizika, projektas iš dalies finansuojamas privataus partnerio.

Pažymėtina, jog sudarant VPSP sutartis ne visada tinkamai įvertinama tokių partnerystės projektų teikiama nauda (privalumai) ir trūkumai, kuriais remiantis turi būti įvertinami konkretūs

projektai. Dėl šios priežasties nagrinėjant viešojo ir privataus sektoriaus partnerystę, būtina įvertinti VPSP privalumus ir trūkumus.

1.3 Viešojo ir privataus sektorių partnerystės privalumai ir trūkumai

Viešojo ir privataus sektorių partnerystė neginčijamai laikoma svarbiu veiksnium daugelio valstybių ekonomikoje, todėl nuolat vyksta jos plėtra. Daugelio valstybių patirtis parodė, kad viešojo ir privataus sektorių bendradarbiavimas, kai visuomenės poreikiams patenkinti reikalingi projektai finansuojami privataus kapitalo ir yra įgyvendinami, teikia didelę naudą valstybei. Viešojo sektoriaus galimybės, taikant VPSP, prasiplečia. Bendradarbiaudamas su privačiu sektoriumi, viešasis sektorius gali privataus sektoriaus lėšomis ir iniciatyva sukurti viešosioms paslaugoms teikti reikalingą turtą, bet ir pavesti jam teikti su tuo turtu susijusias paslaugas (Valstybinio audito ataskaita *Viešojo ir privataus sektoriaus bendradarbiavimas*, 2008, p. 13-14).

Privataus sektoriaus dalyvavimas paslaugų ir infrastruktūros projektuose gali reikšti aukštesnės kokybės paslaugas už mažesnę kainą, tačiau į daugiašalę sistemą pritrauktas privatus sektorius taip pat gali atnešti ir atitinkamą riziką. Siekiant sumažinti privataus sektoriaus atnešamą riziką ir paskatinti verslą veikti socialiai atsakingai, viešasis sektorius privalo imtis plataus masto partnerystės monitoringo (stebėsenos) priemonių. Priešingu atveju, gali kilti realus pavojus atskaitomybei ir patikimumui tiek viešajame, tiek privačiame sektoriuje. Užtikrinus VPSP patikimumą ir atskaitomybę, viešojo sektoriaus funkcijas perimantis privatus subjektas į bendrą veiklą įneša pažangias idėjas, patirtį ir finansinius išteklius, taip sudarydamas prielaidas:

- **Valstybei sumažinti valstybės biudžeto išlaidas viešųjų paslaugų teikimui ir, nedidinant valstybės skolinių įsipareigojimų, turto, reikalingo toms paslaugoms teikti, sukūrimui ar atnaujinimui.** Pritraukus privatų kapitalą išsprendžiama lėšų, reikalingų projektams įgyvendinti, problema, todėl netgi esant ribotiems valstybės biudžeto ištekliams, valdžios institucijoms suteikiama galimybė, vykdant pagrindines užduotis veiksmingai įgyvendinti savo funkcijas.

- **Greičiau įgyvendinti viešųjų paslaugų teikimo investicinius projektus.** Privatūs subjektai specializuojasi konkrečioje srityje, turi daugiau patirties investuojant, o tai sąlygoja greitesnį projekto įgyvendinimo tempą bei efektyvesnį lėšų panaudojimą.

- **Atsirasti garantijoms, kad visuomeniniai projektai bus užbaigti, jei suprojektuotą ar sumanytą priemonę įgyvendins privatus sektorius.** Privatus subjektas, įgyvendindamas projektą, yra suinteresuotas, kad projektas būtų įgyvendintas numatytu laiku, o

valstybėms susidūrus su įvairaus masto ekonominėmis problemomis ir krizėmis, privatus kapitalas užtikrina pradėtų projektų tęstinumą ir viešųjų paslaugų teikimą.

- **Gerinti teikiamų viešųjų paslaugų kokybę mažinant viešųjų paslaugų teikimo sąnaudas.** Visą VPSP įgyvendinimo laikotarpį privatus sektorius, siekdamas užtikrinti paslaugų kokybę, yra suinteresuotas ieškoti efektyvių ilgalaikių techninių sprendimų, kadangi mokėjimus gauna tik už faktiškai suteiktas kokybiškas paslaugas.

- **Paskirstyti riziką tarp viešojo ir privataus sektorių.** Plėtojant viešųjų paslaugų teikimui reikalingą infrastruktūrą, reikia atpažinti, įvertinti ir paskirstyti įvairias veiklos rizikas, kurios turi būti perduodamos šaliai, kuri sugeba jas valdyti mažiausiomis sąnaudomis (žr. 2 lent.).

- **Kurti naujas darbo vietas ir skatinti ekonomikos augimą.** Plėtojant rinkos mechanizmus viešųjų paslaugų sektoriuje, skatinant privačią nuosavybę, didinamas viešojo sektoriaus paslaugų konkurencingumas, kuriamos naujos darbo vietos (Valstybinio audito ataskaita *Viešojo ir privataus sektoriaus bendradarbiavimas*, 2008, p. 15-16).

2 lentelė. Rizikos paskirstymas tarp viešojo ir privataus sektoriaus subjektų

Viešasis sektorius	Bendra	Privatus sektorius
<ul style="list-style-type: none"> ▪ Diskriminacinė teisinė rizika ▪ Bendrojo planavimo leidimų gavimas ▪ Vykdomos veiklos standartų kokybės nustatymas 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Paklausos (apimties) rizika ▪ Infliacijos rizika ▪ Bendra teisinė rizika ▪ Neįveikiamos aplinkybės (pranc. force majeure) 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Detalaus planavimo leidimų gavimas ▪ Projektavimas ▪ Kūrimas ▪ Atidavimas eksploatuoti ▪ Vykdoma veikla ▪ Projekto finansavimas ▪ Technologijos ir moralinis nusidėvėjimas

Šaltinis: Paliulis N. K. ir kt., 2008, p. 30

Centrinė projektų valdymo agentūra, kuriai 2010 m. LR Vyriausybė patikėjo vykdyti Viešosios ir privačios partnerystės Kompetencijos centro funkcijas, išskiria šiuos VPSP privalumus:

- Užtikrinamas efektyvesnis valstybės lėšų valdymas ir reikiamos investicijos į viešąjį sektorių;
- Užtikrinamas kokybiškesnių ir savalaikių viešųjų paslaugų teikimas;
- Dauguma investicinių projektų įgyvendinami nustatytu laiku bei nereikalauja papildomų viešojo sektoriaus išteklių;
- Paskirsčius rizikas tinkamai, sumažinamos jų valdymo išlaidos;
- Privataus sektoriaus subjektui suteikiama galimybė užsitikrinti ilgalaikes pajamas;

- Vykdamas bendradarbiavimo projektus viešajam sektoriui atsiranda galimybė panaudoti privataus sektoriaus patirtį;
- Daugeliu atvejų turtas, sukurtas pagal bendradarbiavimo sutartis, gali būti apskaitomas ne viešojo sektoriaus balanse.

VPSP turi ne tik privalumų, bet ir trūkumų, kuriuos būtina įvertinti sudarant ir vykdamas konkrečias sutartis. Pagrindinis VPSP tikslas – užtikrinti, kad tiek nacionalinis, tiek tarptautinis kapitalas ir viešosios funkcijos perdavimas privačiam subjektui nedarys neigiamos įtakos valstybei ir jos piliečių interesams. Kadangi vienas iš VPSP bruožų yra ilga projekto trukmė (viešosios paslaugos teikimas atiduodamas į privataus sektoriaus rankas dažniausiai keliems dešimtmečiams), itin svarbu yra atkreipti dėmesį į trūkumus, kuriuos gali sąlygoti viešojo ir privataus sektoriaus partnerystė. Tinkamai neįvertinus su konkrečiu projektu susijusių trūkumų ir rizikų, valstybei ir jos gyventojams VPSP gali atnešti ne naudą, o ilgą laiką trunkančią finansinę naštą.

Valstybė kontrolės 2008 metų ataskaitoje *Viešojo ir privataus sektorių bendradarbiavimas* išskiriami šie VPSP trūkumai:

- Ilgas pirkimo laikas, galimai sąlygojantis didesnes viešojo sektoriaus išlaidas.
- Viešojo projekto grupė, kuri sudaro ir vėliau prižiūri viešojo ir privataus sektoriaus partnerystės sutartis, gali neturėti pakankamai patirties ir kompetencijos VPSP srityje. Šią riziką galima būtų sumažinti samdant neginčijamą kompetenciją turinčius VPSP specialistus – konsultantus.
- Didelė konsultacijos kaina. Viešojo sektoriaus išlaidos konsultacijoms gali būti per didelės vertinant jas sąlyginai mažos vertės VPSP projekto atžvilgiu.
- Nelanksčios sutartys. Lankstumo dažnai pritrūksta, kai sutarties įgyvendinimo metu keičiasi veiklos reikalavimai ir ai tenka keisti sutarties nuostatas po jos pasirašymo.
- Netinkamas rizikos perdavimas, kai rizika perduodama VPSP projekto šaliai, nesugebančiai jos efektyviai vykdyti.
- Nepakankamai detalios sutarčių nuostatos vartotojų apsaugos požiūriu. Šis trūkumas išskyla, kai nepakankamai reglamentuojama viešosios ir privačios partnerystės būdu teikiamų paslaugų kokybė, kaina ar paslaugų tęstinumą garantuojančios nuostatos.
- Galimi konkurencijos apribojimai sudarant VPSP sutartis, kuomet konkursų dėl VPSP sąlygos gali būti nepakankamai aiškios, detalios ar diskriminuojančios nacionalinius ar tarptautinius investuotojus.
- Galimas VPSP sutarčių vykdymo kontrolės nepakankamumas. VPSP sutartyje dažnai nepakankamai aptariama, kaip bus atliekamas teikiamų paslaugų monitoringas, periodinės finansinės veiklos kontrolės.

- Mažiau galimybių įvertinti VPSP projekto naudą. Sutartyje neaptarus arba aiškiai neišdėsčius, kokiais kriterijais vadovaujantis bus vertinamas projektas, negalima bus nustatyti, ar tokia viešųjų paslaugų teikimo ar infrastruktūros sukūrimo forma yra efektyvi (p. 17-18).

V. Kavaliauskaitė, R. Jucevičius (2009) pažymi, kad tam tikruose sektoriuose, pavyzdžiui, kalėjimų statyboje, kelių tiesime, VPSP yra efektyvi, tačiau tokiuose sektoriuose kaip ligoninės ar mokyklos VPSP efektyvumas nepasitvirtino. Taipogi dažnai pamirštama, kad už perkama paslaugas viešasis subjektas yra įsipareigojęs sumokėti daug vėliau negu jos teikiamos, o esamos vyriausybės ar vietos savivaldos institucijos lankstumas tam tikrais klausimais gali būti ribojamas ankstesnių vyriausybių ar vietos savivaldos institucijų finansiniais įsipareigojimais (Kavaliauskaitė V., Jucevičius R., 2009, p. 813-814).

Centrinė projektų valdymo agentūros Viešosios ir privačios partnerystės Kompetencijos centras išskiria šiuos VPSP trūkumus:

- Partnerystės projektų metu sukurta infrastruktūra ar paslaugos gali kainuoti brangiau;
- Paslaugų pirkimas, taikant partnerystę, trunka ilgiau ir kainuoja brangiau palyginus su tradiciniais viešaisiais pirkimais;
- Su partnerystės projektu susijusių viešojo sektoriaus mokėjimų nukėlimas į ateitį gali neigiamai įtakoti vėlesnių laikotarpių viešojo sektoriaus fiskalinius rodiklius;
- Partnerystės projektų sutartys yra ilgalaikės, santykinai nelanksčios bei sudėtingos, sudarant tokią sutartį sunku numatyti ir įvertinti visus veiksnius, ateityje galimai įtakosiančius numatomos veiklos vykdymą.

Apžvelgus įvairių autorių nuomones dėl VPSP trūkumų, galima pastebėti, kad dažniausiai išskiriami neigiami VPSP sutarčių aspektai: nelankstumas, atsiradęs dėl ilgo sutarties įgyvendinamumo laikotarpio, kai dabartinę vyriausybę ar savivaldos instituciją varžo ankstesnių vyriausybių priimti sprendimai, kontrolės nepakankamumas, kuomet nepakankamai detaliai aptariami konkretaus projekto monitoringo, periodinių fiskalinių ataskaitų klausimai, o paslaugų pirkimas ar teikiamos viešosios paslaugos gali kainuoti brangiau.

Taigi VPSP projektai turi ne tik privalumų, bet ir trūkumų, tačiau vieningos išvados dėl minėtų projektų negali būti, nes skirtingose srityse pasireiškia vis kitokie privalumai ir trūkumai, todėl kiekvienu individualiu atveju, pasitelkus į pagalbą kompetentingus specialistus, būtina įvertinti VPSP projektą pagal jam reikšmingus parametrus. Aptarus viešojo ir privataus sektoriaus partnerystės bruožus, formas bei jos teikiamą naudą ir atnešamas rizikas, būtina apžvelgti VPSP reglamentavimą Lietuvoje, ypatingą dėmesį skiriant teisinei aplinkai, nes šis svarbus elementas stipriai įtakoja tolimesnę VPSP plėtrą.

1.4 Viešojo ir privataus sektorių partnerystės teisinis reguliavimas

Nacionalinė teisinė aplinka, reikšminga sudarant VPSP sutartis, ne visais atvejais gali būti visiškai pritaikyta partnerystei. Teisinio viešosios ir privačios partnerystės reglamentavimo nepakankamumo rizikai sumažinti rekomenduojama:

- Pasirinkti bendradarbiavimo metodus, sumažinančius reglamentavimo nepakankamumą;
- Pasirinktas privatus subjektas, gebantis valdyti teisinio reguliavimo riziką;
- Neapibrėžtumo atvejais sutartyje turi būti numatyti saugikliai;
- Skatinti teisinio reglamentavimo ir kontrolės mechanizmus (Viešojo ir privataus sektorių partnerystės projektų vadovas, 2013, p. 29).

Kai kurių šalių nacionalinėje teisėje būna dažnai rengiami koncesijų įstatymai ir specialieji, bendrieji arba reglamentuojantys VPSP kiekviename sektoriuje, viešojo bei privataus sektoriaus partnerystės įstatymai. Tačiau koncesijų ir partnerystės įstatymai tik nustato esmines partnerystės gaires ir principus, kurių nepakanka sąlygoti efektyvią partnerystę. Šiam tikslui pasiekti, turi būti adaptuojami ir kiti su VPSP įgyvendinimu ir paslaugų teikimu susiję teisės aktai. Efektyviai VPSP administravimo ir priežiūros sistemai sukurti, ypatingai reikšminga yra aiškiai apibrėžti šalių atsakomybę ir vaidmenis tam, kad būtų užtikrinamas skaidrumas bei pasiekta didžiausia vertė už pinigus (Viešojo ir privataus sektorių partnerystės projektų vadovas, 2013, p. 29).

Lietuvoje minimos dvi viešojo ir privataus sektorių partnerystės rūšys:

- Institucinė – kai vykdyti konkrečiai veiklai paskiriama mišraus kapitalo įmonė.;
- Sutartinė – kai veikla vykdoma sutarčių forma.

Institucinė viešojo ir privataus sektoriaus partnerystės rūšis apibrėžiama LR Valstybės ir savivaldybių turto, naudojimo ir disponavimo juo įstatyme (Žin., 1998, Nr. 54-1492) – tai „viešojo ir privačiojo sektorių bendradarbiavimo atvejis, kai viešasis sektorius savo funkcijas pagal valdžios ir privataus subjektų partnerystės ar koncesijų sutartis priskiria privataus kapitalo įmonėms“.

Sutartinė viešojo ir privataus sektoriaus partnerystės rūšis gali būti sudaroma ir koncesijos būdu. Koncesijos požymiai, skiriantys ją nuo kitų VPSP formų – tai ilga sutarties trukmė, aiškiai atskirtos ir paskirstytos rizikos, didžiąją dalį rizikos perkeliant privačiam subjektui, sutarties šalims aiškiai paskirstyta atsakomybė, finansavimo įsipareigojimai, paremti funkcijų pasiskirstymu ir projekto trukme (Urbonavičius S., 2010, p. 272).

VPSP teisinę aplinką Lietuvoje sudaro įstatymai, nutarimai, įsakymai ir metodiniai dokumentai (žr. 3 lent.).

3 lentelė. VPSP teisinė aplinka

Įstatymai	Nutarimai	Įsakymai	Metodiniai dokumentai
<ul style="list-style-type: none"> ▪ Investicijų įstatymas; ▪ Koncesijų įstatymas ▪ Valstybės ir savivaldybių turto valdymo, naudojimo ir disponavimo juo įstatymas. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ 2009-11-11 LRV nutarimas Nr. 1480; ▪ 2009-10-14 LRV nutarimas Nr. 1290; ▪ 2010-04-07 LRV nutarimas Nr. 415. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ 2009-12-24 FM įsakymas Nr. 1K-489; ▪ 2010-05-26 FM įsakymas Nr. 1K-168; ▪ 2010-07-16 ŪM įsakymas Nr. 4-538; ▪ 2012-12-20 FM įsakymas Nr. 1K-435. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ VPSP projektų vadovas; ▪ Investicinių projektų, pretenduojančių į finansavimą iš ES struktūrinių fondų bei valstybės biudžeto lėšų, rengimo metodika ir skaičiuoklė; ▪ Rekomendacijos privataus subjekto atrankai VPSP projektuose; ▪ VPSP projektams įgyvendinti reikalingų viešųjų pirkimų ar konkursų standartinių duomenų paketas.

Šaltinis: sudaryta darbo autorės pagal Vičkačkienė A., 2013

VPSP apibrėžimas Lietuvoje nėra reglamentuotas, o dalis VPSP formų yra nereglamentuotos arba reglamentuotos nepakankamai, konkretaus įstatymo, kuris susistemintų VPSP, Lietuvos teisinėje bazėje nėra.

LR koncesijų įstatymas (Žin., 1996, Nr. 92-2141), apibrėžė koncesijos sąvoką, sutarties sudarymo principus, koncesininko atrankos procedūrą, tačiau šis įstatymas praktikoje beveik nebuvo taikomas arba buvo taikomas tik fragmentiškai. Po įstatymo įsigaliojimo visi projektai, kurie galėjo būti įgyvendinami koncesijų būdu, vis tik buvo įgyvendinami taikant kitas teises formas (ilgalaikės turto nuomos, privatizavimo), o dauguma tų teisiųjų formų nebuvo išsamiai apibrėžtos teisės aktuose. Koncesijų įstatymas nebuvo taikomas praktikoje, nes nebuvo tiksliai apibrėžta koncesijos sutartis, susiaurintos koncesijos ir koncesijos objekto sąvokos. 2003 m. spalio 1 d. įsigaliojo nauja LR Koncesijų įstatymo redakcija, kuri iš esmės pakeitė formaliai galiojusį įstatymą ir nustatė institucijų, suteikiančių koncesijas, įgaliojimus. Šioje LR Koncesijų įstatymo redakcijoje buvo aiškiai ir detalai apibrėžta koncesijos sąvoka, kuri nesikeitė ir per vėlesnes šio įstatymo redakcijas (Urbonavičius S., 2010, p. 259).

VPSP sąvoka nurodoma LR investicijų įstatyme (Žin., 1999, Nr. 66-2127) – tai „viešojo sektoriaus subjektų ir privataus subjekto įstatymuose nustatyti komunikavimo būdai, kurių pagalba viešasis sektorius paveda plėtoti viešojo sektoriaus funkcijas privačiam sektoriui, o pastarasis savo lėšomis šią veiklą vykdo, už tai gaudamas įstatymų numatytą atlyginimą“. Valstybės investicijų politika, aptariama šio įstatymo 12 straipsnyje, turi būti paremta ekonomine ir socialine plėtra. Investicijas, susijusias su inovacijomis, perspektyvių įmonių technologijų atnaujinimu, investavimu į smulkųjį ir vidutinį verslą, atsinaujinančių energijos išteklių plėtojimu, valstybė paremia su sąlyga, kad visa tai turi užtikrinti valstybės ir atskirų savivaldybių funkcijų įgyvendinimą ir tenkinti gyventojų poreikius.

Valstybės ir savivaldybių turto valdymo, naudojimo ir disponavimo juo sąlygas ir tvarką numato LR valstybės ir savivaldybių turto valdymo, naudojimo ir disponavimo juo įstatymas (Žin., 1998, Nr. 54-1492). Pagal šį įstatymą, valstybės ar savivaldybių turtas valdomas, naudojamas ir disponuojama juo gali būti patikėjimo teise, o valdomas ir naudojamas (be disponavimo juo teisės) nuomos arba panaudos pagrindais .

Realus postūmis praktinėje VPSP projektų rengimo srityje įvyko, kai VŠĮ „Centrinė projektų valdymo agentūra“ 2009-10-14 Lietuvos Respublikos Vyriausybės (toliau – LRV) nutarimu įgaliota teikti metodinę ir konsultacinę pagalbą rengiant ir įgyvendinant VPSP projektus, taip pat šiuo nutarimu nustatytos VŠĮ CPVA funkcijos šioje srityje. VPSP projektų rengimo ir įgyvendinimo taisyklės, rizikos pasiskirstymo tvarkos aprašas, VPSP projektų komisijos sudėtis nustatyti LRV 200911-11 priėmus nutarimą nr. 1480. Taipogi paskatinti viešosios ir privačios partnerystės plėtrą 2010-04-07 buvo priimtas LRV nutarimas Nr. 415, kuriuo patvirtinta VPSP skatinimo 2010-2012 metų programa (Vičkačkienė A., 2013, p. 1-15).

LR Finansų ir Ūkio ministerijų 2009-2010 m. priimti įsakymai nustato informacijos apie VPSP projektų įgyvendinimo eigą teikimo taisyklės, VPSP projektų ir sutarčių vertinimo taisyklės, 27 Viešojo sektoriaus apskaitos ir finansinės atskaitomybės standartus „Koncesijos ir valdžios ir privataus subjektų partnerystės sutartys“ bei viešojo ir privataus sektorių partnerystės taikymo tikslingumo kriterijus investicijų projektams ir metodines rekomendacijas (Vičkačkienė A., 2013, p. 1-15).

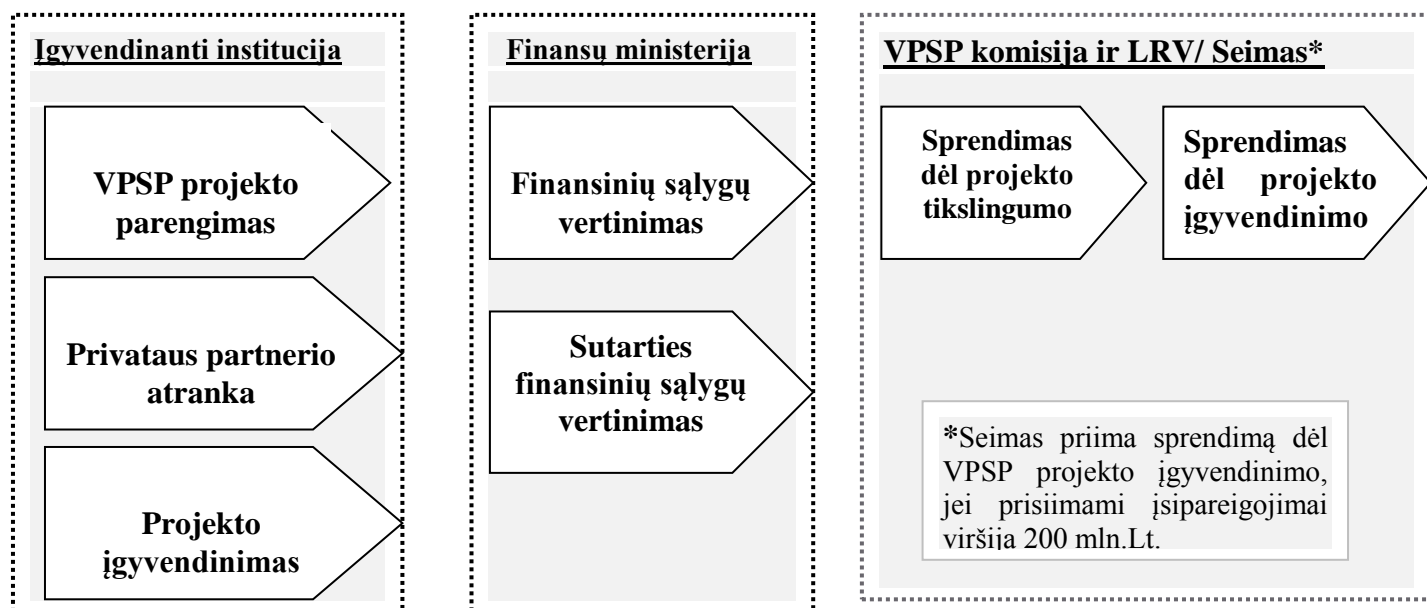
VPSP teisinės aplinkos dalis – metodiniai dokumentai, skirti viešojo ir privataus sektoriaus partnerystės projektams planuoti ir įgyvendinti. VPSP vadovas yra pirmoji metodinių dokumentų rinkinio, kuris skirtas susisteminti ir išplėsti VPSP kompetencijas, dalis (Viešojo ir privataus sektorių partnerystės vadovas, 2012, p.7).

Administracinė VPSP sistema centrinės valdžios lygmeniu (žr. 2 pav.) susideda iš įgyvendinančios institucijos (projekto savininko), Finansų ministerijos ir LRV/Seimo. Seimas

priima sprendimą dėl VPSP projekto įgyvendinimo, kai prišimami išipareigojimai viršija 200 mln. Lt. Finansų ministerija atsakinga už teisinės bazės, reikalingos VPSP vykdyti bei įgyvendinti, statistinės informacijos apie VPSP įgyvendinimą kaupimą, nacionalinio ir tarptautinio VPSP proceso praktikos kaupimą, analizę bei sklaidą. Taip pat Finansų ministerija, teisės aktų nustatyta tvarka, dalyvauja kuriant VPSP administracinę sistemą ir koordinuoja šios sistemos veiklą bei teikia išvadas dėl konkrečios partnerystės projektų finansinių modelių finansavimo galimybių bei galimos įtakos finansiniams valstybės rodikliams (Vičkačkienė A., 2013, p. 1-15).

Rengiant ir įgyvendinant VPSP projektus, taip pat dalyvauja:

- VŠĮ Centrinė projektų valdymo agentūra, kuri rengia metodinę medžiagą, organizuoja mokymus bei teikia konsultacijas, dalyvauja viešųjų pirkimų komisijos sudėtyje;
- VŠĮ „Investuok Lietuvoje“, kuri teikia pagalbą inicijuojant projektus, parenka konsultantus, reikalingus galimybių studijoms ir projektams rengti, taip pat ieško investuotojų bei rengia konkursinę medžiagą (Vičkačkienė A., 2013, p. 1-15).



2 pav. Administracinė VPSP sistema centrinės valdžios lygmeniu

Šaltinis: Vičkačkienė A., 2013, p. 7

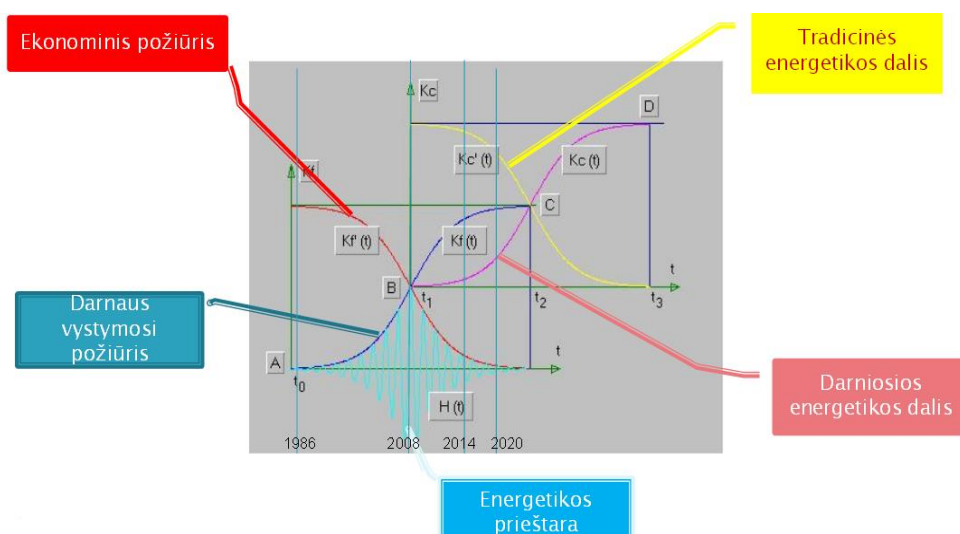
Pateiktame 2 pav. nurodyta administracinė VPSP sistema centrinės valdžios lygmeniu, susidedanti iš įgyvendinančios institucijos, Finansų ministerijos bei VPSP komisijos ir atvejais LRV arba LR Seimo).

Aptarus VPSP teisinį reguliavimą, galima teigti, jog Lietuvoje nacionalinė teisinė aplinka yra nepakankamai pritaikyta VPSP projektams vykdyti. VPSP Lietuvoje neapibrėžta konkrečiu tik jai skirtu teisės aktu, taip pat kai kurios VPSP formos iš viso nėra reglamentuotos.

1.5 Darniosios energetikos raida viešosios ir privačios partnerystės kontekste

Daugelis VPSP projektų yra susiję su darnaus vystymosi koncepcijos gairėmis, todėl svarbu aptarti darniosios energetikos raidą viešosios ir privačios partnerystės kontekste. Jociutė A., cituodama 1987 m. Jungtinių tautų aplinkos plėtros komisijos ataskaitą *Mūsų bendra ateitis*, pateikia klasikinį, iki šių dienų nepakitusių darnaus vystymosi apibrėžimą *Darnus vystymasis – tai vystymasis, tenkinantis žmonijos reikmes dabar, neapribojant galimybių ateities kartoms tenkinti savąsias*. Kitaip tariant, ši sąvoka apima dvi, atrodo, nesuderinamas sritis – poreikių tenkinimo ir apribojimų, t.y. daugybę metodų, orientuotų į tolimesnį visuomenės vystymąsi, kuris tenkina visuomenės gerovę dabartyje, tačiau taip pat nesumažina jos galimybių ir ateityje (Jociutė A., 2013, p. 8).

Paulauskas S. (2013) pateikia Lietuvos darniosios energetikos raidos virtualų modelį (žr. 3 pav.), kuriame palyginamos tradicinės ir darniosios energetikos dalys nuo 1986 m. iki šių dienų, taip pat grafiškai vaizduojama ir ateities prognozė, ekonominiu ir darnaus vystymosi požiūriais.



3 pav. Lietuvos darniosios energetikos raidos virtualus modelis

Šaltinis: Paulauskas S., 2012

ES integravo darnaus vystymosi siekį į daugelį politikos sričių, tarptautiniu mastu ėmė aktyviai kovoti su klimato kaita. Atsinaujinančių energijos šaltinių technologijų įsisavinimas yra prioritetinga ES politikos kryptis, kadangi augantis energijos poreikis ir su jos gamyba susijusi atmosferos tarša didina klimato kaitos grėsmę ir sukelia sunkiai prognozuojamus pokyčius.

Apibendrinant viešosios ir privačios partnerystės teorines prieigas, galima teigti, kad sklandus viešojo ir privataus sektorių bendradarbiavimas yra aktualus šiuolaikinei visuomenei, o VPSP plėtrai taipogi yra svarbus ir visuomenės palaikymas, todėl būtina teikti kuo daugiau informacijos

apie viešąją ir privačią partnerystę, planuojamus bei įgyvendinamus projektus, aktyviai dalintis gera patirtimi. Plačiausiai taikytina VPSP forma Lietuvoje yra koncesija. Tačiau VPSP projektai turi ne tik privalumų, bet ir trūkumų, o skirtingose projektų srityse pasireiškia vis kitokie privalumai ir trūkumai, todėl vieningos nuomonės dėl VPSP nėra. Aptarus VPSP teisinį reguliavimą, galima teigti, jog Lietuvoje nacionalinė teisinė aplinka yra ne visiškai pritaikyta VPSP projektams vykdyti. VPSP Lietuvoje neapibrėžta konkrečiu, tik jai reglamentuoti skirtu teisės aktu, taip pat kai kurios VPSP formos iš viso nėra reglamentuotos.

2. Atsinaujinančių energijos išteklių valdymo samprata ir raiška viešojo ir privataus sektorių partnerystės aspektu

Energijos ištekliai skirstomi į tradicinius (neatsinaujinančius) ir atsinaujinančius. Dabartinė civilizacija daugiausia naudoja neatsinaujinančius energijos šaltinius, kitaip vadinamus iškastiniu kuru (akmens anglį, naftą, gamtines dujas). Didžiuliai iškastinio kuro kiekiai, naudojami per pastaruosius šimtmečius energijos gamybai ir transportui, sparčiai senka. Taipogi, deginant iškastinį kurą, į aplinką patenka įvairūs teršalai, tame tarpe ir CO², kurio koncentracijos didėjimas atmosferoje yra pagrindinis klimato kaitą skatinantis veiksnys. Dėl šių priežasčių susidomėta naujais energijos konversijos būdais – atsinaujinančiais energijos ištekliais (Švietimo ir mokslo ministerija *Atsinaujinantys energijos šaltiniai*, 2008, p. 1).

Atsinaujinantys energijos ištekliai – tai gamtos ištekliai, kurie atsiranda ir atsinaujina, sąlygojami gamtos procesų. Tai saulės, vėjo, geoterminė, vandens, biomasės energija. Šių išteklių naudojimas energijos gamybai prisideda prie klimato kaitos stabilizavimo, t.y. yra palankus aplinkai (Švietimo ir mokslo ministerija *Atsinaujinantys energijos šaltiniai*, 2008, p. 1).

Pasak G. Duboniko (2008), sparčiausia AEI raida šiuo metu vyksta saulės, vėjo, hidroenergijos ir biokuro srityse, o AEI plėtra labiausiai akcentuojama JAV, Japonijoje bei ES. Europoje alternatyviają energetiką daugiausia vysto Skandinavijos šalys, Vokietija, Olandija.

Lietuva, būdama Europos Sąjungos nare, taip pat įsipareigojo vykdyti ES energetikos politikos reikalavimus. Todėl kitame skyrelyje bus aptariamos viešojo ir privataus sektorių partnerystės Lietuvoje poreikis ir problemos atsinaujinančių energijos išteklių plėtros aspektu, atsinaujinančių energijos išteklių rūšys ir jų raiška Lietuvoje bei ES, atsinaujinančių išteklių energetikos reglamentavimas.

2.1 Viešojo ir privataus sektorių partnerystės poreikis ir problemos plėtojant atsinaujinančius energijos išteklius

Lietuvoje, kaip ir daugelyje pasaulio valstybių, investicijų poreikis viešajai infrastruktūrai ir viešosioms paslaugoms plėtoti bei jų kokybei tobulinti tik didėja. Energetikos sektoriuje jau keletą metų jaučiamas viešojo ir privataus sektoriaus partnerystės poreikis, kadangi privataus subjekto įnešamas kapitalas ir naujos idėjos gali padėti užtikrinti šio svarbaus valstybei sektoriaus nenutrūkstamą ir sparčią plėtrą.

Pasak Dūdos M. (2010), daugelis šalių tiek Europoje, tiek visame pasaulyje taiko įvairius partnerystės modelius organizuojant energijos gavimą, paskirstymą ir tiekimą vartotojams, kurie

sąlygoja projektų rizikų tarp abiejų sektorių padalijimą, skatina verslo plėtrą ir viešųjų paslaugų inovacijų kūrimą, padeda pasiekti abipusės naudos efektą.

Vis dėlto VPSP, kaip jau minėta ankstesniame skyriuje, taip pat siejamas ir su skaidrumo bei atskaitingumo stoka. Pasak Stasiukyno A. (2011), kuris sukūrė rekomenduotiną viešojo ir privataus sektorių santykio Lietuvos elektros energetikoje modelį (žr. 5 priedas) viešojo sektoriaus restruktūrizavimas yra laikomas veiksmingesniu, kuomet pirmiausia restruktūrizuojama vertikaliai, o horizontali restruktūrizacija ribojama atsižvelgiant į naujai sukurtų vienetų konkurencingumą bei finansinį pajėgumą kurti naujus projektus ir investuoti į sektoriaus plėtrą.

Poreikio svarbą viešojo ir privataus sektorių veikloje, tyrinėja A. Sedjari (2004, p. 291-306), kuris išskiria trilypiį poreikio aspektą:

- **Poreikis** sujungti skirtingus sektorius, panaudojant inovatyvias formas, kad kiekvieno iš jų stiprybės ir silpnybės, kylančios iš skirtingų šių sektorių prigimčių
- Atsižvelgus į esamus ir potencialius proceso dalyvius, siekiant pagerinti gyvenimo standartus, atsiranda **poreikis** iš naujo apsvarstyti bendradarbiavimo būdus;
- Stiprinti partnerystę paremtus vertikalius ir horizontalius ryšius ir, atsiradus **poreikiui**, pagaliau pasiekti balansą demokratizuojant dalyvių santykius, plėtojant visų institucijų bendradarbiavimą.

Taigi išanalizavus mokslinę literatūrą, galima teigti, kad egzistuoja didelis poreikis vykdyti viešojo ir privataus sektoriaus partnerystės projektus Lietuvoje, tai yra svarbu Lietuvai ir visiems jos piliečiams, taip pat centrinei vykdomajai valdžiai ir savivaldos institucijoms, kadangi užtikrinamas kokybiškesnis viešųjų paslaugų teikimas, infrastruktūros plėtra, skatinamos investicijos.

Atsinaujinančių energijos išteklių naudojimu grindžiama Lietuvos energetika galėtų tapti viena iš veiksmingiausių priemonių sprendžiant aktualią šaliai problemą – užtikrinti energetinę nepriklausomybę, o taip pat spręsti aplinkosaugos problemas, tokias kaip šiltnamio efektą sukeliančių dujų išmetamų kiekio sumažinimas. Lietuva gali pasigirti tokiais AEI ištekliais kurių neturi kaimyninės šalys (pavyzdžiui, geoterminė energija), o tai yra didžiulis dar nenaudojamas potencialas darniosios energetikos vystyme. Pagal biomasės potencialą, tenkantį vienam gyventojui, Lietuva užima antrąją vietą ES, o pagal tinkamumą gaminti biodegalus – pirmąją vietą ES (Valstybinio audito ataskaita *Atsinaujinančių energijos išteklių potencialo naudojimas Lietuvoje*, 2010, p. 4).

Atsižvelgus į aukščiau paminėtą AEI energetikos potencialą, galima pasakyti, kad Lietuva turi pakankamą atsinaujinančių energijos išteklių rezervuarą, kad galėtų ne tik įvykdyti 2009 m. balandžio 23 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyvą 2009/28/EB „Dėl skatinimo naudoti

atsinaujinančių išteklių energiją“, t.y. pasiekti, kad energijos, gautos iš AEI dalis iš bendro galutinio suvartotos energijos kiekio padidėtų nuo 15 proc. 2005 m. iki 23 proc. 2020 m., o sunaudojama visų rūšių transporto AEI dalis sudarytų bent 10 proc., bet ir viršyti šiuos suplanuotus rodiklius.

Tačiau dėl kiekvienos AEI rūšies fizinių savybių ir rezervų stokos, techninių ir ekonominių apribojimų, yra rizika, kad šios galimybės gali būti neefektyviai išnaudojamos, o jų rezultatyvus naudojimas galimas tik užtikrinus kompleksinį AEI rezervų naudojimą, kuris apima ne tik energijos gamybą, bet ir jos tiekimą bei vartojimą.

Sapronaitytė I. (2013) išskiria veiksnius, stabdančius AEI plėtrą Lietuvoje:

- Žemos, palyginti su tarptautinėmis, organinio kuro (naftos ir gamtinių dujų), kainos iki 2006 m. AEI daugeliu atvejų neturėjo galimybės konkuruoti su tradiciniais ištekliais, išskyrus kaimo vietas, kuriose vienintelis pigiausias ir labiausiai prieinamas kuras buvo malkos;
- CŠT ūkis miestuose nuo seno yra pritaikytas naudoti tik mazutą ar gamtines dujas, o šio ūkio modernizacija yra itin brangi;
- Alternatyviosios energijos išteklių naudojimas yra efektyviausias mažose, decentralizuotose sistemose, tačiau tam reikalinga kompetentinga valdžia ir vietinis kvalifikuotas personalas;
- Skeptiškas politikų ir visuomenės požiūris į AEI, kuris vyravo ilgą laiką, nulėmė vėlesnį reikiamų teisinių ir ekonominės paskatos priemonių sukūrimą.

Apibendrinant, galima teigti, kad Lietuvoje yra ne tik yra poreikis, o ir visos galimybės atsinaujinančių energijos išteklių plėtrai. Spartesnei AEI plėtrai užtikrinti, būtina viešojo ir privataus sektoriaus partnerystė, o aptarus bendruosius AEI plėtros aspektus viešojo ir privataus sektorių partnerystės kontekste, reikšminga apžvelgti AEI rūšis ir jų raišką Lietuvoje ir kitose šalyse

2.2 Atsinaujinančių energijos išteklių rūšys

2009 m. sustabdžius Ignalinos atominę elektrinę, Lietuva neteko pagrindinio ir pigiausio elektros gamintojo, todėl dar labiau padidėjo energetinė priklausomybė nuo užsienio energijos tiekėjų, šiuo metu importuojama apie 60 proc. Lietuvai reikalingos elektros energijos, o dujų sektoriuje Lietuvos valstybės ekonomika yra visiškai priklausoma nuo dujų tiekimo iš vienintelio tiekėjo - Rusijos koncerno *Gazprom*. Vienas iš būdų didinti energetinį saugumą ir nepriklausomybę yra vidinių šalies resursų plėtra. Kadangi Lietuva neturi didesnio iškastinio kuro

kiekio (be tiriamo skalūninių dujų potencialo) – vienintelis būdas naudoti vidinius išteklius lieka atsinaujinančių energijos išteklių plėtojimas (Sapronaitytė I., 2013).

2013 m. duomenimis, visų atsinaujinančių energijos išteklių dalis bendrame galutiniame energijos suvartojime siekė net 22 proc. „Žalios“ elektros patiekta į tinklą: 1,42 TWh, tai sudaro apie 13 proc. bendro galutinio energijos suvartojimo:

- Vėjo elektrinės: 0,60 TWh;
- Hidroelektrinės: 0,51 TWh;
- Biokuro elektrinės: 0,22 TWh;
- Saulės elektrinės: 0,04 TWh;
- Biodujų elektrinės: 0,04 TWh.

„Žalios“ šilumos patiekta į Centralizuoto šilumos tiekimo (toliau – CŠT) apie 3 TWh, o tai sudaro apie 33 proc. visos patiektos šilumos (Nagevičius M., 2014).

Tolimesnėje darbo dalyje bus aptariamos šios atsinaujinančių energijos išteklių rūšys bei jų raiška Lietuvoje, kai kuriai atvejais aptariant ir pasaulines ar europines tendencijas:

- Biomasės energija;
- Saulės energija;
- Geoterminė energija ;
- Vėjo energija;
- Hidroenergija.

Biomasės energija

Biomasės energija – specializuotose jėgainėse biocheminių procesų metu išsiskirianti energija, paverčiama į šilumą ir elektrą. Biomasė, kaip energijos šaltinis, yra naudojama biodujų ir kietojo kuro pavidalu. Pagrindinius kietosios biomasės išteklius sudaro malkos, medienos atliekos, žemės ūkio atliekos ir energetiniai želdiniai. Kietasis biokuras naudojamas tiesiogiai arba perdirbtu (briketų, granulių, durpių) pavidalu. (Lietuvos energetikos institutas *Atsinaujinantys energijos šaltiniai* 2008, p. 2).

Pasak Navicko K. ir Vencausko K. (2012), Lietuvai privaloma intensyviau naudoti biokurą šilumos gamyboje, nes šalyje kasmet sukaupiama net apie 1 mln. tonų komunalinių atliekų. Aplinkoje per keletą metų suyrančios atliekos sudaro apie 0,3 – 0,5 mln. tonos per metus viso komunalinių atliekų srauto, tai procentaliai sudaro labai mažą kiekį nuo visų kasmet suyrančių atliekų. Tačiau šias komunalines atliekas atskiriant nuo kitų rūšių komunalinių atliekų ir perdirbus biodujų reaktoriuose, jas galima panaudoti energijos gamybai.

Lietuvoje taip pat yra gana daug nenaudojamos žemės plotų (apie 300-500 tūkst. Ha) ariamos žemės kasmet lieka apleistos, taip pat augalus energetiniams tikslams galima auginti nederlingose

žemėse ar pelkynuose. Taigi 10-15 proc. nenaudojamos žemės gali būti užpildyta energetiniais augalais, iš kurių per metus būtų galima išgauti 0,72 TWh energijos per metus (Navickas K., Venckauskas K., 2012).

Saulės energija

Saulės energetika ES yra sparčiausiai plėtojama atsinaujinančių energijos išteklių rūšis. Saulės energetika taip pat sėkmingai gali būti plėtojama ir Lietuvoje, nes saulėtų valandų Lietuvoje būna daugiau negu kai kuriose ES šalyse, kurios sparčiai plėtoja šią alternatyviosios energetikos rūšį (Valstybinio audito ataskaita *Atsinaujinančių energijos išteklių potencialo naudojimas Lietuvoje*, 2010, p. 16).

Pagrindiniai aspektai, susiję su saulės energetika Lietuvoje, yra šie:

- Įvairiose Lietuvos vietovėse per metus vienam horizontalaus paviršiaus kvadratiniam metrui tenka nuo 926 iki 1042 kWh saulės energijos. Tokio srauto nepakanka elektros energijos gamybai pramonėje, tačiau kaip papildomas energijos šaltinis, jis gali būti panaudotas individualiuose namuose;
- Pagrindinis saulės energijos plėtros stabdis – aukšta saulės baterijų kaina, kuri atsiperka per maždaug 25 metus, o tam, kad saulės energijos vartojimas gyventojams taptų ekonomiškai patrauklus, jis turi atsipirkti per 7 metus. Todėl reikalinga subsidijuoti saulės energetikos plėtros priemones. Prieš kelerius metus smulkieji elektros iš saulės energijos gamintojai Lietuvoje buvo subsidijuojami ir tuo metu projektai atsiperkdavo per 6 metus. Tačiau 2013 m. pradžioje supirkimo tarifai buvo sumažinti 40 proc., o tai stipriai paveikė potencialius investuotojus;
- Europoje populiariesni yra didesnį potencialą turintys saulės kolektoriai, kurie paprastai naudojami vandeniui šildyti, tačiau jie dar nesulaukė proveržio Lietuvoje dėl palyginti aukštos instaliacijos kainos bei informacijos ir valstybės paramos stokos;
- Nacionalinėje AEI strategijoje numatyti elektros gamybos iš saulės energijos rodikliai yra kuklesni, nei iš kitų šaltinių ir siekia iki 10 MW iki 2020 m. (Sapronaitytė I., 2013).

Geoterminė energija

Geoterminė energija yra natūrali žemės gelmių šiluma, kurios šaltinis yra žemės gelmėse ir nuolatos atnaujinamas radioaktyviųjų elementų (radžio, urano, torio ir kt.). Žemės energija gali būti panaudojama trimis pagrindiniais būdais: tiesioginis naudojimas šildymo sistemose, elektros energijos gamyba ir šilumos gamyba šilumos siurbliais. Geoterminės energijos privalumai: ištekliai yra neišsenkantys ir nuolat atsinaujinantys; gaminant energiją neteršiama aplinka; generuojama pastovi galia (Lietuvos energetikos institutas *Atsinaujinantys energijos šaltiniai*, 2008, p. 7).

Geoterminė energija naudojama daugiau kaip 70 pasaulio šalių, tačiau sparti geoterminės energetikos plėtra vyksta tik keliose šalyse (JAV, Italijoje, Meksikoje, Islandijoje), turinčiuose išskirtinai palankias geologines sąlygas: aukštos temperatūros, uolienos, smėlis, žvyras ar vanduo glūdi negiliai. Lietuvos gamtinės sąlygos tinka gaminti elektros energiją iš žemės gelmių šilumos. Šiaurės vakarų Lietuvoje daugumoje vietų jau 5 000 m gylyje temperatūra yra 140°C - 160°C, o vietomis siekia ir 160°C - 180°C. Visgi kur kas didesnis potencialas geoterminės energetikos plėtrai glūdi sekliojoje geotermijoje, ypač populiarūs tampa šiluminiai siurbliai, naudojami individualiems namams apšildyti (Sapronaitytė I., 2013).

Vėjo energija

Vėjas – tai oro masių judėjimas, kuris atsiranda dėl nevienodai saulės spinduliavimo įšildyto žemės paviršiaus ir nešantis savyje didelį energijos kiekį. Vėjas yra vienas iš atsinaujinančių energijos išteklių, nes jis pūs tol, kol švies saulė (Lietuvos energetikos institutas *Atsinaujinantys energijos šaltiniai*, 2008, p. 4).

Vėjo energetika yra perspektyvi AEI rūšis, nes vėjo ištekliai yra neišsenkantys, vėjo jėginės yra ekologiškos ir gamina „švarią“ energiją (neišskiria į aplinką kenksmingų medžiagų), o gaminant vis efektyvesnes vėjo turbinas, elektros gamybos savikaina nuolat mažėja. Vienas iš esminių vėjo energetikos trūkumų yra tai, kad vėjo energija yra nepastovi, priklausanti nuo vėjo greičio ir krypties svyravimų. Neigiamas poveikis dėl jėginių skleidžiamo triukšmo ir sparnų mirgėjimo gali pasireikšti arti jėginių gyvenantiems žmonėms. Taip pat jėginių pastatymas ir prijungimas prie elektros tinklo reikalauja didelių investicijų. Efektyviai veikiančiam vėjo elektrinių parkui reiki 6–7 m/s vėjo greičio 50 metrų aukštyje virš jūros lygio, o Lietuvos pajūryje vidutinis metinis vėjo greitis siekia 6,5 m/s, taigi to visiškai pakanka efektyviam vėjo elektrinių parkui veikti (Sapronaitytė I., 2013).

Lietuvoje šiuo metu veikia 17 vėjo elektrinių, kurių bendra instaliuota galia siekia 282 MW, o per devynis 2014 m. mėnesius Lietuvos vėjo elektrinės pagamino 366,4GWh elektros energijos, t.y. beveik penktadaliu daugiau elektros energijos negu per tą patį laikotarpį 2013 m. Elektros energija iš vėjo 2013 m. sudarė 16,4 proc. visos Lietuvoje pagamintos elektros (prieiga per internetą www.lvea.lt [Žiūrėta: 2014 10 17]).

Hidroenergija

Hidroenergija – tai vandens tėkmės mechaninė energija, kurią sudaro potencinė (vandens tūrio svoris ir hidrostatinis slėgis) ir kinetinė (tėkmės greičio slėgis) energijos. Dažniausiai panaudojama vandens tėkmės potencinė energija, kuri turbinų pagalba verčiama į elektros energiją (Lietuvos energetikos institutas *Atsinaujinantys energijos šaltiniai*, 2008, p. 6).

Svarbias pozicijas energetikos sektoriuje hidroenergija užima daugelyje pasaulio šalių, o ypač Kinijoje, Skandinavijos šalyse, JAV (Sapronaitytė I, 2013).

Hidroenergijos privalumai:

- Nemokami vandens ištekliai;
- Pigi elektros energijos gamyba;
- Neteršianti aplinkos ir neskatinanti klimato kaitos ekologiška energetika;
- Užtikrinamas nepertraukiamas tam tikros elektros energijos gamybos kiekis;
- Energijos tiekimo patikimumas.

Hidroenergija, kaip ir visos kitos AEI rūšys, taip pat turi ir trūkumų, tokių kaip:

- Poveikis vandens ekosistemoms;
- Statant hidroelektrines, siekiant padidinti šaltinio hidrogalią, dažnai reikia užtvindyti papildomus žemės plotus;
- Energijos gamyba yra priklausoma nuo klimato (Lietuvos energetikos institutas *Atsinaujinantys energijos šaltiniai*, 2008, p. 6).

Hidroenergetika ne visuomet yra priskiriama prie atsinaujinančių energijos išteklių, nes gali neigiamai paveikti aplinką. Lietuvoje, kaip lygumų šalyje, šios AEI rūšies plėtros galimybės yra menkos, nes ekonominis efektyvumas yra mažas, o poveikis aplinkai neadekvačiai didelis. Nacionalinėje AEI plėtros strategijoje, atsižvelgus į lygumų šalims būdingą didelį šio AEI rūšies neigiamą poveikį aplinkai, daugiau dėmesio nei hidroenergijai, skiriama vėjo ir biomasės energijos plėtrai. Iki 2020 m. mažųjų elektrinių įrengtąją galią planuojama didinti nuo 26 MW iki 40 MW, o didžiųjų elektrinių plėtra išvis neplanuojama (Sapronaitytė I., 2013).

Apibendrinant, galima pasakyti, kad atsinaujinančių energijos išteklių plėtra pasaulyje įgavo pagreitį anksčiau nei Lietuvoje, kurioje tvarios energetikos idėjos pasklido gerokai vėliau. Šiandieninėje Lietuvoje darniosios energetikos plėtra vyksta gana sparčiai, ypač vėjo ir biomasės energetikoje. Daug neišnaudoto potencialo Lietuvoje turi geoterminė energija, todėl būtina skatinti šios AEI rūšies plėtrą.

2.3 Atsinaujinančių energijos išteklių teisinis reguliavimas

Atsinaujinančių energijos išteklių plėtra nūdienos Europoje įgauna vis didesnę reikšmę ir vis labiau yra akcentuojama Bendrijos teisės aktuose, reguliuojančiuose energetikos sektoriaus valdymą, o Lietuva, kaip šios Bendrijos narė turi pareigą įvesti Europos Sąjungos teisės aktus į savo nacionalinės teisės sistemą.

Europos Sąjungos energetikos politika siekia trijų pagrindinių tikslų - energijos tiekimo saugumo, efektyvios, vartotojams garantuojančios mažesnes energijos išteklių kainas, konkurencijos bei darnios plėtros (Callies Hey, 2011), taip pat ES deda daug pastangų, kad galutinai įveiktų krizę ir užtikrintų sąlygas konkurencingesnei ekonomikai bei didesniai užimtumui.

Pirmasis atsinaujinančių išteklių įtraukimo į ES politiką etapas prasidėjo 1995 m., kai Komisija paskelbė baltąją knygą „Energetikos politika Europos Sąjungoje“, kurioje buvo pabrėžti atsinaujinančių energijos išteklių privalumai bei paskelbtas poreikis suformuoti atsinaujinančių energijos šaltinių strategiją (Juškys A., 2012, p. 188). 1997 m. pasirodžiusi baltoji knyga „Bendrijos strategija Energetika ateičiai: atsinaujinantys energetikos šaltiniai“ pabrėžė atsinaujinančių energijos šaltinių svarbą kovoje su klimato kaita ir energetinio saugumo grėsmėmis bei nustatė būsimo reglamentavimo, vėliau įtvirtinto Europos parlamento ir Tarybos direktyvoje 2001/77/EB, gaires. Direktyva 2001/77/EB nustatė orientacinius nacionalinius tikslus, pagal kuriuos iki 2010 m. iš atsinaujinančių energijos išteklių pagaminto elektros energijos dalis bendrame Bendrijos elektros suvartojimo balanse turėjo būti ne mažesnė negu 22 proc., tačiau šioje direktyvoje numatyti ambicingi tikslai nebuvo įgyvendinti, juos pasiekti buvo bandyta neprivalomomis priemonėmis. Todėl dėl klimato kaitos procesų vykstančioms intensyvioms tarptautinėms diskusijoms taryba ir Europos Parlamentas 2008 m. patvirtino energetikos ir klimato kaitos politikos priemonių paketą, kurio dalimi tapo naujoji direktyva 2009/28/EB, pirmą kartą Europos Sąjungos teisėje nustatę bendrą atsinaujinančių energijos išteklių panaudojimą elektros energijos, šildymo ir aušinimo, transporto srityse bei valstybėms narėms privalomus rodiklius (Juškys A., 2012, p. 188-189). 2009 m. balandžio 23 d. priimta Europos Parlamento ir Tarybos direktyva 2009/28/EB „Dėl skatinimo naudoti atsinaujinančius energijos išteklius“ yra Europos Sąjungos kovos su klimato kaita pagrindinė ašis energetikos sektoriuje, kuris iki tol buvo reglamentuojamas gana fragmentiškai – tai pirmasis ES institucijų bandymas nustatyti bendras taisykles ir sukurti bendrus privalomus tikslus dėl visos suvartojamos atsinaujinančių išteklių energijos (Juškys A., 2012, p. 185). Šiems tikslams įgyvendinti buvo sukurta strategija „Europa 2020“, kuria siekiama pažangaus (veiksmingesnių investicijų į švietimą, mokslinius tyrimus, inovacijas), tvaraus (ryžtingo perėjimo prie mažai anglies dioksido į aplinką išskiriančių technologijų ekonomikos) ir integracinio (daug dėmesio skiriant darbo vietų kūrimui ir skurdo mažinimui) augimo. Strategijai „Europa 2020“ įgyvendinti sukurtas tvirtas ir veiksmingas ekonomikos valdymo mechanizmas, skirtas ES nacionalinio lygmens politikos priemonėms koordinuoti. Vieną iš penkių pagrindinių ES siekių 2020 metams klimato kaitos ir energetikos tvarumo srityje galima pavadinti „20/20/20“, kuriuo siekiama:

- 20 proc. sumažinti šiltnamio efektą sukeliančių dujų kiekį, palyginus su 1990 m. rodikliais;

- 20 proc. padidinti energijos vartojimo efektyvumą;
- 20 proc. energijos pagaminti iš atsinaujinančių šaltinių (Prieiga per internetą <http://ec.europa.eu/europe2020> [Žiūrėta: 2014 10 20]).

Direktyva 2009/2/EB gali būti traktuojama kaip tarpinis variantas tarp nacionalinių veiksmų kontrolės ir visiško suderinimo, nes pastangos standartizuoti kilmės garantijų režimą sąlygoja Europos Sąjungos mastu veikiančios atsinaujinančių išteklių energijos sistemos atsiradimą (Jordan et. al., 2010). Direktyvos 2009/28/EB nuostatos suponuoja didelę Europos Sąjungos pažangą reguliuojant atsinaujinančių energijos išteklių energiją, kurioje, atsižvelgus į Direktyvos 2001/77/EB trūkumus, įtvirtinti valstybėms narėms privalomi planiniai rodikliai, bendradarbiavimo tarp valstybių narių mechanizmas ir atsinaujinančių išteklių energijos kiekio statistinio perdavimo iš vienos valstybės narės į kitą sistema, kurie turėtų užtikrinti atsinaujinančių išteklių energijos plėtrą (Juškys A., 2012, p. 197).

Siekiant, kad Lietuva būtų visavertė Europos Sąjungos narė, šalies energetika turi būti visiškai integruota į Europos energetines sistemas, o pati šalis – būti pajėgi dalyvauti ir konkuruoti bendrose ES energetikos rinkose, efektyviai bendradarbiauti su kitomis valstybėmis energetikos srityje ir turėti pakankami pajėgumų patenkinti savo energijos poreikius. Todėl nacionaliniai, energetikos sektoriaus veiklą reguliuojantys teisės aktai, turi būti rengiami atsižvelgiant į privalomuosius ES energetikos sektoriaus valdymo dokumentus.

Nacionalinėje energetikos strategijoje (Žin., 1999, Nr. 86-2568), buvo įtvirtinti atsinaujinančių išteklių energetikos tikslai:

- Sparčiais tempais didinti atsinaujinančių ir vietinių šaltinių lyginamąjį svorį;
- Atsinaujinančių energijos išteklių dalį bendrame šalies pirminės energijos balanse 2025 m. padidinti ne mažiau kaip iki 20 proc.

2012 m. birželio 26 d. LR Seimas patvirtino Nacionalinę energetinės nepriklausomybės strategiją (Žin., 2012, Nr. 80-4149), kurią galima vertinti kaip strategiškai svarbų dokumentą, apibrėžiantį Lietuvos energetikos sektoriaus tikslus ir jų įgyvendinimo kryptis iki 2020 bei numatantis energetikos sektoriaus plėtros gaires iki 2030 ir 2050 m. Dėl AEI iki 2020 m. buvo patvirtintos šios strateginės iniciatyvos:

- Naujų elektros energijos gamybos pajėgumų iš atominės ir AEI didinimas;
- Elektros gamyba iš AEI bus ne mažesnė negu 20 proc. galutinio elektros vartojimo;

Nacionalinė atsinaujinančių išteklių plėtros strategija, patvirtinta LR Vyriausybės 2010 m. birželio 21 d. nutarimu Nr. 789, nustatė strateginius tikslus, uždavinius AEI energetikos srityje:

- Užtikrinti, kad AEI dalis nuo visos sunaudotos energijos 2020 m. sudarytų ne mažiau kaip 23 proc.: transporto srityje 10 proc., elektros energijos srityje - 21 proc., šildymo ir vėsinimo sektoriuje – 36 proc., centralizuotai teikiamos šilumos – 50 proc.

LR Energetikos įstatymas (Žin., 2002, Nr. 56-2224) nustato bendruosius energetikos veiklos Lietuvos Respublikoje tikslus, pagrindines valstybės energetikos politikos kryptis, tačiau atskirų energetikos sektorių veiklos teisinių pagrindų nereglamentuoja – tai reglamentuojama atskirais įstatymais. Naujoje 2012-01-01 LR Energetikos įstatymo redakcijoje valstybės ir savivaldybės institucijos, atliekančios energetikos veiklos valdymo, reguliavimo, priežiūros ir kontrolės funkcijas, pagal kompetenciją įpareigosios skatinti vietinių ir atsinaujinančių išteklių energijos gamybą ir vartojimą.

LR Elektros energetikos įstatymas (Žin., 2000, Nr. 66-1984), kurio naujausia redakcija priimta 2012 m. vasario 7 d., nustato veiklos elektros energetikos sektoriuje pagrindus, apibrėžia šias elektros energetikos sektoriuje vartojamas sąvokas:

- Viešieji interesai elektros energetikos sektoriuje;
- Elektros energijos rinkos dalyvis;
- Didmeninė prekyba elektros energija ir kt.

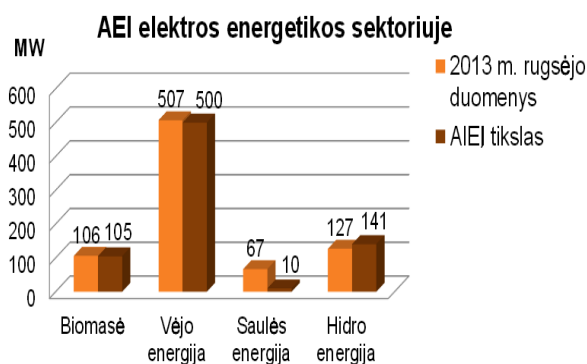
Direktyva 2009/28/EB ir susiję Europos Komisijos teisės aktų reikalavimai įgyvendinami LR Atsinaujinančių išteklių energetikos įstatymu (Žin., 2011, Nr. 62-2936), kuris priimtas 2011 m. gegužės 12 d. (naujausia redakcija – 2014 m. liepos 23 d.). Pagrindinis įstatymo uždavinys - užtikrinti, kad atsinaujinančių išteklių energijos dalis 2020 m. sudarytų ne mažiau kaip 23 proc. ir ši dalis toliau būtų didinama. Elektros energetikos sektoriui iki 2020 m. įstatymu numatomi šie uždaviniai:

- Suvirtotos elektros energijos, pagaminto iš AEI, dalį padidinti ne mažiau kaip 20 proc.
- Prijungtų prie tinklo vėjo elektrinių įrengtąją suminę galią padidinti iki 500 MW; saulės šviesos elektrinių – iki 10 MW; hidroelektrinių – iki 141 MW, biokuro elektrinių – iki 105 MW (žr. 4 pav.)

Energetikos sektoriaus veikla Lietuvoje taip pat reguliuojama ir poįstatyminiais teisės aktais. Pagrindiniai poįstatyminiai teisės aktai, skatinantys atsinaujinančių išteklių energijos plėtrą Lietuvoje yra šie:

- Elektros energijos, kuriai gaminti naudojami atsinaujinantys energijos ištekliai, gamybos ir pirkimo skatinimo tvarko aprašas (Vyriausybės nutarimas Nr. 1474/2001) (yra parengta nauja aprašo redakcija);
- Nacionalinės Valstybinės kainų ir energetikos kontrolės komisijos nutarimas Dėl fiksuoto tarifo didžiausio galimo dydžio nustatymo (Komisijos nutarimas Nr. 03-23/2012);

- Viešuosius interesus atitinkančių paslaugų teikimo tvarkos aprašas (Energetikos ministro įsakymas Nr. 1-215/2009) (yra parengta nauja redakcija);
- Dėl Atsinaujinančių energijos išteklių naudojimo skatinimo kvotų aukcionų rengimo patvirtinimo;
- Skatinimo kvotų paskirstymo aukcionų nuostatai, patvirtinti Komisijos 2011 m. liepos 29 d. nutarimu 03-229.



4 pav. AEI elektros energetikos sektoriuje

Šaltinis: sudaryta pagal Markovas P., 2013

Apžvelgus Lietuvos įstatyminę bazę, reglamentuojančią AEI plėtrą, galima teigti, kad ji nepasižymi stabilumu ir, nors ir teisės aktų yra pakankami, vis dėlto nėra priimti AEI įstatymo įgyvendinamieji teisės aktai, o šiuo metu galiojančiais teisės aktais nustatyti apribojimai instaliuotai AEI galiai.

2.4 Atsinaujinančių energijos išteklių plėtros skatinimas Lietuvoje Europos Sąjungos kontekste

Lietuvos Respublikos atsinaujinančių energijos išteklių įstatymo pagrindinis tikslas – įvykdyti Europos Sąjungos nubrėžtus tikslus, t.y. pasiekti, kad atsinaujinančių energijos išteklių dalis bendrame galutiniame energijos suvartojimo balanse sudarytų ne mažiau kaip 23 procentus, o taip pat, kad Lietuvai pasiekus nubrėžtus tikslus atsinaujinančių energijos išteklių plėtra nesustotų – toliau būtų kuriamos ir diegiamos naujos technologijos, stiprinamas aplinkosauginis aspektas.

Atsinaujinančių energijos išteklių panaudojimo didinimas energijos gamybos balanse susiduria su įvairiais trukdžiais, kuriems įveikti yra taikomos įvairios skatinimo priemonės. Šiuo metu gamyba iš AEI dažniausiai skatinama naudojant fiksuotą supirkimo tarifą (žaliąjį tarifą), kuris remiamiems gamintojams yra taikomas 10-25 metų laikotarpiui, taip pat kvotų, žaliųjų sertifikatų skatinimo priemonės. Europos Sąjungos klimato kaitos ir energetikos paketas nenumato, kaip šalis narės turi skatinti AEI plėtrą, tačiau AEI skatinimo politikos priemonių pasirinkimas yra platus.

Pagrindines energijos gamybos iš AEI skatinimo priemonės galima priskirti dvejoms paradigmoms – senajai ir naujai. Senajai paradigmai atstovauja fiksuotų tarifų skatinimo priemonė (skatinimo priemonės nukreipiamos į AEI technologija, jų tobulinimą), tuo tarpu žaliųjų sertifikatų skatinimo priemonė atstovauja naujai paradigmai, kur pastebimo naujos tendencijos – vis didėjanti orientacija į rinką (žr. 5 pav.) (Sveklaitė L., Stasiukynas A., 2014, p. 259-260).

Senoji paradigma	—————→	Naujoji paradigma
Technologijų įvertinimas	—————→	Rinkos vertinimas
Dėmesys įrangos tiekimui	—————→	Dėmesys taikymui, pridėtinei vertei ir vartojimui
Ekonominis įgyvendinamumas	—————→	Politiniai, finansiniai, instituciniai ir socialiniai poreikiai ir sprendimai
Techninis demonstravimasis	—————→	Verslo, finansinių, institucinių ir socialinių modelių demonstravimas
Rėmėjų „dovanos“ įrangai	—————→	Rėmėjai dalijasi rizika ir išlaidomis kurdami tvarią rinką
Programos ir tikslai	—————→	Patirtis, rezultatai ir pamokos

5 pav. AEI plėtros skatinimo sistemos paradigmos

Šaltinis: Sveklaitė L., Stasiukynas A., 2014, p. 260

Plačiausiai praktikoje ES naudojama žaliųjų tarifų skatinimo priemonė. L. Sveklaitė ir A. Stasiukynas (2014), cituodami Hass et al. teigia, kad ši paramos priemonė taikoma jau nuo 1980 m., o Italija, Vokietija, Danija buvo pirmosios valstybės, kurios AEI skatinimui pradėjo naudoti žaliųjų tarifų skatinimo priemonę. Žalieji tarifai – tai schema, pagal kurią visą elektrą pagamintą naudojant AEI, superka tinklų operatorius ar tiekėjas pagal nustatytą, paprastai aukštesnę nei rinkos kainą. Tačiau ši priemonė galioja tik tam tikrą nustatytą laikotarpį, o papildomą našą už brangiau superkamą elektrą pasidalija visi energijos vartotojai (p. 260).

Svarbiausi **žaliųjų tarifų pranašumai** būtų šie:

- Palaikomos įvairios (ne tik pigiausios ir daugiausiai išplėtos) technologijos, taip pat įvairios galios elektrinės;
- Nustatomos ilgalaikės ir aiškios taisyklės, todėl garantuojamos ilgalaikės paskolos palankiomis sąlygomis. Vyriausybės pasikeitimas nepakeičia sistemos, net gi mokesčių pasikeitimas negali turėti didesnės įtakos, nes finansuojama ne iš šalies biudžeto;
- Paprastas administravimas - nėra jokių tiesioginių mokesčių, matoma AEI skatinimo nauda prisideda prie visuomenės palaikymo naudojant AEI;

- Nustatant kasmet mažėjančiu tarifus (įvertinus technologijų efektyvumo augimą) palaikomos naujovės;
- Dalyvaujant vietiniam kapitalui ir vietinei darbo jėgai, skatinama tolesnis visuomenės palaikymas (Jankauskas V., 2011, p. 80).

Galima nurodyti ir kai kuriuos **žaliųjų tarifų trūkumus**:

- Jie nesuderinami su laisvosios rinko principais;
- Parama AEI vartotojams gali tapti sunkia našta neteisingai nustatčius gamybos kainas;
- Nenustačius perskaičiavimo, įvertinančio technologijų kaitą, gali būti stabdomas naujų technologijų diegimas arba duodami dideli pelnai investuotojams;
- Dėl prievolės supirkti visą žaliąją energiją gali kilti tinklo balansavimo problemų arba gali būti padidinto tinklų sąnaudos (Jankauskas V., 2011, p. 80).

Taigi esminė žaliųjų tarifų taikymo sąlyga – supirkimo prievolė, nes visa energija, pagaminta naudojant AEI, turi būti nupirkta nustatytu tarifu. Pirkėjas gali būti perdavimo tinklų operatoriumi ar tiekėju, tačiau svarbu, kad visi vartotojai pasidalintų šią atsinaujinančių išteklių paramos našta (Jankauskas V., 2011, p. 81).

Naujajai paradigmai atstovaujanti žaliųjų sertifikatų sistema labiau orientuota į rinką ir, skirtingai nei žalieji tarifai, ši skatinimo eliminuoja poreikį vyriausybei teikti tiesioginę paramą dėl elektros energijos iš AEI gamintojams. Valstybės išleidžiamos nustatytos kvotos kuria elektros energijos sertifikatų paklausą. Atsižvelgiant į pagamintą energijos kiekį, gamintojai gauna sertifikatus nemokamai (paprastai, 1 sertifikatas atitinka 1 MWh pagamintos elektros energijos), kuriuos parduoda tiekėjams, o šie – galutiniams vartotojams (Sveklaitė L., Stasiukynas A., 2014, p.265).

Naudojant žaliųjų sertifikatų skatinimo priemonę toriniu požiūriu yra sukuriama du produktai: elektros energija, kuri parduodama elektros rinkoje, ir žalieji sertifikatai, kurie taip pat parduodami rinkoje. Taigi galima teigti, kad žaliojo sertifikato kaina - tai priemoka prie rinkos kainos už pagamintą ar patiektą „žalios“ energijos vienetą, tačiau ši priemoka pasižymi nestabilumu ir gali kisti, priklausomai nuo dalyvių skaičiaus sertifikatų rinkoje (Sveklaitė L., Stasiukynas A., 2014, p. 265-266).

Europos energijos pardavėjų federacija sukonkretina žaliųjų sertifikatų privalumus ir trūkumus. **Žaliųjų sertifikatų privalumai** yra šie:

- Išvengiama klaidingos kainodaros;
- Paskatinamas išlaidų sumažinimas, pasirenkant pigesnę, tačiau efektyvesnę technologiją;
- Suteikiama galimybė prekiauti ne tik nacionalinėje rinkoje.

Pagrindiniai **žaliųjų sertifikatų trūkumai**, kuriuos išvelgia Europos energijos pardavėjų federacija, yra šie:

- Dažniausiai investuotoji renkasi tik efektyviausias technologijas;
- Sukuriamas neapibrėžtumas investuotojams dėl investicijų grąžos;
- Sertifikatų rinkoje kainodarą nustato gamintojas, tačiau, jei gamintojų skaičius nepakankamas, galimas susidūrimas su aukšta žaliųjų sertifikatų kaina (Sveklaitė L., Stasiukynas A., 2014, p. 265-266).

Apžvelgus pagrindinių skatinimo priemonių, žaliųjų tarifų ir žaliųjų sertifikatų, taikymo privalumus ir trūkumus, galima teigti, kad pačios geriausios ar bent jau optimaliausios skatinimo priemonės nėra. Tačiau, jei būtų užtikrinamas pakankamas gamintojų skaičius ir taip būtų sukuriama konkurencija sertifikatų rinkoje, žaliųjų sertifikatų skatinimo priemonė galėtų būti tas optimalus skatinimo priemonės variantas.

Lietuvoje taip pat taikomos įvairios atsinaujinančių energijos išteklių skatinimo priemonės. Nacionalinėje atsinaujinančių energijos išteklių plėtros strategijoje nurodomos atsinaujinančių energijos išteklių skatinimo paramos schemos (žr. 4 lentelė).

4 lentelė. Atsinaujinančių energijos išteklių skatinimo priemonės

Parama elektros energijos gamintojams
<ul style="list-style-type: none"> ▪ Taikomi fiksuoti supirkimo tarifai (superkama visa elektros energija, pagaminta naudojant atsinaujinančius energijos išteklius); ▪ Teisės aktų nustatyta tvarka gamintojams taikoma elektrinės prijungimo mokesčio nuolaida; ▪ Esant ribotam tinklų pralaidumui, elektros energijai, pagamintai iš atsinaujinančių energijos šaltinių, taikomas pirmenybinis persiuntimas; ▪ Atsinaujinančius energijos išteklius naudojančios elektrinės nemoka galios rezervavimo paslaugos mokesčio.
Parama transporto sektoriaus objektams
<ul style="list-style-type: none"> ▪ Nuo mokesčio už aplinkos teršimą atleidžiami tie fiziniai ir juridiniai asmenys, kurių transporto priemonėse naudojami biodegalai atitinka nustatytus standartus, o nuo mokesčio už aplinkos teršimą iš stacionarių taršos šaltinių atleidžiami tie, kuri naudoja šiuose šaltiniuose biokurą;
Parama biodegalų gamintojams
<ul style="list-style-type: none"> ▪ Biodegalų gamintojams kompensuojamos žaliavos išsigijimo išlaidos, o energetiniams produktams, kurie turi biologinės kilmės medžiagų, kurių dalis viršija teisės aktuose nustatytą privalomą biologinės kilmės priemaišų dalį, yra taikomos akcizo lengvatos. ▪ Nuo akcizų atleidžiama, jei elektros energija pagaminta naudojant AEI.
Finansinė parama iš Europos Sąjungos struktūrinių fondų
<ul style="list-style-type: none"> ▪ Atsinaujinančių energijos išteklių projektams yra skiriama finansinė parama iš Europos Sąjungos struktūrinių fondų Lietuvos kaimo plėtros programos, Lietuvos aplinkos apsaugos investicijų fondo, daugiabučių namų modernizavimo programoms.

Šaltinis: sudaryta darbo autorės pagal Nacionalinės atsinaujinančių energijos išteklių plėtros programą (Žin., 2010, Nr. 73-3725)

Valstybinė kainų ir energetikos kontrolės komisija (toliau – VKEKK) 2013 m. įvertino atsinaujinančių energijos išteklių sektoriaus plėtrą (žr. 5 lentelė). 2013 m. LR Seimui pakoregavus

Atsinaujinančių išteklių energetikos įstatymą (skatinimo kvota biokuro elektrinėms buvo sumažinta nuo 355 iki 105 MW), 2013 m. pabaigoje valstybinis tikslas (105 MW) buvo pasiektas ir viršytas, instaliuota galia biodujų elektrinėms siekė 39,43 MW, biomasės elektrinėms – 99,41 MW. Skatinamuoju tarifu remiant biomasės elektrines, vartotojai už jų gaminamą elektrą iš viešąjį interesą atitinkančių paslaugų (toliau – VIAP) lėšų turėtų sumokėti 77,17 mln. Lt per metus, o jei elektrines pasistatytų visi asmenys, šiuo metu turintys leidimus plėtoti biokuro elektrines, prireiktų papildomai 20,8 mln. Lt.

Leidimus gaminti elektrą ir parduoti ją į tinklą skatinamuoju tarifu turi 100 vėjo elektrinių, o bendra vėjo elektrinių galia 2013 m. pabaigoje siekė 507 MW. Vėjo elektrinėms išduoti leidimai gaminti elektrą sudaro apie 184,4 mln. Lt VIAP lėšų per metus. 2013 m. pabaigoje veikė 2019 saulės jėgainių, kurių bendra instaliuota galia siekė 74,35 MW. VKEKK skaičiavimu, vartotojai už paramą saulės elektrai per metus mokės 58,46 mln. Lt. Atsinaujinančių energijos išteklių energetikos įstatyme numatytas valstybinis tikslas hidroenergetikos segmente įgyvendintas beveik 91 proc., išnaudota kvota 2013 m. pabaigoje siekė 129,71 MW. Parama hidroelektrinėms per metus siekia 9,9 mln. Lt VIAP lėšų per metus (Valstybinė kainų ir energetikos kontrolės komisija *Energetikos sektoriaus veiklos apžvalga*, 2014).

5 lentelė. AEI plėtros rezultatai Lietuvoje 2013 m.

AEI segmentas	Valstybinis tikslas iki 2020 m.	Pasiektas rezultatas 2013 m. pabaigoje	VIAP lėšos
Biokuro (biomasės ir biodujų) elektrinės	105 MW	Biodujų elektrinių galia siekia 39,43 MW, biomasės elektrinių – 99,41	77,17 mln. Lt/20,8 mln. Lt
Vėjo elektrinės	500 MW	507 MW	184,4 mln. Lt
Saulės elektrinės	10 MW	74,35 MW	58,6 mln. Lt
Hidroelektrinės	141 MW	129,71 MW	9,9 mln. Lt

Šaltinis: sudaryta darbo autorės pagal VKEKK 2013 m. ataskaitą *Energetikos sektoriaus veiklos apžvalga*

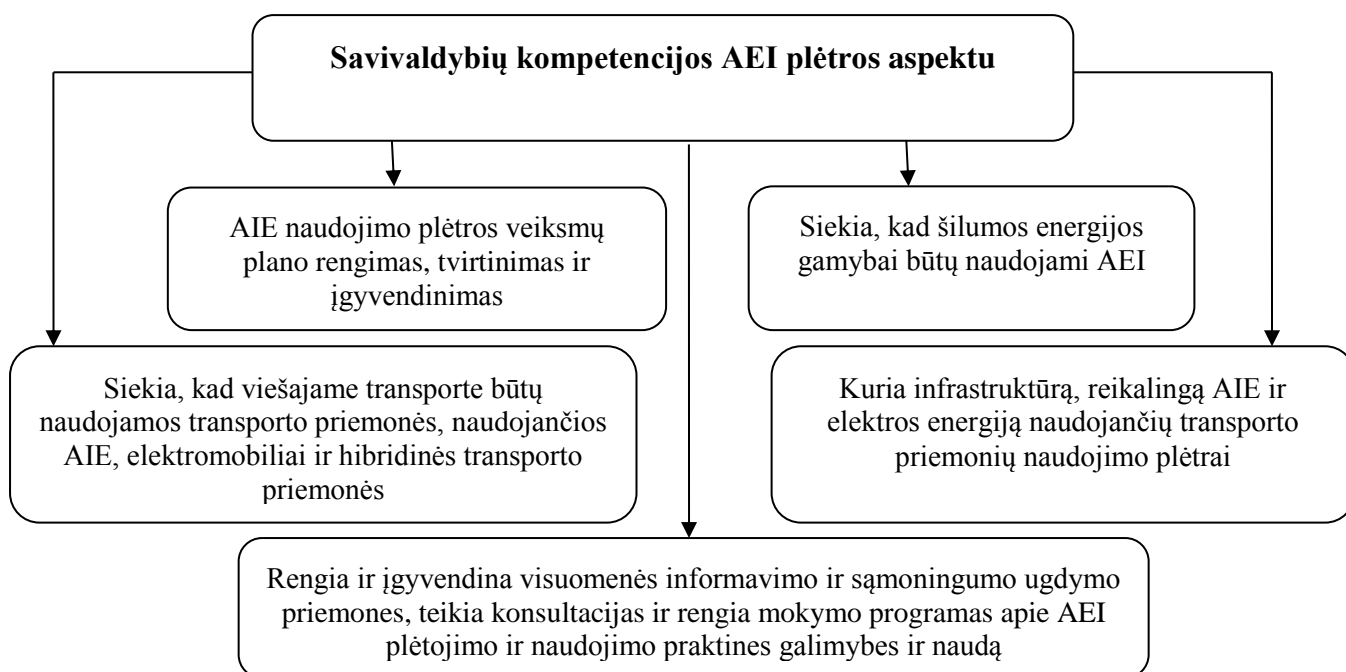
Išanalizavus Lietuvos pasiektus rezultatus atsinaujinančių energijos išteklių plėtros aspektu, galima vienareikšmiškai teigti, jog valstybiniai tikslai iki 2020 m. įrengti tam tikrus alternatyviosios energijos pajėgumus yra įvykdyti ir viršyti, vienintelis hidroenergetikos segmentas dar nėra pasiekęs numatytų tikslų.

2.5 Savivaldybių vaidmuo ir galimybės plėtojant atsinaujinančius energijos išteklius

Lietuvos Respublikos energetikos įstatyme (Žin., 2002, Nr. 56-2224) už energetikos sektoriaus veiklos valdymą, reguliavimą, priežiūrą ir kontrolę numatytos atsakingomis daugiausiai centrinei valdžiai priklausančios institucijos. Tačiau vietinei valdžiai - savivaldybių taryboms bei savivaldybių administracijos direktoriams – taip pat deleguota dalis veiklos valdymo, reguliavimo, priežiūros ir kontrolės funkcijų.

2011 m. priimtas LR Atsinaujinančių išteklių energetikos įstatymas (Žin., 2011, Nr. 62-2936) suteikia didesnę vaidmenį savivaldybėms AIE plėtroje – vietos savivaldos institucijos tampa vienomis iš pagrindinių institucijų, kurios yra atsakingos už AEI plėtrą. Kiekviena savivaldybė, vadovaujantis LR Atsinaujinančių išteklių energetikos 12 straipsniu, turi parengti bei patvirtinti savo AIE plėtros veiksmų planą, kurio pagrindu bus skiriamos lėšos AIE finansavimo programų konkreitiems projektams savivaldybių teritorijose remti.

Situacija atskirose savivaldybėse yra skirtinga, todėl kiekvienai savivaldybei yra būtina atlikti atsinaujinančių išteklių energetikos naudojimo esamos būklės analizę, identifikuoti potencialą, plėtros galimybes, o tolimesniais etapais reikalinga nustatyti AIE planinį rodiklį 2020 m. bei tarpinius AIE naudojimo plėtros rodiklius 2011-2012 m., 2013-2014 m., 2015-2016 m., 2017-2018 m., įvardinti priemones išsikeltiems tikslams įgyvendinti ir suderinus plėtros planą su LR Vyriausybės įgaliota institucija (Tomaševičienė I., 2012) (žr. 6 pav.)



6 pav. Savivaldybių kompetencijos AEI plėtros aspektu

Šaltinis: sudaryta darbo autorės pagal LR atsinaujinančių išteklių energetikos įstatymą (Žin., 2011, Nr. 62-2936)

Situacija atskirose savivaldybėse yra skirtinga, todėl kiekvienai savivaldybei yra būtina atlikti atsinaujinančių išteklių energetikos naudojimo esamos būklės analizę, identifikuoti potencialą, plėtros galimybes, o tolimesniais etapais reikalinga nustatyti AIE planinį rodiklį 2020 m. bei tarpinius AIE naudojimo plėtros rodiklius 2011-2012 m., 2013-2014 m., 2015-2016 m., 2017-2018 m., įvardinti priemones išsikeltiems tikslams įgyvendinti ir, suderinus plėtros planą su LR Vyriausybės įgaliota institucija, imti jį įgyvendinti. (Tomaševičienė I., 2012).

Apibendrinant, galima teigti, kad 2011 m. priimtas LR Atsinaujinančių išteklių energetikos įstatymas suteikė ne tik daugiau galimybių skatinant atsinaujinančių energijos išteklių plėtrą, bet vietos savivaldos institucijos tapo viena svarbiausių ir pagrindinių institucijų AIE plėtros aspektu. LR įstatyminė bazė nenurodo, kokius planinius rodiklius privaloma pasiekti kiekvienai savivaldybei ir šis procesas dar nėra įsibėgėjęs, nes daugelis savivaldybių laukia, kol kitos savivaldybės pirmos parengs šiuos planus ir bus galimybė pasimokyti iš jų klaidų, taip pat tikisi sulaukti Vyriausybės finansavimo tokiems planams parengti. Tačiau rekomenduotina pačioms savivaldybėms, žinančioms, kokie atsinaujinantys energijos ištekliai gali perspektyviai būti plėtojami jų savivaldybės teritorijoje, parodyti iniciatyvą, nes pačios savivaldybės geriausiai gali nustatyti atsinaujinančios energetikos plėtros planus.

Šioje teorinėje darbo dalyje buvo pateiktos teorinės įžvalgos - viešosios ir privačios partnerystės aspektai atsinaujinančių energijos išteklių plėtros aspektu, kuriomis bus remiamasi formuojant empirinio tyrimo metodologiją.

II. VIEŠOJO IR PRIVATAUS SEKTORIŲ PARTNERYSTĖS ATSINAUJINANČIŲ ENERGIJOS IŠTEKLIŲ PLĖTROS ASPEKTU ROKIŠKIO RAJONE TYRIMO METODOLOGIJA

Antroji magistro baigiamojo darbo dalis yra skirta apibrėžiant tyrimo metodologinį pagrindą pristatyti empirinio tyrimo logikos ir dizaino pagrindinius elementus, naudotas kokybinio tyrimo strategijas, tyrimo metodus, taip pat pristatyti tyrimo organizavimo ypatumus, tyrimo instrumento sudarymo principus bei tyrimo etikos esminius aspektus. Šioje metodinėje magistro baigiamojo darbo dalyje yra pristatoma tyrimo imtis bei jos pagrindinės sociodemografinės charakteristikos.

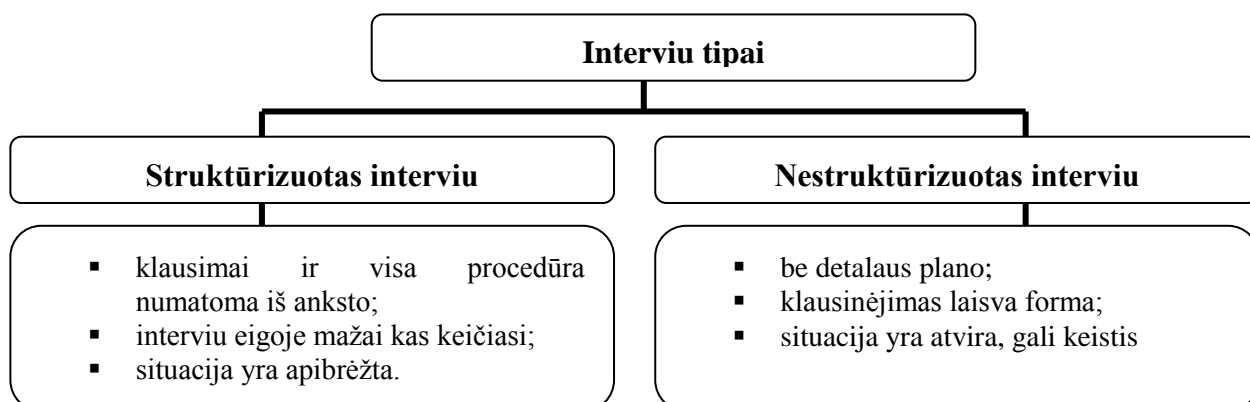
Viešojo ir privataus sektoriaus partnerystės atsinaujinančių energijos išteklių plėtros aspektu tyrimo metodologija remiasi šių autorių mokslo publikacijų, teisės aktų bei kitų dokumentų pagrindu:

- Magistro darbe analizuojant viešojo ir privataus sektoriaus partnerystę buvo remiamasi J.E. Lane (2001), M. Dūdosi (2010), E. Skietrio, A. Raipos (2009), D. Gudelio ir V. Rozenbergaitės (2004), N.K. Paliulio (2008), V. Kavaliauskaitės ir R. Jucevičiaus (2009), G.A. Hodge ir C. Greve (2007), P. Sadran (2004) ir kitų mokslo darbuose pateiktomis sampratomis.
- Viešojo ir privataus sektorių partnerystei atsinaujinančių energijos išteklių plėtros aspektu analizuoti buvo remiamasi A. Stasiukyno (2011), Sveklaitė L. ir A. Stasiukyno (2014), A. Juškio (2012), A. Sedjari (2004), H. Callies (2011), S. Oschmann (2009) mokslo darbuose pateiktomis sampratomis bei Lietuvos Respublikos teisės aktais, pvz.: LR Investicijų įstatymu (Žin., 1999, Nr. 66-2127), LR Koncesijų įstatymu (Žin., 1996, Nr. 92-2141, LR Energetikos įstatymu (Žin., 2002, Nr. 56-2224, LR Atsinaujinančių išteklių energetiko įstatymu (Žin., 2011, Nr. 62-2936) ir kitais teisės aktais.

Tyrimo tipas. Siekiant atskleisti viešojo ir privataus sektorių partnerystės atsinaujinančių energijos išteklių plėtros aspektu ypatybes, buvo pasirinktas kokybinis tyrimas. Empirinio tyrimo metu buvo iškeltas tikslas patvirtinti arba paneigti pagrindinį darbo ginamąjį teiginį – viešojo ir privataus sektorių partnerystės atsinaujinančių energijos išteklių plėtros aspektu sukurta pakankamai skatinimo priemonių, tačiau vietos savivaldos lygmeniu (o šio tyrimo atveju – Rokiškio rajone), trūksta savivaldybės iniciatyvumo atsinaujinančių energijos išteklių plėtros kontekste bendradarbiaujant su privačiu sektoriumi.

Duomenų rinkimo instrumentas. Tyrimui atlikti naudotas interviu metodas. Interviu kaip atskiras tyrimo metodas gali būti skirstomas į daugelį įvairių variantų, pradedant nuo formalizuotų

(standartizuotų), kurie pasižymi iš anksto nustatytais klausimais, iki neformalių interviu, kur klausimų seka bei jų normalizavimas visiškai laisvi (Kardelis, K., 2007, p. 98).

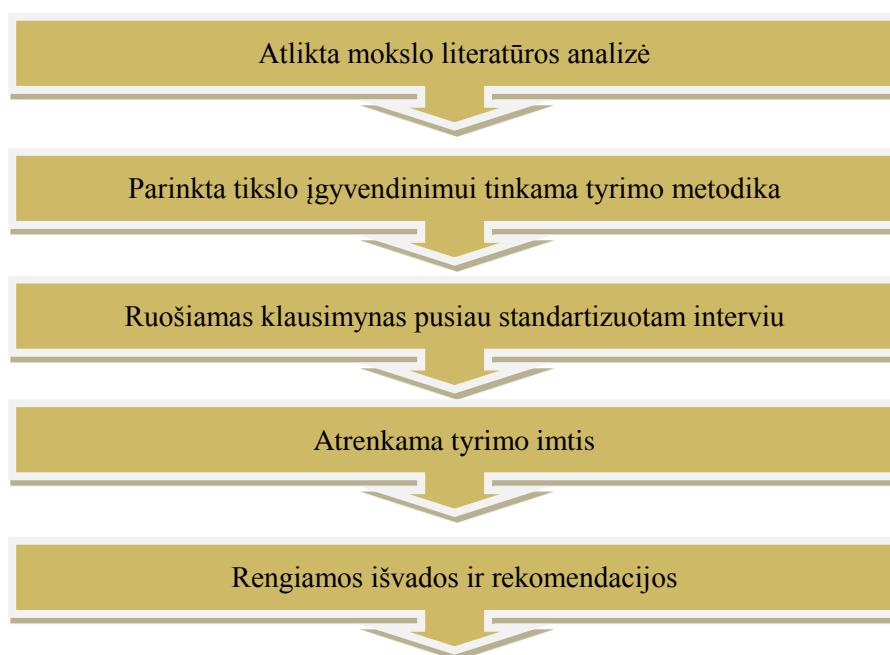


7 pav. **Interviu tipai**

Šaltinis: sudaryta darbo autorės pagal Kardelis K., 2007

Šio darbo tyrimo atlikimui buvo naudojamas pusiau standartizuotas interviu, suteikiantis tyrėjui galimybę iškelti naujus klausimus, tačiau pagrindu turi būti laikomas interviu protokolas.

Tyrimo eiga. Tyrimo tikslas ir uždaviniai buvo įgyvendinami dirbant šiais etapais:



8 pav. **Tyrimo eigos struktūra**

Šaltinis: sudaryta darbo autorės pagal Kardelis K., 2007

Tyrimo laikas ir vieta. Tyrimas vykdytas 2014 m. spalio mėnesį. Rokiškio rajono savivaldybės atstovai apklausti tiesiogiai atvykus į savivaldybę iš anksto sutartu laiku, o privataus sektoriaus atstovai – gavus sutikimą dėl interviu ir atvykus sutartu adresu (vienam iš ekspertų

neturėjus galimybės susitikti, interviu klausimai buvo išsiųsti ir atsakymas buvo gautas distanciniu būdu - el. paštu.

Tyrimo imtis. Siekiant visapusiškai išnagrinėti viešojo ir privataus sektorių partnerystės aspektus plėtojant atsinaujinančių energijos išteklių naudojimą Rokiškio rajone, buvo analizuojamas tiek viešojo, tiek privataus sektorių atstovų požiūris į šį bendradarbiavimą. Kokybinio tyrimo metu, pusiau struktūrizuoto interviu būdu buvo apklausti 5 viešojo ir privataus sektoriaus atstovai, kuriems parinkti buvo taikoma teoriškai pagrįsta atranka. Ekspertų apklausa – tai interviu su žmonėmis, kurie profesionaliai supranta tyrimo problemą. Labai svarbu yra parinkti ekspertus, nes jų kompetencijos dėka atliekamas tyrimas tampa reprezentatyvus. Baigiamojo darbo autorės atliekamo kokybinio tyrimo informantais, atsižvelgus į jų užimamas pareigas ir daromą įtaką atsinaujinančių energijos išteklių plėtrai Rokiškio rajone, parinkti 5 ekspertai – specialistai: 2 moterys ir 3 vyrai. Kaip darbo autorę įpareigoja tyrimo etika, interviu dalyviams pageidaujant konfidencialumo, informantų vardai ir pavardės nebus atskleidžiami ir jie tyrimo ataskaitoje bus įvardinami kaip: „Ekspertas 1“, „Ekspertas 2“, Ekspertas 3“, „Ekspertas 4“, „Ekspertas 5“. Interviu dalyvavo šie ekspertai:

- Ekspertas Nr. 1 – UAB „KG Energija“ (vienas iš projektų – saulės jėgainė Rokiškio raj. Bajorų k.) direktorius, darbo patirtis - 3 metai;
- Ekspertas Nr. 2 – IĮ „Žiobiškio hidroelektrinė“ (Rokiškio raj.) direktorė, darbo patirtis – 12 metų;
- Ekspertas Nr. 3 – Rokiškio rajono savivaldybės Strateginio planavimo ir investicijų skyriaus vedėja, darbo patirtis – 6 metai;
- Ekspertas Nr. 4 – Lietuvos verslo paramos agentūros Projektų valdymo departamento Energetikos projektų valdymo skyriaus projektų vadovas, darbo patirtis - 4 metai.
- Ekspertas Nr. 5 – AB „Rokiškio komunalininkas“ (kuri eksploatuoja 4 Rokiškio rajono katilines) direktorius, darbo patirtis – 10 metų;

Tyrimo etika. Vykstant socialinių mokslų vystymuisi, vis aktualesni tampa moralinių tyrimų klausimai, susiję su tyrimo dalyviais (Kardelis K, 2007, p. 39). Kadangi tyrimo dalyviai nepriklauso pažeidžiamų asmenų grupėms, todėl tyrimo etiškumą užtikrinti buvo paprasčiau. Tyrimas buvo atliekamas remiantis informavimo, savanoriškumo, lygiavertiškumo, naudingumo bei konfidencialumo principais. Tyrime buvo įvardintos organizacijos, kurių darbuotojai dalyvavo tyrime, tam buvo gautas visų dalyvių žodinis sutikimas. Tačiau, remiantis konfidencialumo principu, baigiamajame darbe bus pateikiama apdoroti protokolų duomenys, o ne patys interviu protokolai.

Tyrimo instrumentas. Tyrimo instrumentas sumodeliuotas remiantis teorinės dalies analizės metu išskirtais teoriniai žinių šaltiniais (konceptais) ir jų sudedamosiomis dalimis. Išskirti trys esminiai tyrimo konceptai: viešojo ir privataus sektorių partnerystė, atsinaujinantys energijos ištekliai ir atsinaujinančių energijos išteklių plėtra viešosios ir privačios partnerystės būdu subjektams (žr. 6 lent.).

6 lentelė. Viešojo ir privataus sektorių partnerystės atsinaujinančių energijos išteklių plėtos aspektu tyrimo teoriniai konstruktai

Teoriniai konceptai	Dimensijos ir jų operionalizacija		Autoriai
Viešojo ir privataus sektorių partnerystė (VPSP)	Samprata	Viešojo ir privataus sektorių partnerystė - viešojo ir privataus sektorių ilgalaikis ir abipuse nauda grindžiamą bendradarbiavimas, kurio tikslas teikti paprastai anksčiau tik viešajam sektoriui priskirtas paslaugas ir vystyti tokių paslaugų teikimui būtina infrastruktūrą.	D. Gudelis ir V. Rozenbergaitė (2004)
		Viešoji ir privati partnerystė yra visaapimantis terminas, po kuriuo slypi daugybė bendradarbiavimo formų ir mechanizmų.	P. Sadran, 2004
		Viešoji ir privati partnerystė dažniausiai suprantama kaip viena iš viešųjų pirkimų formų, kurioje tarpusavyje, ieškodami pačios tinkamiausios formos, bendradarbiauja viešasis ir privatus sektoriai	C.D. Tvarno, 2006
	Formos	Bendra įmonė Frančizė Koncesija Nuoma Privačiai finansuojami investiciniai projektai Prekybos rinkos išbandymas Privataus sektoriaus metodų panaudojimas viešuosiuose subjektuose Akcijų dalies išlaikymas privatizuotose kompanijose Privatizavimas	Tarptautinės aukščiausiųjų audito institucijų organizacija (INTOSAI) (2004 m. gairės dėl viešosios ir privačios partnerystės.
	Reglamentavimas	Investicijų įstatymas; Koncesijų įstatymas; Valstybės ir savivaldybių turto valdymo, naudojimo ir disponavimo juo įstatymas LRV nutarimai; Finansų ministerijos įsakymai; Kiti metodiniai dokumentai	Lietuvos Respublikos įstatymai, kiti teisės aktai bei metodiniai dokumentai
Atsinaujinantys energijos ištekliai (AEI)	Samprata	Atsinaujinantys energijos ištekliai – tai gamtos ištekliai, kurie, sąlygojami gamtos procesų, atsiranda ir atsinaujina.	Lietuvos energetikos institutas, 2008
	Rūšys	Biomasės energija – specializuotose jėgainėse biocheminių procesų metu išsiskirianti energija, paverčiama į šilumą ir elektrą; Saulės energija – saulės kolektoriai sugeria saulės šviesą ir paverčia ją šiluma bei elektrą;	K. Navickas, K. Venckauskas, 2012; I. Saproneitytė, 2013

		Geoterminė energija – žemės gelmių energija; Vėjo energija – vėjo turbinų pagalba energija paverčiama elektra; Hidroenergija – hidroturbinų pagalba tekančio vandens energija paverčiama elektra;	Lietuvos energetikos institutas, 2008
	Reglamentavimas	Europos Parlamento ir Tarybos direktyva 2009/28/EP; Strategija „Europa 2020“; Energetikos įstatymas; Elektros energijos įstatymas; Atsinaujinančių išteklių energetikos įstatymas; Nacionalinė energetinės nepriklausomybės strategija; Elektros energijos, kuriai gaminti naudojami atsinaujinantys energijos ištekliai, gamybos ir pirkimo skatinimo tvarko aprašas; Nacionalinės Valstybinės kainų ir energetikos kontrolės komisijos nutarimas Dėl fiksuoto tarifo didžiausio galimo dydžio nustatymo; Viešuosius interesus atitinkančių paslaugų teikimo tvarkos aprašas; Dėl Atsinaujinančių energijos išteklių naudojimo skatinimo kvotų aukcionų rengimo patvirtinimo; Skatinimo kvotų paskirstymo aukcionų nuostatai.	Europos Sąjungos ir Lietuvos Respublikos teisės aktai.
AEI plėtra	Priemonės	Fiksuoti supirkimo tarifai; Gamintojams taikoma elektrinės prijungimo mokesčio nuolaida; Elektros energijai, pagamintai iš atsinaujinančių energijos šaltinių, taikomas pirmenybinis persiuntimas; Atsinaujinančius energijos išteklius naudojančios elektrinės nemoka galios rezervavimo paslaugos mokesčio; Nuo mokesčio už aplinkos teršimą atleidžiami tie fiziniai ir juridiniai asmenys, kurių transporto priemonėse naudojami biodegalai atitinka nustatytus standartus, o nuo mokesčio už aplinkos teršimą iš stacionarių taršos šaltinių atleidžiami tie, kuri naudoja šiuose šaltiniuose biokurą; Biodegalų gamintojams kompensuojamos žaliavos įsigijimo išlaidos, o energetiniams produktams, kurie turi biologinės kilmės medžiagų, kurių dalis viršija teisės aktuose nustatytą privalomą biologinės kilmės priemaišų dalį, yra taikomos akcizo lengvatos.	Nacionalinėje atsinaujinančių energijos išteklių plėtros strategija, 2010

Pagrindiniai teoriniai konstruktai, jų dimensijos ir operacionalizacija (tikslus tyrimo kintamųjų ir požymių apibrėžimas), pagrindiniai autoriai, nagrinėję šiuos teorinius aspektus, pateikti 6 lentelėje. Apibūdinant viešojo ir privataus sektorių partnerystę, apibrėžiama VPSP samprata, analizuojamos formos ir reglamentavimas. Apibūdinant atsinaujinančius energijos išteklius, apibrėžiama AEI samprata, rūšys, reglamentavimas. Atsinaujinančių išteklių plėtros dalyje išskirtos priemonės, skatinančios AEI naudojimo plėtrą Lietuvoje.

Susisteminius teorinės darbo dalies informaciją, remiantis 6 lentelėje nurodytais teoriniais konstruktais, suformuotas tyrimo instrumentas – interviu protokolą ir jo pagalba apklausti pasirinkti ekspertai. Atliekant interviu, akcentuojama viešoji ir privati partnerystė atsinaujinančių energijos išteklių plėtros aspektu Rokiškio rajono savivaldybėje, apimant situacijos aptarimą šalies mastu.

III. VIEŠOJO IR PRIVATAUS SEKTORIŲ PARTNERYSTĖS ROKIŠKIO RAJONE ATSINAUJINANČIŲ ENERGIJOS IŠTEKLIŲ PLĖTROS ASPEKTU TYRIMO REZULTATAI

3.1 Viešojo ir privataus sektorių partnerystės plėtojant atsinaujinančius energijos išteklius situacija ir perspektyvos šalies mastu: ekspertų nuomonės raiška

Pagrindinis magistro baigiamojo darbo tyrimo tikslas – išsiaiškinti VPSP plėtros situaciją ir perspektyvas Rokiškio rajone, tačiau nutarta į probleminį darbo klausimą pažvelgti plačiau ir nustatyti VPSP plėtros situaciją Lietuvos mastu, kadangi Lietuvos savivaldybėse VPSP projektų vykdymas nėra dažnas reiškinys. Tačiau valstybės mastu nustatyta VPSP situacija, problemų valstybės mastu iškėlimas ir jų sprendimų paieška rajonų savivaldybėms gali būti puikiu pavyzdžiu ir paskatinti aktyvesnę VPSP plėtrą rajonuose. Dalyvavę tyrime ekspertai vieningai sutiko, jog Lietuvoje neskiriama pakankamai dėmesio viešojo ir privataus sektoriaus partnerystei, nors yra daugybė sričių ir būdų, kaip būtų galima šį bendradarbiavimą plėtoti.

7 lentelė. Ekspertų nurodytos VPSP plėtros problemos Lietuvoje

Nurodyta problema	N	Teiginiai
Nepakankama VPSP įstatyminė bazė	3	Nėra vieno konkretaus įstatymo, kuris susistemintų VPSP
Savivaldybių iniciatyvos skatinant VPSP stoka	2	Savivaldybėms trūksta noro ir žinių užtikrinti VPSP plėtrą rajone
Savivaldybės VPSP projektų imasi tik matydamos akivaizdžių naudą	1	Noriai imamasi tik tų projektų, kur matoma akivaizdi nauda, pvz. kelių tiesimas
Jaunų žmonių verslumo įgūdžių stoka	1	Naujų verslo kryptčių sukūrimo stoka, jaunimas mažai įsitraukia į VPSP projektus

Ekspertas Nr. 1 nurodė, kad valstybės mastu VPSP skatinama nepakankamai. Taip pat galima pateikti Eksperto Nr. 2 nuomonę *Manau, kad partnerystė tarp viešojo ir privataus subjektų Lietuvoje plėtojama nepakankamai. Sąlygos verslui plėsti Lietuvoje nėra geros. Manau, kad būtina skatinti jaunimo verslumą būtent savivaldos lygmeniu, t.y. taikyti tam tikras skatinimo priemones, pavyzdžiui, finansuoti studijas su jaunuoliui išipareigojant po studijų grįžti tam tikrą laiką dirbti rajono labui. Anksčiau mūsų (t.y. Rokiškio savivaldybėje) buvo taikoma tokia praktika, kuri mano nuomone pasiteisino. Jauni žmonės yra daug iniciatyvesni, gali diegti reikalingas inovacijas į viešojo sektoriaus valdymą, o taip gali būti skatinama viešojo ir privataus sektorių partnerystė.*

Viešojo ir privataus sektorių partnerystė, plačiąja prasme suprantama kaip viešojo ir privataus subjektų bendradarbiavimas, gali būti vystoma įvairiomis formomis, tokiomis kaip: koncesija, ilgalaikė nuoma, viešieji pirkimai, privačiai finansuojami investiciniai projektai, prekybos rinkos išbandymas ir panašiai. Lietuvoje taikomos dvi VPSP formos: koncesija (iki 2014 m. sausio 1 d. sudarytos 34 sutartys) ir valdžios ir privačių subjektų partnerystė (toliau – VžPP) iki 2014 m. sausio 1 d. sudarytos 2 VžPP sutartys. Ekspertų nuomonių raiška dėl VPSP taikymo formų fragmentiško taikymo Lietuvoje sutapo: visi ekspertai sutiko, kad daugelyje pasaulio šalių plačiai taikomos įvairios VPSP formos, o Lietuvoje dar nesukurta VPSP formų taikymo sistema, nors poreikis jaučiamas gana stipriai. Ekspertas Nr. 1 teigia, kad *Dėl neišskios VPSP taikymo formų sistemos, verslas negali pasitikėti viešuoju sektoriumi. Taip pat dažnai keičiami įstatymai, dėl ko natūraliai kyla išankstinis nepasitikėjimas valdžia, nes verslui reikia nuolatos iš naujo perskaičiuoti investicijas, negali žinoti, kas laukia kitą dieną. Perdėta biurokratija irgi nepadeda privačiam sektoriui rasti bendrą kalbą su viešuoju sektoriumi.* Viešasis sektorius ryžtasi VPSP projektų įgyvendinimui, kai matyti akivaizdi nauda, o galimai būsianti patiriama rizika yra nedidelė. Dažniausiai pasitaikantys bendradarbiavimo tarp sektorių pavyzdžiai – viešieji pirkimai – tai trumpos trukmės sutartys tarp viešojo ir privataus sektorių, prekei ar paslaugos pirkti mažiausia kaina esant tinkamai kokybei. Didžiąją dalimi partnerystė tarp viešojo ir privataus sektoriaus vyksta vykdant viešuosius pirkimus, kuomet viešasis sektorius skelbia viešąjį pirkimą atitinkamoms, dažniausiai trumpalaikėms paslaugoms teikti privačiam sektoriui, tokiu būdu pasiekiamas sinerginis ryšys tarp dviejų sektorių.

Ekspertas Nr. 3 pateikia pavyzdį dėl viešųjų pirkimų Rokiškio rajone įgyvendinant ES energetikos politiką. Pagal ES Sanglaudos skatinimo programą jau įgyvendinti ir šiuo metu vykdomi viešieji pirkimai dėl daugiabučių namų atnaujinimo didinant jų ekonominį efektyvumą, kuriuos finansuoja Europos regioninės plėtros fondas, savivaldybės biudžetas bei patys butų savininkai. Daugiabučių modernizavimo proceso metu investuojama į labiausiai įtakojančias energijos vartojimo efektyvumą, mažinančias būsto išlaikymo išlaidas veiklas: yra šiltinamos sienos, stogas, pakeičiami langai, durys, įstiklinami balkonai. Daugiabučių modernizavimo Rokiškyje atlikti darbai ženkliai pagerins gyvenamųjų aplinkų sąlygas bei prisidės prie efektyvesnio energijos panaudojimo. Dėl savivaldybėje atliekamo modernizavimo sumažėjęs energijos suvartojimas prisidėtų prie Lietuvos energetinės nepriklausomybės didinimo, sumažins energijos išteklių vartojimą.

Taip pat labai dažnai pasitaikanti ir interviu metu apklaustiems ekspertams gerai žinoma VPSP forma – koncesija, kurios dabartiniu metu yra plačiai taikomos daugelyje pasaulio šalių. Kaip tarptautinius koncesijos sutarties pavyzdžius, Ekspertas Nr. 4, turintis nemažą energetikos projektų

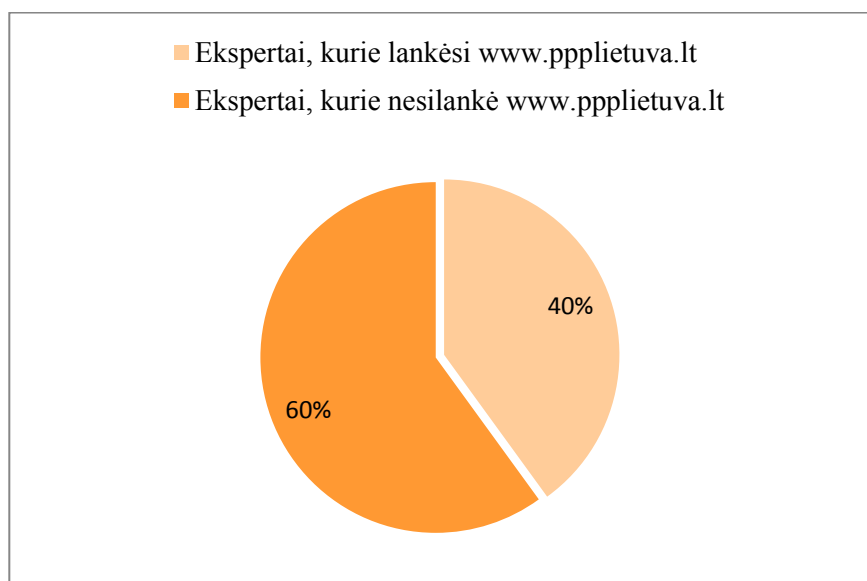
valdymo patirtį, įvardino *Second Severn Bridge* Didžiojoje Britanijoje ir tunelį po Lamanšo sąsiauriu. Ekspertas Nr. 1 įvardino dar vieną iš Lietuvoje nors ir labai vangiai, bet visgi taikomų VPSP formų – VžPP (viešojo ir privataus subjekto partnerystę), kurios būdu Lietuvos automobilių kelių direkcija prie LR Susisiekimo ministerijos įgyvendina Palangos aplinkkelio tiesimo projektą. Galima pateikti eksperto Nr. 1 nuomonę *VžPP viešumo klausimas teisės aktuose nėra reglamentuotas, o viena iš dviejų VžPP sutarčių Lietuvoje, tai yra Palangos aplinkkelio tiesimo sutartis yra konfidenciali, todėl pagrįstai iškyla skaidrumo klausimas. Manau, kad kol nebus išspęstas VžPP klausimas, tol ši partnerystės forma nebus dažnai taikoma ir klausimas, ar išvis bus taikoma.* Ekspertas Nr. 5 pateikė viešojo ir privataus sektoriaus bendrai valdomos įmonės pavyzdį: *AB „Rokiškio komunalininkas“, teikiantis komunalines bei aplinkosaugos paslaugas, nuomojantis transportą ir kitus mechanizmu, bei užsiimantis šilumos gamyba bei teikimu, kurios 81,4 proc. akcijų priklauso Rokiškio rajono savivaldybei, o kitos akcijos vienai uždarajai akcinei bendrovei ir smulkiesiems akcininkams. AB „Rokiškio komunalininkas“ aukščiausias valdymo organas yra visuotinis akcininkų susirinkimas, taip pat bendrovėje yra kolegialus valdymo organas – iš septynių narių sudaryta valdyba bei vienasmenis valdymo organas, bendrovės vadovas.* Ekspertas Nr. 3 pateikė visiems Lietuvoje gerai žinomo koncesijos sutarties pagrindu 2012 m. planuotą Visagino atominės elektrinės projektą kaip nesėkmingai įgyvendinamą VPSP pavyzdį. Pagrindinius Visagino atominės elektrinės projekto vystymo principus nustato koncesijos sutartis: projektą įgyvendinančiai bendrovei suteikiama teisė projektuoti, statyti, eksploatuoti ir atejus laikui uždaryti atominę elektrinę, taip pat sutartyje apibrėžiamos šalies šeiminkės ir investuotojo teisės ir pareigos. Taip pat ekspertai minėjo ilgalaikės nuomos sutartis, kurių pagrindu privati kompanija gauna lėšų kurti ir eksploatuoti viešąjį turtą tam tikrą laikotarpį (paprastai 20-35 metus), o viešasis sektorius moka kompanijai reguliarių mokesčių. Ilgalaikės nuomos laikotarpio pabaigoje turtas grįžta valstybės nuosavybėn.

Nors Lietuvoje egzistuoja poreikis vykdyti projektus, kuriuose viešasis sektorius bendradarbiauja su privačiu sektoriumi, tačiau VPSP proceso valdymas, koordinavimas ir priežiūra centralizuotai neregamentuojama. Valstybė skiria nepakankamą dėmesį nuosekliai VPSP politikai bei strategijai formuoti. VPSP apibrėžimas pateikiamas LR investicijų įstatyme, koncesijų sutartis reglamentuoja LR Koncesijų įstatymas (Žin., 1996, Nr. 92-2141), frančizes LR Civilinio kodekso 6.766 str. 3 d. ir t.t. Visi interviuojamieji buvo vieningos nuomonės dėl to, kad būtinas aiškus teisinis VPSP apibrėžimas ir, reglamentavus VPSP, atsiradęs centralizuotas partnerystės valdymas šalyje. Ekspertas Nr. 2 mano, kad konkrečiu įstatymu bei jį lydinčiais teisiniais dokumentais apibrėžus viešąjį ir privačią partnerystę, būtų labiau skatinamas šis bendradarbiavimas. Ekspertas Nr. 2 antrino pirmojo eksperto nuomonei, teigdamas, jog valstybės mastu VPSP turėtų būti daugiau

viešinama, skaidrinami šios partnerystės įgyvendinimo procesai ir taip skatinama VPSP naudojimo plėtra.

Atlikus ekspertų apklausą, galima teigti, kad viešojo ir privataus sektorių partnerystė Lietuvoje nėra pakankamai išplėtotą, šiuo metu žengiami tik pirmieji žingsniai link stiprios, centralizuotai reglamentuotos, VPSP sistemos. Šiuo metu dauguma VPSP formų Lietuvoje taikoma fragmentiškai, trūksta tinkamo teisinio reglamentavimo. Ekspertai, atsakydami į klausimą apie tai, kokias VPSP formas jie žino ir kokius sėkmingus partnerystės projektus jie gali įvardinti, paminėjo tik tris VPSP formas, t.y. viešuosius pirkimus, koncesijos sutartis bei ilgalaikės nuomos sutartis. Tai rodo, kad informacijos apie VPSP taikymo galimybes sklaida yra nepakankama.

Informacijos apie VPSP sklaidos galimybes padidėjimas gali būti vienas efektyviausių VPSP projektų skatinimo kriterijų. Ekspertų atsakymų į klausimą, ar lankėsi interneto svetainėje, viešinančioje informaciją apie viešąją ir privačią partnerystę www.ppplietuva.lt ir ar tinklalapyje surasta informacija buvo aktuali ir išsami, nuomonių raiška pateikta 9 pav.



9 pav. Ekspertų lankymasis VPSP internetinėje svetainėje bei jos vertinimas

Apibendrinus ekspertų pateiktus atsakymus, galima teigti, kad informacijos apie įgyvendinamus partnerystės projektus sklaidos procesas yra tobulintinas. Ekspertas Nr. 1, Ekspertas Nr. 2 ir Ekspertas Nr. 5 nurodė, kad šioje svetainėje nesilankė. Ekspertas Nr. 3 ir Ekspertas Nr. 4 interneto svetainėje www.ppplietuva.lt lankosi gana dažnai, nes juos tai daryti įpareigoja darbo pobūdis. Šie du ekspertai pateikiamos informacijos aktualumą ir išsamumą įvertino vidutiniškai. Ekspertų nuomonių raiška pateikiama 8 lentelėje.

8 lentelė. Interneto svetainės www.ppplietuva.lt vertinimas informacijos išsamumo ir aktualumo atžvilgiais

Nurodyta problema	N	Teiginiai
Nedažnas informacijos atnaujinimas	1	Informacija nėra atnaujinama taip dažnai, kaip reikėtų
Informacijos apie valstybės planus dėl VPSP vystymosi trūkumas	1	Trūksta informacijos apie valstybės ketinimus dėl VPSP ilgalaikės plėtros

Ekspertas Nr. 3 teigė, kad informacija nėra atnaujinama taip dažnai, kaip reikėtų, o tai apsunkina žinių apie įvairių projektų vykdymo eigą paiešką. Tačiau į šį eksperto pastebėjimą galima pasakyti tai, kad projektus įgyvendinančios institucijos neįpareigos teikti Centrinei projektų valdymo agentūrai informacijos apie projektų vykdymo eigą. Taigi įrankis informacijos apie VPSP skleisti sukurtas, o privalomoji priemonė, kad tas įrankis veiktų nesukurta. Ekspertas Nr. 3 pastebėjo, jog trūksta informacijos apie ketinimus dėl VPSP ilgalaikės plėtros valstybiniu lygmeniu.

Antrąją atliekamo tyrimo sritimi „Atsinaujinančių energijos išteklių plėtra“ buvo siekiama atskleisti ekspertų nuomonės raišką apie VPSP atsinaujinančių energijos išteklių plėtros aspektu. Ekspertų nuomonės, atsakant į klausimą, ar pakankami Lietuvoje yra plėtojami atsinaujinantys energijos išteklių, diferencijavosi. Ekspertų nuomonių raiška pateikiama 9 lentelėje.

9 lentelė. **Atsinaujinančių energijos išteklių plėtra: ekspertų nuomonės raiška**

Teiginiai	N
Lietuvoje vyksta sparti AEI plėtra, valstybiniu lygmeniu atsinaujinančių išteklių energetika skatinama pakankamai	3
Viešasis sektorius nenoriai prisideda prie AEI skatinimo, iniciatyvos plėtojant atsinaujinančių išteklių energetiką daugiausia imasi privatu sektorius	2

Viešojo sektoriaus atstovai, tai yra ekspertai Nr. 3, Nr. 4, Nr. 5, teigė, kad Lietuvos valdžia imasi visų reikiamų priemonių AEI plėtrai, nes skatinimo kvotos kiekvienais metais išnaudojamos, pastebimas akivaizdus „žaliosios“ energijos elektrinių skaičiaus didėjimas. Valstybė, suprasdama AEI plėtros svarbą valstybės energetinės nepriklausomybės didinimui, skatina alternatyviosios energetikos plėtrą įvairiomis skatinimo priemonėmis, iš kurių ekspertai paminėjo skatinimo kvotas, Europos sąjungos struktūrinių fondų paramą be valstybės taikomas mokesčių lengvatas „žaliosios“ energijos gamintojams ir tiekėjams. Ekspertas Nr. 3 pastebėjo, kad *Lietuvoje vyksta sparti AEI plėtra. Bioenergijos naudojimas yra tikrai perspektyvi sritis, o Rokiškyje yra puikus to pavyzdys – UAB „Rokiškio sūris“, kur biodujos gaminamos iš pieno išrūgų ir įmonės nuotekų, o pagaminta elektros energija naudojama savo reikmėms.* Ekspertas Nr. 5 taip pat kaip svarbiausią

atsinaujinančios energetikos išteklių paminėjo biomasės energiją, kaip pavyzdžius pateikė dvi pramonines atliekas biodujoms gaminti naudojančias kogeneracines jėgaines: UAB „Rokiškio sūrio“, kurioje biodujos gaminamos iš pieno išrūgų ir įmonės nuotekų, ir AB „Vilniaus deginei“ priklausančią Obelių spirito varyklą, kurioje dujos gaminamos iš produktų, susidariusių po etanolio gamybos. Taip pat šis ekspertas antra pagal svarbą AEI rūšimi įvardijo vėjo energetiką, kuri, pasak eksperto, turi dideles plėtros perspektyvas ir siūlo sudaryti valstybinius vėjo ir saulės elektrinių specialiuosius planus. Ekspertas Nr. 4 daugiausia potencialo turinčiu AEI segmentu įvardijo bioenergiją bei vėjo energijos plėtrą jūroje. 2014-2015 metais pirmosios vėjo elektrinės turi pasirodyti Baltijos jūroje, o iki 2020 m. Baltijos jūroj turėtų suktis bent 400 vėjo elektrinių. Privataus sektoriaus atstovai, „žaliųjų“ elektrinių statytojai, prieštarauja viešojo sektoriaus atstovams ir teigia, kad valstybė nepakankamai prisideda prie atsinaujinančių išteklių energetikos skatinimo, „žaliosios“ energijos gamintojai negali būti ramūs, nes nėra pastovios AEI politikos. Ekspertas Nr. 1 teigė, kad *manau, kad valstybės AEI politika nepasižymi pastovumu, gamintojas niekada negali žinoti, kas jo laukia, kai pasikeis vyriausybė. Taip buvo, kai 2011 m. buvo priimtas Atsinaujinančių išteklių energetikos įstatymas, kurioje viena iš skatinimo naudoti AEI sudedamųjų dalių buvo fiksuotas elektros energijos iš atsinaujinančių išteklių tarifas, kuris taikomas 12 metų nuo leidimo gaminti išdavimo dienos. Pakeitimo įstatymu, priimtu 2013 m., nutarta panaikinti mažiesiems saulės elektrinių statytojams leidimo plėtrai išdavimo metu taikytus elektros energijos supirkimo tarifus.* Ekspertas Nr. 2, individualios įmonės „Žiobiškio hidroelektrinė“ direktorė, prioritetine AEI sritimi laiko hidroenergiją, nes ji neteršia aplinkos ir reikalauja nedaug investicijų.

Aplinkosauginis aspektas yra svarbus šiuolaikinei visuomenei, kurią sudaro taipogi privataus, ir viešojo sektoriaus atstovai. Tradicinė energijos gamyba iš neatsinaujinančių energijos išteklių, t.y. iškastinio kuro, išskiria didžiulius CO² kiekius, kurie sukelia šiltnamio efektą. Kova su klimato kaita, vyksta visame pasaulyje, Europoje ir Lietuvoje. Prie šios kovos turi prisidėti ir viešasis sektorius, užtikrindamas informacijos apie AEI sklaidą, naudodamas efektyvias skatinimo priemones ir t.t. Vienas iš pagrindinių dokumentų – Kioto protokolas dėl klimato kaitos. Jame numatyti įsipareigojimai, kuriuos prisiima industrinės šalys, siekiančios sumažinti šiltnamio efektą sukeliančių dujų, prisidedančių prie klimato atšilimo, išmetimą. Visos bendrąją konvenciją pasirašiusios šalys bendrai įsipareigojo sumažinti šiltnamio efektą sukeliančių dujų išmetimą tiek, kad palyginus su 1990 m. (baziniai metai), bendras išsivysčiusių šalių CO² išmetimas 2008-2012 m. sumažėtų mažiausiai 5 proc. Prie Kioto protokolo tikslų taip pat prisideda ir „Europa 2020“ strategija – ES dešimties metų ekonomikos augimo strategija. Lietuva, įgyvendindama ES direktyvą dėl skatinimo naudoti atsinaujinančius energijos išteklius 2009/28/EB, 2011 m. priėmė LR Atsinaujinančių išteklių energetikos įstatymą. Pagrindinis šio įstatymo uždavinys – užtikrinti, kad

iki 2020 m. atsinaujinančių išteklių energijos dalis 2020 m. sudarytų ne mažiau kaip 23 proc. ir ši dalis toliau būtų didinama. 2013 metų duomenimis atsinaujinančių energijos išteklių pagaminama energija Lietuvos bendrame suvartojamos energijos balanse sudaro 22,95 proc.

Lietuva privalo įgyvendinti ES reikalavimą, kurį 2011 m. LR Atsinaujinančių išteklių energetikos įstatymo nuostatomis jau perkėlė į savo nacionalinę teisę, t.y. pasiekti, kad bendrame energijos suvartojimo balanse „žalioji“ energija sudarytų 23 proc. Ekspertai teigia, kad itin svarbus vaidmuo AEI naudojimo skatinimo procese tenka viešajam sektoriui. 10 lentelėje pateikiami atsinaujinančių energijos išteklių finansavimo šaltiniai Lietuvoje:

10 lentelė. **Atsinaujinančių energijos išteklių finansavimo šaltiniai Lietuvoje**

Eil. Nr.	Finansavimo šaltinis	Priemonė
1.	Europos Sąjungos struktūrinių fondų parama	ES skiriama parama iš struktūrinių arba sanglaudos fondų
2.	Lietuvos kaimo plėtros programa (įgyvendinant ES kaimo plėtros politiką)	Europos žemės ūkio fondo kaimo plėtrai skiriama parama kaimo plėtrai
3.	Lietuvos aplinkos apsaugos investicijų fondas	Remia visuomeninį ir privatų sektorius įgyvendinant aplinkos apsaugos projektus, kurie mažina neigiamą ūkinės veiklos poveikį aplinkai: vandens apsauga, aplinkos oro apsauga, atliekų tvarkymas, prevenciniai projektai
4.	Mokesčių lengvatos	Mokesčio už aplinkos teršimą lengvatos (LR AIE įstatymo aktualios redakcijos 5 str.); Akcizų lengvatos (LR AIE įstatymo aktualios redakcijos 2,27, 40 ir 48 str.)
5.	Fiksuoti supirkimo tarifai	Viešuosius interesus atitinkančios paslaugos (VIAP)
6.	Biokuro, biodujų, biodegalų gamybos plėtros finansavimas	Biokuras: Parama už energetinių augalų, skirtų biokuro gamybai, auginimą; Laikinosios valstybės pagalbos teikimas energetinių augalų, skirtų biokuro gamybai, teikimas. Biodujos: Biodegalai Biodegalų gamybos plėtra Biodujų supirkimo į gamtinių dujų sistemas Didžiausias kompensuojamas javų ir rapsų kiekis

Atsinaujinančių energijos išteklių plėtra Lietuvoje skatinama iš dalies finansuojant „žaliąją“ energiją gaminančias elektrines. Visos plėtros priemonės, inicijuojamos viešojo sektoriaus, nurodomos LR Atsinaujinančių išteklių energetikos įstatymo uždaviniuose, Nacionalinėje atsinaujinančių energijos išteklių plėtros specialiojoje programoje, atsinaujinančių išteklių energijos naudojimo plėtros veiksmų planuose. Atliekant tyrimą interviu metu ekspertų buvo klausiama, kaip jie vertina LR Vyriausybės skatinamuosius veiksmus VPSP projektų plėtrai atsinaujinančių

energijos išteklių aspektu. Dauguma apklaustų ekspertų teigė, kad atsinaujinančių energijos išteklių plėtroje viešoji ir privati partnerystė užima tik nedidelę dalį. Plėtojant atsinaujinančius energijos išteklius, dažniausiai taikoma VPSP forma – viešieji pirkimai. Tačiau Ekspertas Nr. 1 pateikė ir kitą partnerystės pavyzdį: *Manau, kad tam tikra partnerystės forma galima laikyti ir fiksuotų supirkimo tarifų skatinimo priemonę. Pavyzdžiui, saulės jėgainėse pagamintos elektros supirkimo kaina 48 ct/kWh. Valstybinė kainų ir energetikos kontrolės komisija kiekvieną mėnesį pateikia nustatytą praėjusio mėnesio vidutinę elektros energijos kainą. 2014 m. spalio mėnesį vidutinė elektros energijos rinkos kaina yra 18,12 ct/kWh. Aišku, kad kiekvieno AEI segmento (saulės, vėjo, biudujų, hidroenergijos) supirkimo tarifai skiriasi, tačiau susidaręs perviršis tarp fiksuotų supirkimo tarifų sumos ir vidutinės elektros energijos kainos skiriamas remti AEI.*

Norint padidinti atsinaujinančių energijos išteklių naudojimą bendrame energijos gamybos balanse, susiduriama su įvairiais trukdžiais, kuriems įveikti yra taikomos skatinimo priemonės. Tačiau ambicingi tikslai „žaliosios“ energijos vartojimą padidinti tam tikru procentu gali turėti neigiamų pasekmių, tiek tolesnei atsinaujinančių išteklių energetikos plėtrai. Lietuva, taip pat atsidūrė pavojaus zonoje, kadangi remdamasi ES direktyva 2009/28/EB dėl skatinimo naudoti atsinaujinančių išteklių energiją nustatė gana didelius fiksuotus supirkimo tarifus ir, atpigus technologijoms, sukėlė per didelį potencialių investuotojų susidomėjimą. Pradėjo neribotas elektrinių steigimas, viešąjį interesą atitinkančios paslaugos lėšos naudojamos netikslingai, o atsinaujinančių energijos išteklių plėtra vis tiek vyksta fragmentuotai. 11 lentelėje pateikiama AEI gamybai ir balansavimui skiriamų VIAP lėšų biudžeto kaita.

11 lentelė. VIAP lėšų, skirtų AEI gamybai ir balansavimui, biudžetas 2010-2014 m.

AEI gamyba ir finansavimas	mln. Lt	2010	2011	2012	2013	2014
		43,8	93,2	127,67	184,21	215,79

Šaltinis: Valstybinė kainų ir energetikos kontrolės komisija, 2014

Iš pateiktos statistikos pastebėta, kad kiekvienais metais AEI gamybai ir balansavimui skiriamos VIAP lėšos didėjo, kadangi daugėjo remiamų „žaliosios“ energijos gamintojų skaičius. VKEKK 2013 m. pabaigoje paskelbė, kad Lietuva jau yra įgyvendinusi valstybinius tikslus, kurie buvo užsibrėžti iki 2020 m., išskyrus hidroenergijos segmentą. Ekspertų interviu metu buvo teiraujama apie skatinimo kvotas: visi ekspertai vienareikšmiškai sutiko, kad skatinimo kvotos pakankamos, o viešojo sektoriaus atstovai Ekspertas Nr. 3 ir Ekspertas Nr. 4, išreiškė nuomonę, kad skatinimo kvotos yra per didelės. Galima pateikti Eksperto Nr. 4 nuomonę ir pateiktą informaciją dėl supirkimo tarifų sumažinimo: *Manau, kad skatinimo kvotos yra per didelės, tai pritraukia be galo daug investuotojų, statoma daug elektrinių, tokia plėtra nėra sisteminga, ji atrodo*

fragmentiška. Valstybei ir jos piliečiams užkraunama didelė finansinė našta. Dėl šios priežasties buvo sumažintas supirkimo tarifas: integruotoms į pastatus saulės jėgainėms supirkimo tarifas buvo sumažintas vidutiniškai 5,5 proc., neintegruotoms į pastatus saulės jėgainėms – 4,42 proc. Naujoms biomasės jėgainėms 7,25 proc. sumažintas fiksuotas supirkimo tarifas, o rekonstruotoms – apie 15,67 proc. Taip pat ženkliai sumažintas supirkimo tarifas vėjo elektrinių gaminamai energijai – 16,43 proc.

Atsinaujinančių išteklių energetikos įstatymas (Žin., 2011, Nr. 62-2936) (toliau – AIEĮ) ženkliai padidino energetikos sektoriaus valdyme savivaldybėms priskirtas kompetencijas. AIEĮ numato, kad savivaldybės rengia ir, suderinusios su Vyriausybės įgaliota institucija, tvirtina bei įgyvendina atsinaujinančių išteklių energijos naudojimo plėtros planus, rengia plėtros finansavimo programų bei jų lėšų panaudojimo aprašus. Taip pat savivaldybėms pavesta organizuojant savivaldybės aprūpinimą šiluma savivaldybės teritorijoje, siekti, kad šilumos energijai gaminti būtų naudojami atsinaujinantys energijos ištekliai. Ekspertų buvo teiraujama apie savivaldybių autonomijos pakankamumą, sprendžiant AEI plėtros klausimus. Ekspertų nuomonių raiška atsakant į šį klausimą diferencijavosi. Viešojo sektoriaus atstovų nuomone, savivaldybėms suteikta pakankamai galių AEI plėtros aspektu. Privataus sektoriaus ekspertai išreiškė priešingą nuomonę – jų teigimu, savivaldybėms suteikta per mažai funkcijų, įgalinančių jas autonomiškai veikti atsinaujinančių energijos išteklių plėtros klausimais. Ekspertas Nr. 1 mano, kad *savivaldybėms galėtų būti suteikta teisė išduoti leidimus mažos galios AEI naudojančioms elektrinėms. Dėl to galėtų mažėti elektros energijos persiuntimo kaina, kadangi tokios elektrinės galėtų aprūpinti kelis namus, nesujungiant jų į bendrą tinklą. Taip pat savivaldybėms galėtų būti suteikta galimybė statyti didesnės galios jėgainių parkus tam, kad Lietuvoje būtų keletas energijos tiekimo taškų, kuriems perduodant energiją nebūtų didelių perdavimo nuostolių.* Ekspertas Nr. 3 pabrėžė, kad Rokiškio rajono savivaldybės strateginiame plane iki 2015 metų numatytos ir jau įgyvendinta nemažai AEI skatinimo priemonių, kurios pateikiamos 17 priede.

3.2 Rokiškio rajono savivaldybės situacija ir galimybės viešosios ir privačios partnerystės būdu plėtoti atsinaujinančius energijos išteklius: dokumentų analizės rezultatai

Statistikos departamento duomenimis 2014 m. pradžioje Rokiškio rajono savivaldybė turėjo 32 748 gyventojų, tai sudaro 13,7 proc. Panevėžio apskrities ir 1,1 proc. šalies gyventojų. Rokiškio savivaldybė yra nutolusi nuo didžiųjų miestų - darbo jėgos ir kapitalo traukos centrų – tačiau tai nėra kliūtis savivaldybei įgyvendinti savo veiklą: rajono vystymui pritraukti ES lėšas ir įgyvendinti

projektus, panaudojant ES fondų struktūrines lėšas, mažinti nusikalstamumą, pritraukti darbo jėgą bei jaunos žmones grįžti į Rokiškio savivaldybę ir dirbti jos labui.

Dokumentų analizė parodė, kad Rokiškio rajono savivaldybėje plėtojama viena iš viešojo ir privataus sektorių bendradarbiavimo formų – viešieji pirkimai, kurie vykdomi per centinę viešųjų pirkimų sistemą CVP IS. Rokiškio rajono savivaldybės direktoriaus įsakyme dėl Rokiškio rajono savivaldybės administracijos supaprastintų viešųjų pirkimų taisyklių patvirtinimo nurodyti viešųjų pirkimų būdai (išskyrus mažos vertės pirkimus):

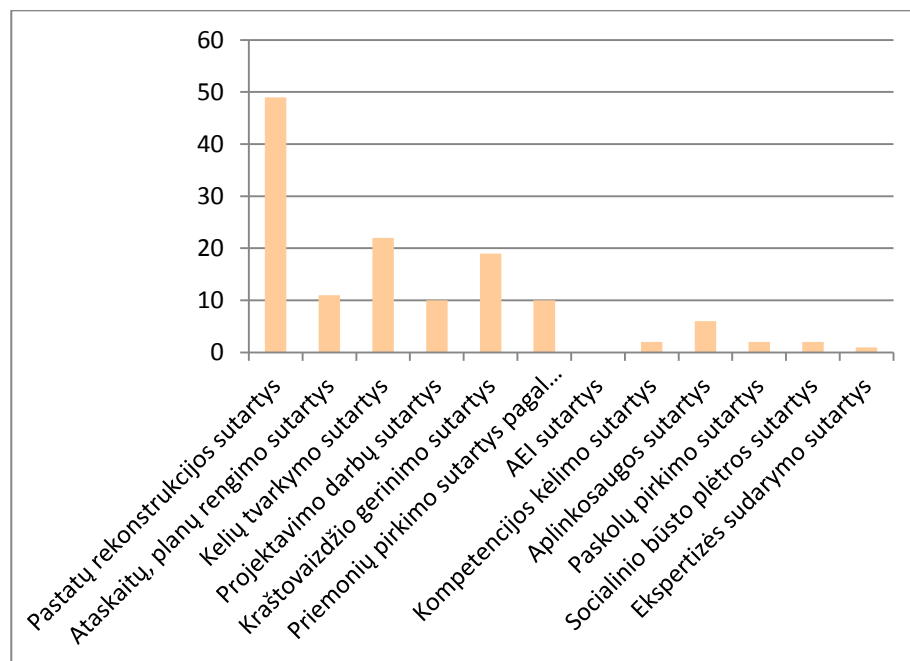
- Supaprastintas atviras konkursas – konkursas, kuris vyksta keliais etapais: konkurso skelbimas, pasiūlymų vertinimas ir palyginimas. Derybos taro viešojo ir privataus sektoriaus yra draudžiamos.
- Supaprastintas ribotas konkursas – konkursas vykdomas taip pat keliais etapais: konkurso su nurodytais kvalifikacijos kriterijais skelbimas, pagal kuriuos atrenkami privataus sektoriaus atstovai, kurie teiks pasiūlymus, tada vyksta jų vertinimas. Kviečiamų dalyvių skaičius neribotas. Derybos šiame konkurse taip pat draudžiamos.
- Supaprastintos skelbiamos derybos – esminis šio pirkimo etapas yra derybos, kurios yra vykdomos pagal tam tikrus reikalavimus: tretiesiems asmenims negalima perduoti su kitais tiekėjais derybų metu pasiektų sąlygų, deryboms turi būti kviečiami pirmieji pateikę pasiūlymą, visiems pirkimo dalyviams turi būti sudarytos vienodos sąlygos ir derybos turi būti įformintos raštu.
- Supaprastintos neskelbiamos derybos – tiesioginis kreipimasis į tiekėjus. Po derybų viešasis sektorius gali kreiptis į privatą, kuris jiems pateiktų galutinius kainos ir techninių duomenų pasiūlymus, kurie turi būti užklijuoti vokuose. Pasiūlymai dažniausiai vertinami pagal ekonominio naudingumo kriterijų. Vokų atplėšime turi teisę sudalyvauti visi viešųjų pirkimų pasiūlymų teikėjai.

Mažos vertės pirkimai atliekami pagal šią schemą:

- Apklausa raštu vykdoma kreipiantis į privatą sektorių raštu arba pagal skelbimą. Pasiūlymai gali būti pateikti raštu arba elektroniniu paštu.
- Apklausa žodžiu – pasiūlymai gali būti patikti net priekių pardavimo vietoje, fiksuojant tiekėjų apklausos pažymoje, kurioje nuo nustatyti techniniai reikalavimai.

2012 m. gruodžio 17 d. Rokiškio rajono savivaldybės administracijos direktoriaus įsakyme dėl viešųjų pirkimų komisijos sudarymo Nr. AV-1084, buvo pateiktas patvirtintas komisijos sąrašas sudarytas iš Turto valdymo ir viešųjų pirkimų skyriaus vedėjo, Finansų skyriaus vyriausiosios specialistės, Ūkio tarnybos vedėjo, Statybos ir infrastruktūros plėtros skyriaus vedėjo ir Juridinio ir personalo skyriaus vedėjo.

Per 2013 m. Rokiškio rajono savivaldybės administracija sudarė 134 viešųjų pirkimų sutartis su privačiu sektoriumi. Viešųjų pirkimų pasiskirstymo Rokiškio rajone 2013 m. statistika pateikta 11 pav.



11 pav. Viešųjų pirkimų pasiskirstymas pagal sritis Rokiškio rajone 2013 m.

Daugiausia viešųjų pirkimų būdu rajono savivaldybė įgyvendino pastatų modernizavimo, kelių tvarkymo, kraštovaizdžio gerinimo srityse. 2013 m. nevyko nei vienas viešasis pirkimas, susijęs su atsinaujinančias energijos ištekliais.

2014 m. pateiktame viešųjų pirkimų plane visi nurodyti pirkimai susiję su viešuoju ir privačiu sektoriumi. Kartu su mažos vertės neskelbiamais pirkimais, kurių plane yra daugiausiai, 2014 m. planuojama įgyvendinti 192 viešuosius pirkimus.

Rokiškio rajono savivaldybėje elektros energijos ir šilumos tiekimo sistemos gana gerai išplėtos. Energiją buitiniams vartotojams Rokiškio rajono savivaldybėje tiekia AB „LESTO“, ūkio subjektams elektros energija tiekama kelių įmonių, užsiimančių elektros energijos tiekimu per AB „LESTO“ paskirstymo tinklus. 2013 m. elektros energijos suvartojimas Rokiškio rajone siekė 95 792 MWh, ir, lyginant su 2009 m., kai elektros energijos suvartojimas siekė 87 295 MWh, išaugo 9,7 proc.

Pagrindinis centralizuotai tiekiamos šilumos tiekėjas Rokiškio rajono savivaldybėje – AB „Panevėžio energija“, kuri eksploatuoja dvi, smulkintą medieną ir mazutą naudojančias, katilines (Rokiškio mieste ir Bajorų gyvenvietėje). AB „Rokiškio komunalininkas“ eksploatuoja keturias rajono katilines (naudojančias smulkintą medieną, malkas, dyzeliną), esančias Pandėlio, Kamajų,

Obelių, Juodupės gyvenvietėse. Viešoji įstaiga „Juodupės komunalinis ūkis“ šilumą tiekia Juodupės gyvenvietėje, naudojamas kuras – mediena, durpės, dyzelinas. BUAB „Izobara“ katilinė, tiekianti šilumą Skemų socialinės globos namams ir daugiabučiams namams Skemų gyvenvietėje, naudoja malkas ir suskystintas dujas. 12 lentelėje pateikiama atsinaujinančio kuro dalis įmonėse, gaminančiose šilumą centralizuotai ir vietinėse katilinėse

12 lentelė. Atsinaujinančio kuro dalis įmonėse, gaminančiose šilumą centralizuotai ir vietinėse katilinėse

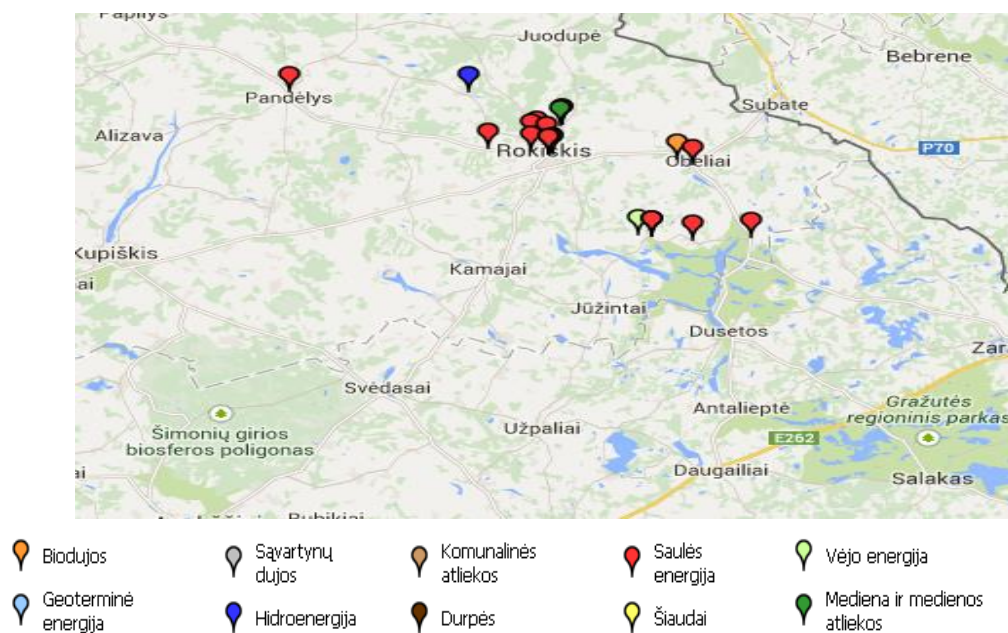
Įmonė	Katilinė	Iškastinio kuro vartojimas, tne	AEI (biokuro) vartojimas, tne	AEI dalis (proc.)
AB „Panevežio energija“	Rokiškio katilinė	60,189	5.417,02	90,00
	Bajorų katilinė	0,35	311,68	99,90
AB „Rokiškio komunalininkas“	Pandėlio katilinė	0,00	144,64	100,00
	Obelių katilinė	0,35	311,68	99,90
	Juodupės katilinė	1,13	199,7	99,4
	Kamajų katilinė	0,10	97,61	99,9
UAB „Izobara“	Skemų socialinės globos namų katilinė	90,0	250,0	73,53
Savivaldybės katilinės	Vietinės katilinės savivaldybės įmonėse	119,20	664,50	84,80
VŠĮ „Juodupės komunalinis ūkis“	Juodupės katilinė	415,4	133,0	24,3
Iš viso:		1228,0	7217,6	85,5 proc.

Šaltinis: Rokiškio rajono energijos išteklių plėtros sektorinė studija, 2012

Apibendrinant 12 lentelėje pateiktus duomenis, galima pasakyti, kad Rokiškio rajono savivaldybė šilumos sektoriuje AEI naudojami gana aktyviai. Dažniausiai naudojamas atsinaujinančių energijos šaltinis – malkos ir smulkinta mediena.

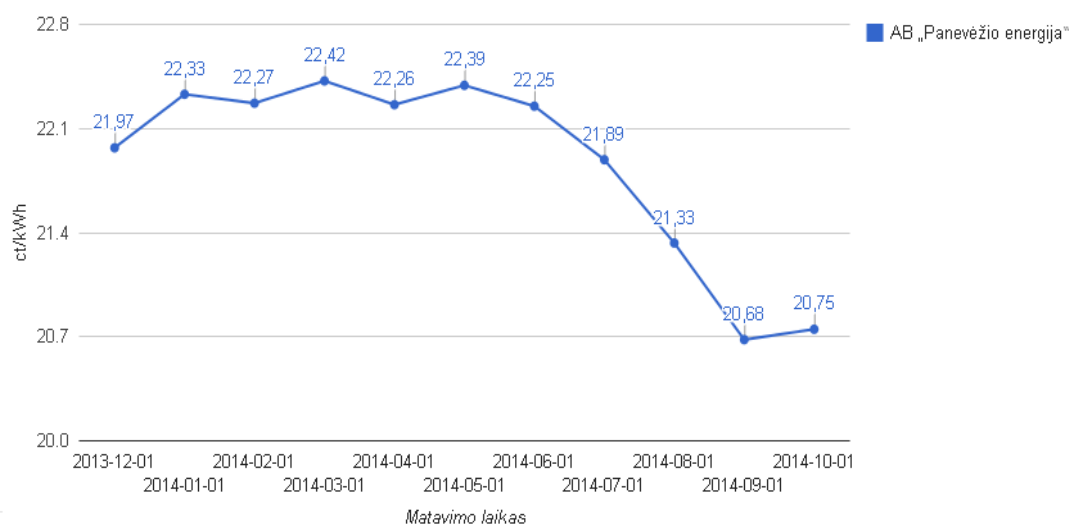
2014 m. duomenimis Rokiškio rajone yra 15 „žaliosios“ energijos gamintojų. Dauguma elektrinių savo veiklą pradėjo 2011 m. priėmus LR Atsinaujinančių išteklių energetikos įstatymą, kuriuo buvo nustatytos didelės skatinimo kvotos „žaliosios“ energijos gamintojams. Labiausiai plėtojamu alternatyviosios energetikos segmentu Rokiškio rajone yra saulės energija, taip pat yra keletas biomasės jėgainių, hidroelektrinė bei vėjo elektrinė. Rokiškio savivaldybė priklauso Lietuvos zonai, kur saulės šviesos trukmė yra 1 700-1750 valandų per metus. Laikoma, kad šioje geografinėje vietovėje saulės energijos potencialas yra mažesnis nei Vakarų Lietuvoje, tačiau galima pastebėti, jog šis skirtumas nėra didelis ir nevaizina žymaus vaidmens.

Atsinaujinančių energijos išteklių rūšių raiška ir dislokacija Rokiškio rajono savivaldybėje pateikiama 12 pav.



12 pav. Atsinaujinančių energijos išteklių rūšys ir jų dislokacija Rokiškio rajone
Šaltinis: www.avei.lt

Dėl gana plačiai taikomo AEI šildymo sektoriuje naudojimo, šilumos kainą Rokiškio rajone galima įvertinti kaip vidutinę, tačiau priskirtiną prie mažesnių šilumos kainų Lietuvoje. 2014 m. spalio mėnesį didžiausia šilumos kaina buvo Joniškyje (30,32 ct/kWh, o mažiausia – Utenoje (16,93 ct/kWh)). 13 pav. pateikiama 2013-2014 m. šilumos kainų kaita Rokiškio rajone.



13 pav. Šilumos kainų kaita Rokiškio rajone 2013-2014 m.
Šaltinis: Valstybinė kainų ir energetikos kontrolės komisija, 2014

Pateiktus šilumos kainų statistiką Rokiškio rajone galima pastebėti, kad per 2013-2014 m. didžiausia šilumos kaina buvo 2014 m. gegužės mėnesį (22,39 ct/kWh), o mažiausia – 2014 m. spalio mėnesį (20,75 ct/kWh).

Šiuo metu Rokiškio rajone veikia viena vėjo jėgainė. Šios elektrinės įrengtoji galia 0,25 MW, o visa pagaminta elektros energija yra perduodama į 10 kV įtampos tinklą. Rokiškio rajone vidutinis vėjo greitis yra apie 4 m/s, kai minimalus rekomenduojamas vidutinis vėjo greitis yra 5 m/s. Kadangi vėjo energija nuo jo greičio priklauso pagal kvadratinę priklausomybę, galima prognozuoti, kad esant 5 m/s vėjo greičiui jėgainės galia būtų išnaudota 25 proc. Tačiau šiuo metu esantys elektros energijos supirikimo iš vėjo jėgainių tarifai yra palankūs ir gali užtikrinti investicijų grąžą.

Rokiškio rajone teka keletas upių, kuriose yra tvenkiniai, o būtent tokiose upėse yra tam tikras potencialas vystyti hidroenergią: Beržiena, Nemunėlis, Vingerinė, Vyžuona. Prie Vingerinės upės įrengta vienintelė Rokiškio rajone Žiobiškio hidroelektrinė, kuri pradėjo veikti 1995 m. Jos įrengtoji galia 15 kW, o visa pagaminta elektros energija perduodama tiekiant į 0,4 kV įtampos tinklą. Tačiau Rokiškio rajone nėra upių, kurių hidroenergijos galia viršytų 20 kW/km, todėl esantys tvenkiniai gali būti panaudoti tik labai mažos galios (kelių kW) elektros generatoriams, dėl kurių ekonominio tikslingumo yra abejojama.

Didžiausias ekonomiškai pagrįstas plėtros potencialas gali būti išnaudojamas biomasės energetikoje. Perspektyvia gali būti įvardijama tiek kietojo biokuro, tiek biodujų gamybos ir naudojimo plėtra. Rokiškio rajone šiuo metu yra dvi įmonės, gaminančios biodujus pramoniniu būdu: tai UAB “Rokiškio sūris” ir AB “Vilniaus degtinė” priklausanti Obelių spirito varykla. AB “Rokiškio sūris” biodujų jėgainė biodujų gamybai naudojantys gamybos atliekas (pieno išrūgas ir įmonės nuotekas), visą pagamintą elektros energiją sunaudoja savo reimės, į rinką ji nėra patiekama. Šios biodujų jėgainės instaliuota galia 0,33 MW. Antroji įmonė, įrengta gaminti elektros ir šilumos energiją iš biodujų, išgautų utilizuojant gamybos atliekas, yra AB “Vilniaus degtinei” priklausanti Obelių spirito varykla, kurioje biodujų gamybai naudojama į alkoholį perdirbtų grūdų atliekas (žlaugtus). Šios biodujų jėgainės instaliuota elektros galia siekia 1,5 MW, o pastatyta ji buvo pasirašius sutartį su Lietuvos verslo paramos agentūra ir gavus Europos sąjungos struktūrinių fondų paramą.

Rokiškio rajone geoterminė energija išvis nėra vystoma. Lietuvoje giluminei geotermijai didžiausias potencialas yra vakarinėje ir šiaurinėje šalies dalyse. Kambro vandeningo sluoksnio temperatūra kinta nuo 14° C rytinėje Lietuvos dalyje iki 96° C Vakarų Lietuvoje. Teigiama, kad perspektyviu galima laikyti plotą, kuriame temperatūra viršija 30° C. Ši izoterma praeina pro Kupiškio – Kauno – Marijampolės linija, tad Rokiškio rajonas į perspektyvų plotą praktiškai

nepatenka, o ypač geros geoterminės sąlygos yra centrinėje ir pietinėje Vakarų Lietuvos dalyje, kur temperatūra viršija 80° C.

Apibendrinant AEI potencialą ir plėtros galimybes Rokiškio rajone, galima teigti, kad didžiausią ekonominę naudą atneštų bioenergijos (biodujų jėgainių, biokuro) plėtra. Kitų rūšių atsinaujinančių energijos išteklių plėtrai Rokiškio rajone sąlygos nėra pačios palankiausios. Hidroenergijos išteklių Rokiškio rajone yra labai maži, gilioji geotermija taip pat neturi perspektyvų. Taip pat Rokiškio rajone gali būti statomos mažos galios saulės ir vėjo elektrinės, kadangi tiek saulė, tiek vėjo energijos potencialas yra pakankamai žemas lyginant su vakarų Lietuvos regionais. 13 lentelėje pateikiamas AEI potencialo ir plėtros galimybių įvertinimas.

13 lentelė. AEI plėtros galimybių ir potencialo įvertinimas

Eil. Nr.	AEI išteklius	Potencialas ir panaudojimo galimybės	Galimos panaudojimo sritys ir mastas
1	Biodujos	Biodujų gamybos potencialas iš dalies yra išnaudojamas. Didžiausios perspektyvos – nuotekų dumblo ir organinių medžiagų panaudojimas. 2013 m. sumažinus skatinimo kvotų dydį biomasės jėgainėms nuo 355 MW iki 105 MW, šios AEI rūšies plėtra pristabdyta.	Biodujų naudojimas perspektyviausias arti jų žaliavos susidarymo vietų – vandenvalos įrenginių, didelių gyvulininkystės ar paukštininkystės kompleksų, maisto pramonės įmonių.
2	Vėjo energija	Šios AEI rūšies veiksmingumą riboja tai, kad Rokiškio rajone vėjo greitis yra vidutinis, o tai nėra optimalu. Reikalingas didesnis elektros supirkimo tarifas, kad investuotojui būtų naudinga gaminti energiją vėjo elektrinėse.	Gali būti plečiama privatiems investuotojams parodžius iniciatyvą. Aukštenio supirkimo tarifo taikymas gali padėti šios AEI rūšies plėtrai.
3	Hidroenergija	Rokiškio rajono savivaldybėje nėra upių, kurios būtų perspektyvios AEI plėtrai. Tvenkiniai, kurie gali būti panaudoti mažoms hidroelektrinėms plėsti, hidroenergijos generavimo požiūriu yra maži.	Rokiškio rajono savivaldybėje hidroenergijos panaudojimo plėtra nėra perspektyvi dėl nedidelių išteklių ir aplinkosaugos apribojimų.
4	Saulės energija	Rokiškio rajone šiuo metu yra 15 sulė jėgainių, tad šio AEI plėtra vyksta sparčiausiai. Taip atsitiko todėl, kad LR AIE įstatymu (2011) nustatytos didelės skatinimo priemonės pritraukė labai daug investuotojų. 2014 m. saulės energetikos plėtra sustojo, nebuvo pastatyta nei viena saulės jėgainė.	Galimos taikymo sritys – mažai elektros reikalaujantys objektai, kuriems reikalingas automoninis energijos šaltinis. Šilumos gamybos įrenginiai, naudojantys saulės energiją, labiausiai tinka vandeniui pašildyti.
5	Geoterminė energija	Perspektyvos giliosios geotermijos plėtrai nėra palankios, todėl jos plėtra mažai tikėtina. Seklioji	Geoterminė energija gali būti naudojama tiek individualiuose, tiek daugiabučiuose namuose šilumai gaminti. Galima plėtra

		geotermija Lietuvoje yra vis plačiau naudojama ir gali būti toliau plėtojama ypač taikant kartu su kitomis AEI elektros gamybos technologijomis.	naujos statybos ir rekonstruojamuose pastatuose, derinant šildymo ir oro kondicionavimo technologijas.
6	Šiaudų biokuras	UAB "Lašų duona" pirmoji rajone 2013 m. pradėjo šiaudų ir šieno granulių gamybą. Šiaudų biokuro potencialas priklauso nuo susidaračio šiaudų kiekio: t.y. nuo žemdirbystės intensyvumo ir žemės derlingumo.	Šiaudus galima naudoti kaip kurą katilinėse, o individualiuose namuose yra perspektyvūs automatizuoti šiaudų granulių katilai.
7	Energetiniai augalai	Apie šio išteklių naudojimą informacijos Rokiškio rajone nėra.	Energetiniai augalai granulių ar briketų pavidalu gali būti naudojami praktiškai visuose kietojo biokuro deginimo įrenginiuose, taip pat kaip žaliava biodujų gamybai.
8	Medienos kuras	Medienos kuro gamybai miškų medienos išteklių Rokiškio rajone yra gana intensyviai naudojami. Daugelyje esančių rajono katilinių pagrindinis kuras yra medienos atliekos.	Medienos kuras yra naudojamas šilumai gaminti centralizuotose šildymo sistemose, taip pat individualiuose namuose. Galima granulių kuro naudojimo plėtra, susijusi su katilų automatizavimo galimybėmis.

Šaltinis: sudaryta darbo autorės pagal Rokiškio rajono energijos išteklių plėtros sektorių studiją, 2012

Valstybinės kainų ir energetikos kontrolės komisijos (2014 m. kovo 17 d.) duomenimis laisvos skatinimo kvotos šiems metams liko tik vėjo ir hidroelektrinėms. Biodujų ir biomasės aukcionų 2014 m. rengiama nebebus, nes, 2013 m. liepos 20 d. patvirtinus naują LR Atsinaujinančių išteklių energetikos įstatymą redakciją, skatinimo kvotų dydis biomasės jėgainėms sumažėjo nuo 355 MW iki 105 MW.

Atlikus viešosios ir privačios partnerystės bei atsinaujinančių energijos išteklių taikymo dokumentų analizę, galima teigti, kad Rokiškio rajono savivaldybėje plačiausiai taikoma viešosios ir privačios partnerystės forma yra viešieji pirkimai, kuriais iš privataus sektoriaus savivaldybė įgyja jai reikalingas prekes ir paslaugas. Rokiškio rajono savivaldybėje galima surasti viešosios ir privačios partnerystės projektų atitikmenų, tačiau jų yra labai mažai, tik vienetai. Nors VPSP nėra plačiai taikoma Rokiškio rajone, atsinaujinantys energijos išteklių šiame rajone yra pakankamai plėtojami. Dokumentų analizės metu paaiškėjo, kad Rokiškio rajono savivaldybė skiria daug dėmesio atsinaujinančių energijos išteklių plėtrai, tačiau viešojo ir privataus sektorių partnerystė AEI plėtroje (ir apskritai visose ūkio srityse) taikoma labai vangiai.

3.3 Viešojo ir privataus sektorių partnerystės plėtojant atsinaujinančius energijos išteklius situacija ir plėtros galimybės Rokiškio rajone: ekspertų nuomonės raiška

Nors ir Rokiškio rajono savivaldybės ir privataus sektoriaus partnerystei plėtoti dedamos pastangos, bet šiandien dar negalima pasakyti, kad partnerystės procesas yra įsibėgėjęs. Visi ekspertai sutiko, kad dabartinį VPSP taikymą Rokiškio rajone galima pavadinti fragmentišku. Plačiausiai naudojama viešojo ir privataus sektoriaus partnerystės forma – tai trumpo laikotarpio konkrečiai paslaugai teikti taikomi viešieji pirkimai.

Pasak Eksperto Nr. 3, Rokiškio rajone viešojo ir privataus sektoriaus partnerystei galima prilyginti Rokiškio rajono vietos veiklos grupę (toliau – Rokiškio rajono VVG). Rokiškio rajono VVG – tai Rokiškio savivaldybės teritorijoje veikiantis nevyriausybinis organizacijų, verslo sektoriaus organizacijų ir valdžios institucijų savanoriškas susivienijimas, atstovaujantis Rokiškio rajono kaimo gyventojų interesams ir besirūpinantis jų plėtra. Rokiškio rajono VVG, siekianti gerinti gyvenimo kokybę kaime, įsikūrė 2007 m. vasario mėnesį. Rokiškio rajono VVG yra parengusi kaimo vietovių vietos plėtros strategiją, kuri atspindi LEADER metodo, pabrėžiančio teritorinio susietumo, integruotumo, novatoriškumo bei dalyvavimo principais, įtvirtintą naują požiūrį į kaimo plėtrą. Rokiškio rajono VVG 60 proc. valdybos narių sudaro socialinių ir ekonominių partnerių bei asociacijų atstovai, 20 proc. verslo partneriai ir 20 proc. vietos valdžios atstovai. Ši partnerystė vietos verslininkams padeda gauti paramą ir sėkmingai įgyvendinti kaimo plėtros programas. Ekspertas Nr. 3 teigė, kad savivaldybės atstovai kartu su privataus sektoriaus atstovais dalyvauja įvairiuose, darniosios energetikos propagavimui skirtuose, renginiuose, tokiuose kaip *Diena be automobilio*, *Energetikų dienos* ir t.t.

Ekspertas Nr. 5 kaip viešojo ir privataus sektoriaus partnerystės pavyzdį pateikė Rokiškio rajono savivaldybėje, įgyvendinant LR Aplinkos ministerijos nustatytus aplinkosauginius reikalavimus, 2012 m. lapkričio 24 d. organizuojamą akciją, kurios metu iš gyventojų, įmonių, įstaigų ir organizacijų bus nemokamai surenkamos elektros ir elektroninės įrangos atliekos bei nešiojamųjų baterijų ir akumuliatorių atliekos. Taigi pagrindinis ekologinės akcijos organizatorius yra Rokiškio rajono savivaldybė, o atliekų surinkimą ir tvarkymą vykdo UAB „Atliekų tvarkymo centras“. Taip pat šis ekspertas nurodė 2015 m. planuojamą įgyvendinti projektą Rokiškio rajono Kriaunų kaimo paplūdimio pritaikymo gyventojų poilsiui projektą, kuris bus įgyvendinamas pagal LEADER iniciatyvą. LEADER iniciatyva – tai viena iš keturių ES bendrijų iniciatyvų, kuri skatina kaimo gyventojus ir organizacijas aktyviai dalyvauti bendruomenės plėtros ir gyvenamosios vietovės plėtros procese, pagal šią iniciatyvą veikia Rokiškio rajono VVG. Iš savivaldybės šio

projekto įgyvendinimui turi būti paskirta 65 tūkst. litų, iš kurių 50 tūkst. vėliau grįš į savivaldybės biudžetą.

Taigi nors viešojo ir privataus sektorių partnerystė nėra dažnas reiškinys Rokiškio rajono savivaldybėje, tačiau „žaliosios“ energetikos plėtra visgi vyksta ir fragmentiškai taikant VPSP. Atlikus Rokiškio rajono plėtros strateginio plano įgyvendinimo 2011-2015 m. (žr. 13 lent.) analizę, AEI plėtros priemonių srityje, pastebėta, kad iš visų išsikeltų uždavinių AEI plėtrai skatinti, įgyvendinti tik keletas, t.y.:

- 2012 m. parengta Rokiškio rajono energijos išteklių plėtros sektorinė studija;
- Socialinės paramos Jūzintų skyriuje, Rokiškio Šv. Evangelisto Mato bažnyčios Jaunimo namuose, Rokiškio TIC sumontuoti šilumos siurbliai, kurie 100 proc. tenkina šių įstaigų šilumos poreikį;
- Savivaldybės specialistai, privataus sektoriaus atstovai kartu dalyvauja kampanijose, skirtose darniosios energetikos propagavimui.

14 lentelė. AEI plėtrą skatinančios priemonės ir jų įgyvendinamumas Rokiškio rajone

Uždavinys 3.3.2 Sukurti AIE naudojimo plėtrai palankią teisinę ir norminę bazę, formuoti infrastruktūrą			
3.3.2.1 AIE naudojimo plėtrai palankios teisinės ir norminės bazės sukūrimas		Savivaldybės administracija ir Taryba	Informacija apie priemonės įgyvendinimą nepateikta
3.3.2.2 Teritorijų planavimo dokumentų, reikalingų AIE naudojimo plėtrai bei klimato kaitai sumažinti, rengimas (dviračių ir pėsčiųjų takų plėtra, bendrųjų planų keitimas, nurodant vietas, kur galima plėtoti vėjo energetiką, miestų parkų ir žaliųjų erdvių plėtra, ir pan.)	Kol kas nieko, išskyrus individualų sektorių, yra maždaug 15 saulės kolektorių karšto vandens gamybai.	SA Architektūros ir paveldosaugos skyrius	
3.3.2.3 Ištirti infrastruktūros poreikius, atsinaujinančių išteklių energiją ir elektros energiją naudojančių transporto priemonių naudojimo plėtrai	Parengta Rokiškio rajono energijos išteklių plėtros sektorinė studija	SA, išorės ekspertai	
3.3.2.4 Infrastruktūros, reikalingos atsinaujinančių išteklių, elektros energiją naudojančių transporto priemonių naudojimo plėtrai, rajone sukūrimas	Rajone yra 2 privačios įmonės, kurios praktiškai patenkina beveik visų rajono katilinių biokuro skiedros poreikius	SA	
3.3.2.5 Dviračių takų projektavimas ir statyba	.	SA, Lietuvos automobilių kelių direkcijoje prie Susisiekimo ministerijos	Priemonė bus įgyvendinama 2014 m.
Uždavinys 3.3.3 Plėtoti atsinaujinančių išteklių energijos naudojimą, informuoti visuomenę apie AIE plėtros naudą			
3.3.3.1 Projektų, užtikrinančių pramonės vartotojų aprūpinimą šilumos energija, maksimaliai panaudojant	Socialinės paramos Jūzintų skyriuje, Rokiškio TIC,	SA, Pramonės įmonės	

atsinaujinančius energijos išteklius ten, kur šiuo metu naudojamas iškastinis kuras skatinimas	Rokiškio šv. Evangelisto Mato bažnyčios Jaunimo namuose sumontuoti šilumos siurbliai, kurie 100 proc. tenkina šių įstaigų šilumos poreikį.		
3.3.3.2 Atsinaujinančių energijos išteklių (saulės kolektorių vandens šildymui įrengimas, elektros gamyba iš saulės energijos) naudojimo pastatuose didinimo priemonių projektų rengimas ir įgyvendinimas		SA, fiziniai ir juridiniai asmenys	Informacija apie priemonės įgyvendinimą nepateikta
3.3.3.3 Ekologiško transporto (elektrinio, biodujų) plėtra		SA, UAB „Rokiškio autobusų parkas“, kiti asmenys	Informacija apie priemonės įgyvendinimą nepateikta
3.3.3.4 Informacijos teikti ir visuomenės švietimas apie AIE plėtros naudą		SA	Informacija apie priemonės įgyvendinimą nepateikta
3.3.3.5 Dalyvavimas tarptautinėse programose ir projektuose, patirties sklaida		SA, išorės ekspertai	Informacija apie priemonės įgyvendinimą nepateikta
3.3.3.6 Kampanijos, skirtos darnios energetikos propagavimui (pvz. „Energetikos dienos“, „Diena be automobilio“, ir pan.)	Savivaldybės specialistai, privatus sektorius dalyvauja seminaruose, kurie organizuojami ne Rokiškyje		SA, Nevyriausybinės organizacijos

Šaltinis: Rokiškio rajono plėtros strateginio plano iki 2015 m. priemonių įgyvendinimo 2011-2013 m. ataskaita, 2014

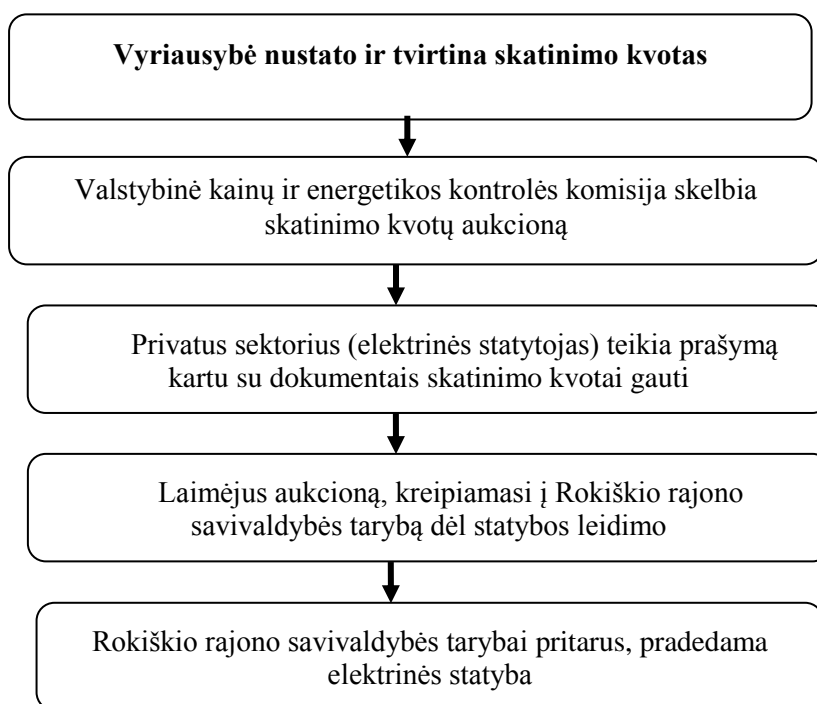
Ekspertų nuomonė, ar Rokiškio rajono savivaldybė pakankamai skatina atsinaujinančių energijos išteklių plėtrą, išsiskyrė. Ekspertų nuomonių raiška pateikiama 14 lentelėje.

14 lentelė. Rokiškio rajono savivaldybės iniciatyvos skatinant AEI plėtrą

Ekspertų nuomonė	N	Teiginys
Savivaldybė iniciatyviai imasi AEI plėtros	2	4 katilinės priklausančios AB „Rokiškio komunalininkas“ šildomos beveik 100 proc. naudojant AEI (biokurą).
Nepakankamos iniciatyvos iš savivaldybės pusės, kuriami AEI apribojimai, neparengta teisinė bazė, teritorijų planavimo dokumentai	2	Viešasis sektorius kuria barjerus atsinaujinančių išteklių energetikai.

Viešojo sektoriaus ekspertai (Ekspertas Nr. 3 ir Ekspertas Nr. 5) teigė, kad Rokiškio rajono savivaldybė imasi iniciatyvos plėtojant atsinaujinančius energijos išteklius. Kaip įrodymą šie ekspertai pateikia UAB „Rokiškio komunalininkas“, kurios 81,4 proc. priklauso Rokiškio rajono savivaldybei, priklausančias keturias Pandėlio, Juodupės, Obelių ir Kamajų katilines, kuriose 99,6 proc. centralizuotai ir vietinėse katilinėse gaminamos šilumos iš atsinaujinančių energijos išteklių (biokuro). Taip pat Rokiškio rajono savivaldybės taryba dažniausiai pritaria „žaliosios“ energetikos jėgainių statybai Rokiškio rajone. Privataus sektoriaus atstovai šiuo klausimu yra kitos nuomonės: Ekspertas Nr. 1 ir Ekspertas Nr. 2 teigia, kad Rokiškio rajono savivaldybė nepakankamai skatina atsinaujinančių energijos išteklių plėtrą rajone. Eksperto Nr. 1, kuris Bajorų gyvenvietėje Rokiškio rajone pastatė saulės kolektorius, teigimu savivaldos atstovai, atsakingi už AEI plėtrą rajone, vangiai imasi priemonių, užtikrinti sisteminei AEI plėtrai. AEI plėtra šio eksperto teigimu rajone vyksta vien tik todėl, kad Vyriausybės yra nustatytos palankios skatinimo kvotos. Savivaldybė atlieka ne visas jai LR Atsinaujinančių išteklių įstatymo jai priskirtas funkcijas, t.y. iki šiol neparengė AIE naudojimo plėtros veiksmų plano, taip pat teritorijų planavimo dokumentų, reikalingų AIE naudojimui plėtrai užtikrinti bei klimato kaitai sumažinti. Ekspertas Nr. 2 teigė susipažinęs su Rokiškio rajono savivaldybės strateginio plano iki 2015 m. plėtros plano priemonių įgyvendinimo 2011-2013 m. ataskaita, taip pat teigė, kad per 3 metus nuo strateginio plano patvirtinimo, savivaldybė neužtikrino ekologiško transporto plėtros, nedalyvavo tarptautiniuose projektuose, kuriuose galėjo pasisemti AEI plėtros patirties, taip pat nebuvo teikiama informacija visuomenei apie AEI plėtros naudą. Taigi privataus sektoriaus atstovų nuomone, Rokiškio rajono savivaldybė iniciatyvos plėsti atsinaujinančių energijos išteklių naudojimą imasi vangiai ir tik įpareigota Vyriausybės. Ekspertas Nr. 2, Žiobiškio hidroelektrinės direktorė, nurodė, kad Hidroelektrinės statyba yra labai sudėtingas procesas, nes šalia upės esančios žemės gali būti užliejamos dėl hidroelektrinių sukeliama vandens lygio, todėl statant šios rūšies elektrines dažnai sulaukiama itin stipraus gyventojų pasipriešinimo. Todėl efektyviam dialogui tarp statytojo ir visuomenės užtikrinti, reikalinga savivaldybės pagalba. Viešojo ir privataus sektorių partnerystė gali teigiamai įtakoti sklandų šios „žaliosios“ energijos rūšies elektrinės statybą, nes savivaldybės atstovai gali padėti vesti derybas su miestelio bendruomene, t.y. būti tarpininku tarp statytojo ir gyventojų. Taip pat savivaldybės atstovai dalyvauja Rokiškio rajono savivaldybės tarybai priimant sprendimą dėl leidimo statyti atsinaujinančius energijos išteklius naudojančias jėgaines. Kitų rūšių „žaliųjų“ elektrinių statytojams, nei hidroelektrinių statytojams Eksperto Nr. 2 nuomone, lengviau gauti pritarimą iš savivaldybės ir bendruomenės atstovų, kadangi jos nėra tokios pavojingos aplinkai. Eksperto Nr. 1 nuomone, mažiausiai aplinką neigiamai veikia saulės elektrinės, kurios integruotos į pastatus. Šių jėgainių fotoelementai tampa pastato dalimi. Neintegruoti į pastatus

saulės elementai reikalauja atskiro žemės ploto, tačiau jokie neigiami poveikio būtent dėl šios savo ypatybės jie nesukelia. Rokiškio rajone yra viena vėjo elektrinė, kuri pasak Eksperto Nr. 1, *nors ir labai puošia aplinką, nes vadinamieji „vėjo malūnai“ pravažiuojantis asmenis nuteikia maloniai, tačiau turi nemažai trūkumų, tokių kaip jų skleidžiamas triukšmas, šešėlių mirgėjimas bei sukeliamas pavojus migruojantiems paukščiams*. Nepaisant visų atsinaujinančius energijos išteklius naudojančių elektrinių trūkumų, „žalioji“ energetika yra laikoma saugesne nei branduolinė energetika, taip pat AEI naudojimas didina šalies energetinę nepriklausomybę, kuri kuo toliau, tuo labiau tiek Lietuvoje, tiek ir visoje Europoje yra akcentuojama. 14 pav. pateikiama leidimo statyti atsinaujinančius energijos išteklius naudojančią elektrinę proceso eiga.



14 pav. **Leidimo, statyti AEI elektrinę, procesas**

Šaltinis: sudaryta darbo autorės pagal Eksperto Nr. 4 paaiškinimus dėl leidimo statyti AEI elektrinę eigos

Apibendrinant ekspertų teiginius apie atsinaujinančių išteklių energetikos plėtrą Rokiškio rajone, galima susidaryti nuomonę, kad viešojo sektoriaus atstovai teigiamai vertina savivaldybės pastangas skatinant atsinaujinančių energijos išteklių plėtrą, o privatų sektorių atstovaujantys ekspertai teigia, kad atsinaujinančių išteklių energijos plėtrą šiuo metu inicijuoja tik Vyriausybė, savivaldos lygmeniu, konkrečiai Rokiškio rajone, alternatyviąją energetiką skatinančios priemonės, kurių savivaldybės įpareigojo imtis LR Atsinaujinančių išteklių energetikos įstatymas, vangiai taikomos. Daugelis interviu metu apklaustų ekspertų mano, kad AEI plėtros tobulinimui, savivaldybės atstovai, atsakingi už šias veiklas, turi aktyviai dalyvauti tiek tarptautiniuose, tiek valstybinės reikšmės mokymuose, konferencijose, kuriose būtų nagrinėjami atsinaujinančių

energijos išteklių plėtros klausimai. Savivaldybės darbuotojai šiuo metu neturi pakankami patirties, kad užtikrintų sistemingą AIE plėtrą rajone, todėl jiems būtina aktyviau gilinti savo kompetencijas šioje srityje.

Ekspertų interviu metu buvo prašoma įvertinti privataus sektoriaus iniciatyvas skatinant AEI naudojimą Rokiškio rajone. Ekspertas Nr. 2 teigė, kad verslas rodo dideles iniciatyvas plėsti atsinaujinančių energijos išteklių naudojimą, tačiau dažnai susiduria ne tik su bendruomenių pasipriešinimu, bet ir su biurokratišku viešojo sektoriaus atstovų požiūriu. Leidimo statyti AEI naudojančias elektrines išdavimo procedūra, pasak šio eksperto, užtrunka per ilgai. Ekspertas Nr. 1 teigia, kad savivaldybė galėtų išnuomoti jėgainių statytojams patalpas arba žemes šiai veiklai vykdyti. Tokia savivaldybės įstaigų pastatų tam tikrų dalių, pavyzdžiui, stogų nuoma sutartiniais pagrindais atneštų dvigubą naudą: savivaldybės įstaigos stogas būtų suremontuotas ant jo įrengiant saulės jėgaines bei būtų vykdomos atsinaujinančių išteklių savivaldybėje plėtros priemonės. Ekspertas Nr. 5 mato daug perspektyvių sričių, kuriose galima būtų viešosios ir privačios partnerystės būdu plėtoti atsinaujinančių išteklių energetiką Rokiškio rajone. Šis ekspertas buvo vienintelis viešojo sektoriaus atstovas, kuris, atsakydamas į šį klausimą, pripažino savivaldybės iniciatyvumo stoką teigdamas, kad *savivaldybė nelaukdama iniciatyvų iš viešojo sektoriaus pusės, turi pradėti ieškoti būdų AEI plėtrai. Bet ta plėtra neturi būti vykdoma fragmentiškai, ji turi būti plėtojama sistemingai. Savivaldybės darbuotojai, atsakingi už šią veiklą turi būti kompetentingi. Manau, kad pirmiausia turi būti parengta AIE naudojimo plėtrai palanki teisinė bazė, pavyzdžiui, parengta ne tik Rokiškio rajono energijos išteklių plėtros sektorinė studija (kuri parengta 2012 m.), o ir, kaip reikalauja Atsinaujinančių išteklių energetikos įstatymas, atsinaujinančių išteklių energijos naudojimo plėtros veiksmų planas.* Ekspertas Nr. 3 mano, kad Rokiškio rajono savivaldybė imasi visų jos kompetencijai priskirtų funkcijų atsinaujinančių energijos išteklių plėtros srityje, o privataus sektoriaus atstovai kreipiasi į savivaldybę, esant gyventojui nepritariamui ar kitoms problemoms. Todėl šio eksperto nuomone, savivaldybė savo kompetencijų ribose, atlieka savo funkcijas, o verslininkai iniciatyviai imasi AEI plėtros, jei mato būsimą naudą, taigi viešojo ir privataus sektoriaus partnerystė, kiek tai leidžia esamas VPSP ir AIE reglamentavimas, vyksta sklandžiai.

Apibendrinant ekspertų nuomonės į interviu metu užduotus klausimus, galima daryti išvadas, kad Rokiškio rajone atsinaujinančių išteklių energetikos plėtra vyksta gana sparčiai, tačiau nesistemiškai. Savivaldybė nerodo pakankamai iniciatyvų AEI plėtrai rajone užtikrinti: iki šiol neparengtas Atsinaujinančių išteklių energijos naudojimo plėtros veiksmų planas, kurio parengimas numatytas Rokiškio rajono strateginiame plane iki 2015 m., taip pat dauguma šio plano įgyvendinimo 2011-2013 m. ataskaitoje nurodytų AEI plėtros uždavinių nėra įgyvendinti.

Savivaldybės internetiniame puslapyje trūksta informacijos apie planuojamas AEI elektrinių statybas, taip pat nepateikiama informacija, susijusi su viešosios – privačios partnerystės plėtra, nors visi apklausti ekspertai vieningai sutinka, kad tik suradus reikiamą komunikacijos tarp viešojo ir privataus subjektų būdą, galima sėkminga savivaldybės veikla ir strateginiame plane nurodytų uždavinių įgyvendinimas.

IŠVADOS

Išvados, kylančios apibendrinus teorinę darbo dalį:

- Atlikus mokslinės literatūros analizę paaiškėjo, kad vykdant viešojo ir privataus sektoriaus partnerystės projektus, užtikrinama efektyvi atsinaujinančių išteklių energetikos plėtra. Daugelis VPSP projektų yra susiję su darniosios energetikos raida, kurios viena iš dalių yra AEI plėtra. Viešasis sektorius turi suteikti palankias sąlygas privačiam sektoriui investuoti į AEI plėtros projektus: sukurti teisinę bazę, kuri aiškiai reglamentuotų VPSP bei užtikrinti informacijos apie VPSP ir AEI teikiamą naudą sklaidą visuomenėje.
- Literatūros šaltinių analizė leido pastebėti, jog šiuo metu, naudojant privataus sektoriaus išteklius, VPSP projektai įgyvendinami tiesiant kelius, statant tiltus ir kitus visuomenei svarbius statinius, kurie reikalauja didelių investicijų. Vis dar pastebima, jog stokojama iniciatyvų, naudojantis viešojo ir privataus sektoriaus partneryste, įgyvendinti atsinaujinančios energijos išteklių projektus, kurie leistų sumažinti viešųjų pasaugų teikimo sąnaudas bei pagerintų teikiamų viešųjų paslaugų tiekimo kokybę.
- Viešojo ir privataus sektorių partnerystės konceptas yra įvairialypis, tačiau mokslininkai vieningai sutinka, kad plačiąja prasme viešojo ir privataus sektoriaus partnerystė gali būti apibrėžiama kaip ilgalaike sutartimi tarp viešojo ir privataus subjekto pagrįstas procesas, kurio metu privatus sektorius perima tam tikras viešojo sektoriaus funkcijas arba, trumpalaikių sutarčių atveju, privatus subjektas suteikia viešajam sektoriui reikalingas priemones ar paslaugas viešojo administravimo funkcijoms atlikti.

Išvados, kylančios atlikus empirinį tyrimą ir apibendrinus jo rezultatus:

- Dokumentų bei teisinės bazės analizės metu paaiškėjo, kad atsinaujinančių išteklių energetikos plėtra yra įtraukta į Lietuvos teisinę bazę tiek valstybiniu, tiek savivaldybių lygmenyse, tačiau šių išteklių plėtra efektyviau valdoma valstybės mastu. Rokiškio rajono savivaldybė dar nėra parengusi atsinaujinančių išteklių energijos naudojimo plėtros veiksmų plano, taip pat dauguma Rokiškio rajono plėtros strateginio plano iki 2015 m. uždavinių AEI plėtros srityje dar nėra įgyvendinti. Empirinio tyrimo metu buvo nustatyta, kad viešojo ir privataus sektorių partnerystė gali ženkliai prisidėti prie atsinaujinančių išteklių energijos plėtros savivaldybėje. Problemos, dėl kurių neužtikrinama darni viešojo ir privataus sektorių partnerystė savivaldos lygmenyje, kyla viešajam sektoriui stokojant iniciatyvų viešojo –

privataus sektoriaus partnerystei plėtoti, nepakankamai apibrėžus teisinę VPSP bazę bei esant menkam jaunimo, kuris gali prisidėti prie VPSP plėtos, verslumui,. Tačiau paminėtas problemas, su kuriomis Lietuvoje susiduriama skatinant aktyviau kurti ir sėkmingai įgyvendinti viešosios - privačios partnerystės projektus atsinaujinančių energijos išteklių plėtos aspektu, reikia spręsti ne tik savivaldos lygmeniu, būtinas ir Vyriausybės dėmesys šiai sričiai.

- Tyrimas atskleidė, kad Rokiškio rajono savivaldybėje viešojo ir privataus sektorių partnerystė dažniausiai pasireiškia viešųjų pirkimų forma, savivaldybei iš privataus sektoriaus įgyjant jam reikalingas prekes ir paslaugas. Viešojo ir privataus sektorių partnerystės sutartys, skelbiant viešuosius pirkimus Rokiškio rajone, dažniausiai sudaromos pastatų rekonstrukcijai, kelių tvarkymui bei kraštovaizdžio gerinimui. Šioje savivaldybėje vykdomų projektų, kuriuos galima identifikuoti kaip viešoj ir privataus subjektų partnerystę, yra tik keletas, todėl galima daryti išvadą, kad VPSP Rokiškio rajone nėra plačiai taikoma. Tačiau nepaisant to, kad VPSP rajone nėra aktyviai taikoma, atsinaujinančių išteklių energetika Rokiškio rajone sparčiai plečiasi. Remiantis dokumentų analize, galima teigti, kad Rokiškio rajono savivaldybėje atsinaujinantys energijos ištekliai yra plėtojami aktyviai, o viešoji ir privati partnerystė taikoma tik fragmentiškai.
- Apibendrinus interviu metu apklaustų ekspertų nuomonę dėl viešojo ir privataus sektorių partnerystės atsinaujinančių energijos išteklių plėtos aspektu, pastebėta, jog viešojo ir privataus sektorių atstovų nuomonės dažnai išsiskyrė ties tais klausimais, kuriuose teirujamasi apie savivaldybės veiksmus plėtojant AEI. Viešojo sektoriaus ekspertai vienareikšmiškai teigė, kad savivaldybė užtikrina LR Atsinaujinančių išteklių energetikos įstatymo jai priskirtų kompetencijų vykdymą, o privatus sektorius šiai nuomonei prieštaravo.
- Atlikus empirinio tyrimo metu gautų duomenų analizę ir apibendrinant tyrimo metu gautus rezultatus, galima konstatuoti, kad viešojo ir privataus sektorių partnerystės skatinimui atsinaujinančių išteklių plėtos aspektu valstybės mastu sukurta palanki skatinamoji sistema, tačiau vietos savivaldos lygmeniu stokoja savivaldybės iniciatyvų kuriant viešojo ir privataus sektorių partnerystės vystymuisi atsinaujinančių energijos išteklių aspektu palankią aplinką.

REKOMENDACIJOS

Siekiant plėtoti viešojo ir privataus sektoriaus partnerystę atsinaujinančių energijos išteklių srityje rekomenduojama:

Vyriausybei – suteikti savivaldos institucijoms daugiau galių atsinaujinančių energijos išteklių srityje. Viena iš tokių kompetencijų, kurios suteiktų savivaldos institucijoms daugiau kompetencijų AEI plėtrai - tai leidimų mažoms (iki 10 kW) elektrinėms leidimų išdavimas, kadangi savivaldybei turint sprendimo priėmimo teisę būtent dėl tokių mažos galios elektrinių diegimo, sąlygojama atsinaujinančių energijos išteklių plėtra. Tačiau, suteikiant savivaldos institucijoms didesnės kompetencijas AEI plėtros srityje, reikia nepamiršti, kad būtina aiški savivaldybių pasiektų rezultatų kontrolės sistema, kadangi savivaldybės gali pradėti piktnaudžiauti jai suteiktomis teisėmis.

Rokiškio rajono savivaldybei – atsižvelgus į tai, kad savivaldybėje aktyviausiai plėtojama saulės energetika, skatinti kitų perspektyvių, vėjo ir biomasės jėgainių, plėtrą rajone. Rekomenduojama savivaldybei pačiai nusistatyti savo rajono „žalumo“ lygį, nes Vyriausybė, nežinodama kiekvieno rajono specifikos, to geriau nepadarys. Atlikus AEI naudojimo rajone situacijos nustatymą, siūloma parengti Atsinaujinančių išteklių energijos naudojimo plėtros veiksmų planus, o kuriant palankią aplinką vėjo energetikos plėtrai pakeisti bendruosius planus, nurodant vietas, kur galima statyti vėjo elektrines. Tam, kad būtų užtikrinama reikiama informacijos apie VPSP projektų naudą atsinaujinančios energetikos plėtrai sklaida visuomenėje, būtina savivaldybės internetiniame tinklalapyje www.rokiskis.lt sukurti atskiras skiltis, skirtas informacijos apie viešosios ir privačios partnerystės ir atsinaujinančių išteklių energetikos teikiamas naudas viešinimui.

Privačiam sektoriui – aktyviau įsiliesti ir domėtis Rokiškio rajono VVG veikla, kuri jungia verslo, nevyriausybinės organizacijas bei valstybės institucijas bendram tikslui – skatinti kaimo plėtrą, kadangi dideli neišnaudoti atsinaujinančių išteklių jėgainių statybos vietų potencialai glūdi kaimo vietovėse, kuriose galimas neadekvatus vietos bendruomenių pasipriešinimas jėgainių statyboms, kuris atsiranda dėl žinių trūkumo. Konsensuą galima pasiekti pasitelkus į pagalbą Rokiškio rajono VVG, kuri geba surasti būdą, kaip sumažinti kaimo bendruomenės pasipriešinimą dėl AEI jėgainių statybos ir kartu pasiekti trejopą naudą: užtikrinti viešojo ir privataus sektoriaus partnerystę, skatinti atsinaujinančių energijos išteklių plėtrą bei ginti ir saugoti kaimo gyventojų interesus.

LITERATŪROS SĄRAŠAS

1. Europos Parlamento ir Tarybos 2009 m. balandžio 23 d. direktyva 2009/28/EB „Dėl skatinimo naudoti atsinaujinančių išteklių energiją direktyvos patvirtinimo“. *Oficialusis leidinys*. Prieiga per internetą: <http://eur-lex.europa.eu/legal-content/LT/TXT/PDF/?uri=CELEX:32009L0028&from=EN> [Žiūrėta: 2014 10 09]
2. Lietuvos Respublikos Valstybės ir savivaldybių turto valdymo, naudojimo ir disponavimo įstatymas // Valstybės žinios. 1998, Nr. 54-1492. Prieiga per internetą: http://www3.lrs.lt/pls/inter3/dokpaieska.showdoc_l?p_id=468562&p_tr2=2 [Žiūrėta: 2014-06-30]
3. Lietuvos Respublikos koncesijų įstatymas. Valstybės žinios. 1996, Nr. 92-2141. Prieiga per internetą: http://www3.lrs.lt/pls/inter3/dokpaieska.showdoc_l?p_id=429239&p_query=koncesij%F8&p_tr2=2 [Žiūrėta: 2014-06-30]
4. Lietuvos Respublikos investicijų įstatymas. Valstybės žinios. 1999, Nr. 66-2127. Prieiga per internetą: http://www3.lrs.lt/pls/inter3/dokpaieska.showdoc_l?p_id=479249&p_query=koncesij%F8&p_tr2=2 [Žiūrėta: 2014-07-15]
5. Lietuvos Respublikos energetikos įstatymas. Valstybės žinios. 2002, Nr. 56-2224. Prieiga per internetą: http://www3.lrs.lt/pls/inter3/dokpaieska.showdoc_l?p_id=460668&p_tr2=2 [Žiūrėta: 2014-07-16]
6. Lietuvos Respublikos atsinaujinančių išteklių energetikos įstatymas. Valstybės žinios. 2011, Nr. 62-2936. Prieiga per internetą: http://www3.lrs.lt/pls/inter3/dokpaieska.showdoc_l?p_id=478609&p_tr2=2 [Žiūrėta: 2014-07-16]
7. 2009-11-11 Lietuvos Respublikos vyriausybės nutarimas Nr. 1480 „Dėl viešojo ir privataus sektorių partnerystės“ // Valstybės žinios, 2009, Nr. 137-5998. Prieiga per internetą: http://www3.lrs.lt/pls/inter3/dokpaieska.showdoc_l?p_id=386114 [Žiūrėta: 2014 09 15]
8. 2009-10-14 Lietuvos Respublikos vyriausybės nutarimas Nr. 1290 „Dėl metodinę ir konsultacinę pagalbą teikiančio viešojo juridinio asmens įgaliojimo ir jo funkcijų nustatymo“ // Valstybės žinios, 2009, Nr. 124-5339. Prieiga per internetą: http://www3.lrs.lt/pls/inter3/dokpaieska.showdoc_l?p_id=355091 [Žiūrėta: 2014 09 15]
9. 2010-04-07 Lietuvos Respublikos vyriausybės nutarimas Nr. 415 „Dėl viešojo ir privataus sektorių partnerystės skatinimo 2010–2012 metų programos patvirtinimo“ // Valstybės žinios, 2010, Nr. 46-2212. Prieiga per internetą: http://www3.lrs.lt/pls/inter3/dokpaieska.showdoc_l?p_id=415041 [Žiūrėta: 2014 09 16]
11. 2009-12-24 Finansų ministro įsakymas Nr. 1K-489 „Dėl informacijos apie viešojo ir privataus sektorių partnerystės projektų įgyvendinimo eigą teikimą Finansų ministerijai taisyklių

patvirtinimo" // Valstybės žinios, 2010, Nr. 159-7254. Prieiga per internet: http://www3.lrs.lt/pls/inter3/dokpaieska.showdoc_l?p_id=362712 [Žiūrėta: 2014 09 25]

12. 2010-07-16 Ūkio ministro įsakymas Nr. 4-538 „Dėl viešojo ir privataus sektorių partnerystės tikslingumo kriterijų nustatymo ir metodinių rekomendacijų dėl viešojo ir privataus sektorių partnerystės taikymo tikslingumo kriterijų patvirtinimo“ // Valstybės žinios, 2010, Nr. 87-4620. Prieiga per internetą: http://www3.lrs.lt/pls/inter3/dokpaieska.showdoc_l?p_id=378578 [Žiūrėta: 2014 09 30]

13. Viešosios ir privačios partnerystės projektų vadovas. Prieiga per internetą <http://www.pplietuva.lt/metodikos.html> [Žiūrėta: 2014 06 30]

14. Rokiškio rajono savivaldybės tarybos 2012 m. spalio 26 d. sprendimas Nr. TS-11.192 patvirtintas Rokiškio rajono plėtros strateginis planas iki 2015 metų // Rokiškio rajono savivaldybės administracija. Prieiga per internetą: <http://www.rokiskis.lt/lt/rajono-strategija.html> [Žiūrėta: 2014 10 15]

15. Rokiškio rajono savivaldybės tarybos 2014 m. vasario 28 d. sprendimas Nr. TS-40 „Dėl Rokiškio rajono plėtros strateginio plano priemonių patvirtinimo“ // Rokiškio rajono savivaldybės administracija. Prieiga per internetą: <http://www.rokiskis.lt/lt/rajono-strategija.html> [Žiūrėta: 2014 10 15]

16. Rokiškio rajono savivaldybės tarybos 2014 m. vasario 28 d. sprendimas Nr. TS-40 „Dėl Rokiškio rajono plėtros strateginio plano iki 2015 metų priemonių įgyvendinimo 2011-2013 m. ataskaitos“. // Rokiškio rajono savivaldybės administracija. Prieiga per internetą: <http://www.rokiskis.lt/lt/rajono-strategija.html> [Žiūrėta: 2014 10 20]

17. Rokiškio rajono savivaldybės tarybos 2012 m. spalio 26 d. sprendimas Nr. TS-11.192 „Dėl Rokiškio rajono energijos išteklių plėtros sektorinės studijos patvirtinimo“. Rokiškio rajono savivaldybės administracija. Prieiga per internetą: <http://www.rokiskis.lt/lt/rajono-strategija.html> [Žiūrėta: 2014 09 10]

18. Rokiškio rajono savivaldybės tarybos 2011 m. lapkričio 18 d. sprendimas Nr. TS-15.225 „Dėl Rokiškio rajono savivaldybės administracijos nuostatų patvirtinimo“. Rokiškio rajono savivaldybės administracija. Prieiga per internetą: <http://www.rokiskis.lt/lt/rajono-strategija.html> [Žiūrėta: 2014 08 30]

19. Rokiškio rajono savivaldybės administracijos direktoriaus 2012 m. lapkričio 29 d. sprendimas Nr. AV-1024 „Dėl Rokiškio rajono savivaldybės administracijos supaprastintų viešųjų pirkimų taisyklių patvirtinimo“. Rokiškio rajono savivaldybės administracija. Prieiga per internetą: http://www.rokiskis.lt/lt/veikla_5054/viesieji-pirkimai_100/2013-metu-archyvas.html [Žiūrėta: 2014 10 20]

20. **Centrinė viešųjų pirkimų informacinė sistema.** Prieiga per internetą: http://www.cvpp.lt/?option=com_vpt&Itemid=63&task=search&theme=new&vpt_united=%C4%AEveskite+paie%C5%A1kos+kriterij%C5%B3...&vpt_company=Roki%C5%A1kio+rajono+savivaldyb%C4%97s+administracija&vpt_noticetype=0&vpt_jarcode=&vpt_proceduretype=0&vpt_object=&vpt_reporttype=0&vpt_cpvcode=&filter_from=&vpt_participant=&filter_to=&vpt_winner=&vpt_tendertype=&vpt_tenderid=&vpt_social=&vpt_place=&button=&vpt_bussect= [Žiūrėta: 2014 10 17, 2014 10 25. 2014 11 05].
21. **Callies, Ch. Hey, Ch.** Erneuerbare Energien in der Europäischen Union [Energy from renewable sources in the European Union]. Berliner Online-Beiträge zum Europarecht. 2011, Nr. 60, p. 1–39.
22. **Dubonikas G.** Alternatyvi energetika. Prieiga per internetą: <http://www.technologijos.lt/n/technologijos/karyba/straipsnis?name=straipsnis-4174&l=1&p=0> [Žiūrėta: 2014 09 30]
23. **Jankauskas V.** Atsinaujinančių energijos išteklių rėmimo klaidos // *Energetika*. – Vilnius: Lietuvos mokslų akademija, 2011. Nr. 2, p. 78-84.
24. **Jaraminienė E; Siniak N.** Atsinaujinančių energijos išteklių panaudojimo elektros energijos gamyboje apimčių analizė ir rekomendacijų dėl elektros energijos, kuriai gaminti naudojami atsinaujinantys energijos ištekliai, gamybos ir supirkimo skatinimo 2010–2020 m. parengimas, *COWI Baltic*, 2008. Prieiga per internetą: http://www.lvea.lt/public/gallery/C_Documents%20and%20Settings_Aiste_Local%20Settings_Application%20Data_Opera_Opera_profile_cache4_opr077B7.pdf [Žiūrėta: 2014 10 07]
25. **Jociutė A.** Visuomenės darnus vystymasis. Metodinė priemonė - Vilnius: Mykolo Romerio universiteto leidybos centras, 2013. – 140 p. - ISBN 978-9955-19-519-1
26. **Jonaitis P.** Žemės gelmių geoterminės energijos panaudojimas elektrai ir šilumos gamybai. Naujas metodas, perspektyva ir plėtra. *Žaliosios pramonės inovacijų programos pristatymas LR Ūkio ministerijoje, vykęs 2013 m. gegužės 9 d.* Vilnius, LR Ūkio ministerija, 2013. Prieiga per internetą: http://www.ukmin.lt/uploads/documents/Inovacijios/Geotermija_elektros%20ir%20silumos%20gamybai_naujas%20metodas_2013%2005%2007.pdf [Žiūrėta: 2014 10 17]
27. **Jordan, A et al.** Climate Change Policy in the European Union. Confronting the Dilemmas of Mitigation and Adaptation? Cambridge: Cambridge University Press. Prieiga per internetą: <http://dx.doi.org/10.1017/CBO978113904277> [Žiūrėta: 2014 09 30]
28. **Kardelis K.** Mokslinių tyrimų metodologija ir metodai,. Mokomoji knyga – Šiauliai: Lucilijus, 2007. – 142 p. - ISBN: 9955655356

- 29. Kavaliauskaitė, V.; Jucevičius, R.** Viešojo ir privataus sektorių partnerystės svarba realizuojant regiono konkurencinę strategiją. // *Ekonomika ir vadyba*. – Kaunas: Kauno technologijos universiteto leidybos centras, 2009. Nr. 14, p. 809–818. – ISSN 1822-6515
- 30. Lietuvos energetikos institutas.** Atsinaujinantys energijos šaltiniai. Mokslo ir technologijų populiarinimo projektas „Apie energiją mąstyk kitaip“: Vilnius: Švietimo ir mokslo ministerija, 2008. Prieiga per internetą: http://www.lei.lt/_img/_up/File/atvir/erlic/index_files/Atsinaujinantys_energijos_saltiniai.pdf [Žiūrėta: 2014 10 15]
- 31. Luobikienė, I.** Socialinių tyrimų metodika. Mokomoji knyga - Kaunas: Technologija: Kauno technologijos universiteto leidybos centras, 2007. 124 p., - ISBN 9955-09-281-5
- 32. Nagevičius M.** Atsinaujinančios energetikos prioritetai Lietuvoje. Realios priemonės ir garsūs šūkliai. Tradicinės ir atsinaujinančios energetikos forumas 2014, vykęs 2014 m. gegužės 21 d.: Vilnius. Prieiga per internetą: <http://www.ateitiesenergija.lt/uploads/userfiles/file/atsinaujinamos-energetikos-prioritetai-lietuvoje -realios-priemons-ir-garss-kliai-20140306.pdf> [Žiūrėta: 2014 10 15]
- 33. Navickas K.; Venslauskas K.** Biomasės būvio ciklo analizė. Mokomoji knyga – Kaunas: Aleksandro Stulginskio universiteto leidybos centras, 2012, - 83 p., - ISBN 978-609-449-041-5
- 34. Paulauskas S.** Atsakingosios energetikos link // *Mokslas ir technika*. – Vilnius, 2009. Nr. 9, p.30-32. ISSN 0134-3165.
- 35. Sapronaitytė I.** Atsinaujinantys energijos šaltiniai: energetinio saugumo link? Prieiga per internetą: <http://www.geopolitika.lt/?artc=6049> ir <http://www.geopolitika.lt/?artc=6058> [Žiūrėta: 2014 10 02]
- 36. Sedjari A.** Public–Private Partnerships as a Tool for Modernizing Public Administration. *International Review of Administrative Sciences*, 2004. Nr. 2, p. 291-306. DOI:10.1177/0020852304044256.
- 37. Skietrys E.; Raipa A.** Viešosios ir privačios partnerystės socialinio poveikio vertinimo teoriniai aspektai // *Soocialinis darbas* – Kaunas: Kauno technologijos universiteto leidybos centras, 2009. Nr. 8 (1), p. 11-16.
- 38. Stasiukynas A.** Viešojo ir privataus sektorių dalyvavimo elektros energetikoje modelis // *Viešoji politika ir administravimas* – Vilnius: Mykolo Romerio universiteto leidybos centras, 2011. Nr. 2, p. 260-270. – ISSN 1648-2603
- 39. Sveklaitė L.; Stasiukynas A.** Atsinaujinančių energijos išteklių panaudojimo elektros energetikoje skatinimo priemonių modeliavimas // *Viešoji politika ir administravimas*. – Vilnius: Mykolo Romerio universitetas, 2014. Nr. 2, p. 258–274. - ISSN 1648-2603

- 40. Šimėnas J.** Atsinaujinančių energijos šaltinių įtaka Lietuvos ekonomikai. *Atsinaujinančių išteklių energetikos svarstymo projektas, vykęs 2010 m. birželio 30 d.* :Vilnius. Prieiga per internetą: http://www.lsta.lt/files/seminarai/100204_Lietuva%20po%20krizes/J_Simenas_%28ekonomika_po_krizes%29.pdf [Žiūrėta: 2014 10 07]
- 41. Tidikis, R.** Socialinių mokslų tyrimų metodologija. Vadovėlis - Vilnius: Lietuvos teisės universiteto Leidybos centras, 2003, 609 p., - ISBN 9955-563-26-5
- 42. Tomaševičienė I.** Ukmergė rajono savivaldybės atsinaujinančių energijos išteklių naudojimo plėtros veiksmų planas,. – Ukmergė: UAB COWI Lietuva, 2013. P. 71. Prieiga per internetą: www.ukmerge.lt/webPartner/subsystems/web/doc.php?itemID=1930 [Žiūrėta: 2014 10 06]
- 43. Tvarno, C. D.** Public-private partnerships from a Danish perspective. *Public Procurement Law Review*. 2006. Nr. 3, p. 98–99.
44. Internetinis šaltinis www.lvea.lt
45. Internetinis šaltinis www.avei.lt
46. Internetinis šaltinis www.eur-lex.europa.eu

Grizevičiūtė A., Viešojo ir privataus sektorių partnerystė Rokiškio rajone atsinaujinančių energijos išteklių plėtros aspektu / Energetikos politikos ir vadybos magistro baigiamasis darbas. Vadovas doc. dr. D. Gudelis. – Vilnius: Mykolo Romerio universitetas, Viešojo administravimo institutas, 2014. – p. 101

ANOTACIJA

Magistro baigiamajame darbe išanalizuota viešojo ir privataus sektorių partnerystė atsinaujinančių energijos išteklių plėtros aspektu Rokiškio rajono savivaldybėje, iškeltos VPSP ir atsinaujinančių energijos išteklių plėtros problemos bei pateikti pasiūlymai, kaip šias problemas spręsti. Pirmojoje darbo dalyje teoriniu aspektu tiriamos viešosios ir privačios partnerystės plėtojant atsinaujinančius energijos išteklius teorinės prieigos, pateikiamos viešosios ir privačios partnerystės ir atsinaujinančių energijos išteklių sampratos, rūšys bei reglamentavimas Lietuvoje ir Europoje. Antrojoje metodologinėje darbo dalyje aptariami instrumentai, kuriais remiantis atliktas empirinis tyrimas – pusiau struktūrizuotas ekspertų interviu. Trečioji darbo dalis skirta tyrimo metu gautų duomenų analizei, apibendrinimui, išvadų ir rekomendacijų pateikimui.

Pagrindiniai žodžiai: viešojo ir privataus sektorių partnerystė, atsinaujinančių energijos išteklių plėtra, viešosios ir privačios partnerystės teisinis reguliavimas, atsinaujinančių energijos išteklių rūšys, viešosios ir privačios partnerystės formos.

Grizevičiūtė A., Public and Private Partnership in development of renewable energy sources of Rokiskis district / Master's Work in Energy Policy and Management. Supervisor assoc. prof. dr. D. Gudelis. – Vilnius: Institute of Public Administration, Mykolas Romeris University, 2014. – 101 p.

ANOTATION

Master's thesis analyzed the public and private sector partnership renewable energy resources for development Rokiskio District Council brought the PPP and renewable energy development problems and suggestions on how to solve these problems. In the first part the theoretical aspect explored public-private partnership in the development of renewable energy resources in the theoretical approach, a public-private partnership and renewable energy concept, types and regulation in Lithuania and Europe. The second part of the paper discusses the methodological instruments, which result in an empirical study - semi-structured interviews with experts. The third part is dedicated to the analysis and generalization of data that was gathered in the investigation as well as the formation of conclusions and submission on offers.

Key words: public-private partnership, renewable energy resource development, the legal regulation of public-private partnership, the legal regulation of renewable energy sources, public-private partnership types.

Grizevičiūtė A., Viešojo ir privataus sektorių partnerystė Rokiškio rajone atsinaujinančių energijos išteklių plėtros aspektu / Energetikos politikos ir vadybos magistro baigiamasis darbas. Vadovas doc. dr. D. Gudelis. – Vilnius: Mykolo Romerio universitetas, Viešojo administravimo institutas, 2014. – p. 101

SANTRAUKA

Ši magistro baigiamojo darbo tema yra aktuali, nes Lietuvai šiuo metu ypatingai svarbu siekti energetinės nepriklausomybės, o šiam tikslui įgyvendinti viena iš esminių priemonių gali būti atsinaujinančių energijos išteklių plėtra. Kadangi atsinaujinančių energijos išteklių technologijos reikalauja didelių investicijų, jas galima įgyvendinti viešosios ir privačios partnerystės būdu. Magistro darbo pagrindinis tikslas – ištirti viešojo ir privataus sektorių partnerystės plėtojant atsinaujinančius energijos išteklius situaciją ir plėtros galimybes Rokiškio rajono savivaldybėje. Siekiant šio tikslo buvo analizuojami Lietuvos ir užsienio šalių mokslininkų straipsniai bei pateikiami viešojo ir privataus sektoriaus partnerystės samprata, rūšys bei teisinis reguliavimas bei atsinaujinančių energijos išteklių samprata, rūšys, teisinis reguliavimas tiek Lietuvoje, tiek Europoje. Tyrimo objektas – viešojo ir privataus sektorių partnerystė plėtojant atsinaujinančius energijos išteklius. Probleminiai klausimai: 1) Kokia situacija viešojo ir privataus sektoriaus partnerystės srityje plėtojant atsinaujinančius energijos išteklius Lietuvoje? 2) Kaip Rokiškio rajone pasireiškia viešojo ir privataus sektorių partnerystė vykdant atsinaujinančių energijos išteklių plėtrą? 3) Kokie yra viešojo ir privataus subjektų vaidmenys plėtojant atsinaujinančius energijos išteklius Rokiškio rajone? Teorinis darbo pagrindas yra naujoji viešoji vadyba. Tyrimo metodai: Lietuvos ir užsienio autorių mokslinės literatūros analizė; teisės aktų ir dokumentų analizė; ekspertų apklausa pusiau struktūrizuoto interviu metodu; interviu metu gautų duomenų analizė. Apibendrinus tyrimo metu gautus rezultatus galima padaryti išvadas, kad viešojo ir privataus sektoriaus partnerystės skatinimui atsinaujinančių išteklių plėtros aspektu valstybės mastu sukurta palanki skatinamoji sistema, tačiau vietos savivaldos lygmeniu stokojama savivaldybės iniciatyvų kuriant viešojo ir privataus sektorių partnerystės vystymuisi atsinaujinančių energijos išteklių aspektu palankią aplinką. Magistro baigiamąjį darbą su sudaro trys dalys. Pirmojoje darbo dalyje teoriniu aspektu tiriamos viešosios ir privačios partnerystės plėtojant atsinaujinančius energijos išteklius teorinės prieigos, pateikiamos viešosios ir privačios partnerystės ir atsinaujinančių energijos išteklių sampratos, rūšys bei reglamentavimas Lietuvoje ir Europoje. Antrojoje metodologinėje darbo dalyje aptariami instrumentai, kuriais remiantis atliktas empirinis tyrimas – pusiau struktūrizuotas ekspertų interviu. Trečioji darbo dalis skirta tyrimo metu gautų duomenų analizei, apibendrinimui, išvadų ir rekomendacijų pateikimui.

Grizevičiūtė A., Public and Private Partnership in development of renewable energy sources of Rokiskis district / Master's Work in Energy Policy and Management. Supervisor assoc. prof. dr. D. Gudelis. – Vilnius: Institute of Public Administration, Mykolas Romeris University, 2014. – 101 p.

SUMMARY

This master's thesis topic is relevant, because Lithuania is now extremely important to achieve energy independence, and to this end for one of the essential steps can be the development of renewable energy resources. As renewable energy technologies require significant investment, they can be implemented by public and private partnership. Master's thesis main objective is to investigate public-private partnerships in the development of renewable energy resources situation and development opportunities Rokiskio district municipality. To achieve this goal were analyzed Lithuanian and foreign scholars and the public-private partnership concept, types and legal regulation and renewable energy concept, types, legal regulation in Lithuania and Europe. The object of research the public-private partnership in the development of renewable energy resources. Problematic issues: 1) What is the situation of public-private partnerships in the field of development of renewable energy resources in Lithuania? 2) How Rokiskio district municipality gets the public and private sector partnership in the development of renewable energy resources? 3) What are the public and private actors in the development of renewable energy resources Rokiskio area? The theoretical basis of the work is the new public management. Research methods: Lithuanian and foreign scientific literature; legislation and documents; expert interviews semi-structured interviews; interview data collected during the analysis. Summarizing the test results can conclude that the public-private partnership to promote the development of renewable resources in the aspect of a favorable state-wide incentive system, but the local government level, the lack of municipal initiatives through public-private partnership for development of renewable energy resources in a supportive environment. Master's thesis consists of three parts. In the first part the theoretical aspect explored public-private partnership in the development of renewable energy resources in the theoretical approach, a public-private partnership and renewable energy concept, types and regulation in Lithuania and Europe. The second part of the paper discusses the methodological instruments, which result in an empirical study - semi-structured interviews with experts. The third part is dedicated to the analysis and generalization of data that was gathered in the investigation as well as the formation of conclusions and submission on offers.

Viešojo ir privataus sektorių partnerystė atsinaujinančių energijos išteklių plėtros aspektu

Interviu apklausa

Per daugiau nei dvidešimt Lietuvos nepriklausomybės metų viešojo infrastruktūra ženkliai pasikeitė, tačiau šiai sričiai būtinos investicijos, o valstybė ne visuomet turi pakankami lėšų pakankamai viešosios infrastruktūros plėtrai užtikrinti. Viešojo ir privataus sektoriaus partnerystės projektų įgyvendinimas dažnai yra vienintelis būdas didesne apimtimi plėtoti viešąją infrastruktūrą ir tai atlikti sparčiau. Taip pat investicijų projektus įgyvendinant viešosios ir privačios partnerystės būdu vidutiniškai sutaupoma apie 20 proc. valstybės lėšų, reikalingų nustatytos apimties ir kokybės paslaugai teikti. Partnerystė su privačiu sektoriumi sąlygoja viešosios infrastruktūros efektyvesnį naudojimą bei teikiamų viešųjų paslaugų kaštų sumažinimą. Šiuo metu, didėjant dėmesiui atsinaujinančių išteklių energetikai, viešasis sektorius, pasitelkdamas privataus sektoriaus kapitalą, kompetencijas bei patirtis, gali imtis iniciatyvos šiai veiklai plėsti.

Tyrimo tikslas – ištirti viešojo ir privataus sektoriaus partnerystės situaciją ir galimybes Rokiškio rajone plėtojant atsinaujinančių išteklių energetiką.

Tyrimu siekiama atsakyti į šiuos probleminius klausimus:

1) Kokia situacija Lietuvos viešojo ir privataus sektorių partnerystės srityje? Ar valstybės mastu sudarytos palankios sąlygos VPSP plėtrai?

1) Kaip Rokiškio rajone pasireiškia viešojo ir privataus sektoriaus partnerystė plėtojant atsinaujinančius energijos išteklius?

3) Koks viešojo ir privataus sektorių vaidmuo (kiekvieno atskirai) plėtojant atsinaujinančius energijos išteklius Rokiškio rajone?

Bendrieji duomenys apie ekspertą:

(vardas, pavardė)

(pareigos ir patirtis užimamose pareigose (metais))

(institucija/įmonė)

Interviu protokolas

I. Tyrimo sritis – viešojo ir privataus sektorių partnerystės situacija Lietuvoje

1. D. Gudelis ir V. Rozenbergaitė (2004) viešojo ir privataus sektorių partnerystę apibūdina kaip viešojo ir privataus sektorių ilgalaikį ir abipuse nauda grindžiamą bendradarbiavimą, kurio tikslas teikti paprastai anksčiau tik viešajam sektoriui priskirtas paslaugas ir vystyti tokių paslaugų teikimui būtiną infrastruktūrą. Pasak V. Obrazcovo, viešojo ir privataus sektorių partnerystė gali būti pavadinti įvairūs sudėtingi infrastruktūros projektai, kai objektai galiausiai yra privatizuojami. P. Sadran teigimu, viešoji ir privati partnerystė yra visaapimantis terminas, po kuriuo slypi daugybė bendradarbiavimo formų ir mechanizmų. **Kaip manote, ar Lietuvoje yra pakankamai plėtojama viešojo ir privataus sektorių partnerystė? Ar sudaromos sąlygos VPSP plėtrai valstybės mastu? (Pagrįskite savo nuomonę).**

2. Viešojo ir privataus sektorių partnerystė pasireiškia įvairiomis formomis: koncesija, frančizė, nuoma, privačiai investuojami investiciniai projektai ir pan. Daugelyje pasaulio valstybių taikomos VPSP formos Lietuvoje, esant realiam poreikiui, netaikomos išvis arba taikomos fragmentiškai. **Kaip manote kodėl susiklostė tokia situacija? Gal galite pateikti sėkmingai ir nesėkmingai (Jūsų nuomone) įgyvendintų VPSP projektų?**

3. Lietuvoje nėra įstatymo, kuris reglamentuotų konkrečiai VPSP sistemą. Šiuo metu VPSP sąvoka yra apibrėžta LR investicijų įstatyme, koncesijas reglamentuoja LR koncesijų įstatymas, frančizes – Civilinio Kodekso 6.766 str. 3 d. ir t.t. **Jūsų nuomone, ar įstatymiškai apibrėžus VPSP ir sukūrus vieningą partnerystės sistemą, būtų labiau skatinama ši bendradarbiavimo tarp viešojo ir privataus subjekto rūšis?**

4. Informacijos apie VPSP sklaidos galimybes padidėjimas yra viena iš efektyvių partnerystės projektų skatinimo kriterijų. Už informacijos, susijusios su VPSP projektų rengimo ir įgyvendinimo patirtimi kaupimą, sisteminimą ir skleidimą yra paskirta atsakinga institucija Centrinė projektų valdymo agentūra, kuriai patikėta sukurti specializuotą interneto svetainę www.ppplietuva.lt VPSP

viešinti. Ar lankėtės minėtoje interneto svetainėje, ar pateikta informacija yra aktuali ir išsami? Apskritai vertinant, ar VPSP yra pakankami viešinama? (Pagrįskite savo nuomonę).

II. Tyrimo sritis – atsinaujinančių energijos išteklių plėtra

1. Atsinaujinantys energijos ištekliai – tai gamtos ištekliai, kurių atsinaujinimą lemia gamtos procesai. Atsinaujinančiais energijos ištekliais (toliau – AEI) yra laikoma: biomasės, saulės, vėjo, geoterminė energijos ir hidroenergija. **Kaip manote, ar AEI plėtra Lietuvoje vyksta pakankamai sparčiai? Kuriems iš išvardintųjų Jūs skirtumėte didžiausią prioritetą?**

2. Pagrindinis Lietuvos įsipareigojimas Europos Sąjungai energetikos sektoriuje yra iki 2020 m. padidinti AEI naudojimą bendrame visos suvartojamos energijos balanse iki 23 proc. **Kaip manote, ar Lietuvai pavyks pasiekti šių rodiklių? Koks vaidmuo, Jūsų nuomone, plėtojant AEI tenka VPSP projektams?**

3. AEI plėtros priemonės detalios nurodomos 2010 m. Nacionalinėje atsinaujinančių energijos išteklių plėtros strategijoje: fiksuoti supirkimo tarifai; gamintojams taikoma elektrinės prijungimo mokesčio nuolaida; elektros energijai, pagamintai iš atsinaujinančių energijos šaltinių, taikomas pirmenybinis persiuntimas; AEI naudojančios elektrinės nemoka galios rezervavimo paslaugos mokesčio ir t.t., taip pat plėtros priemonės nurodomos AEI naudojimo plėtros veiksmų planuose, AEI įstatymo uždaviniuose, Nacionalinėje AEI plėtros specialiojoje programoje. **Kaip vertinate Vyriausybės veiksmus VPSP projektų plėtrai AEI kontekste? Ar tie veiksmai Jums atrodo pakankami? (Pagrįskite savo nuomonę).**

4. Kaip manote, ar skatinimo kvotos yra pakankamos? Ką galėtumėte pasiūlyti?

5. 2011 m. priimtas Atsinaujinančių energijos išteklių įstatymo (toliau – Įstatymas) 12 straipsnis numato pareigą savivaldybėms, rengti ir, suderinus su atsakinga institucija, tvirtinti ir įgyvendinti Atsinaujinančių išteklių energijos naudojimo plėtros veiksmų planus, kurių pagrindu bus skiriamos lėšos AEI finansavimo programų konkrečioms projektams, rengti šių programų lėšų panaudojimo tvarkos parašą, taip pat prie savivaldos lygmeniu įgyvendinamų kompetencijų priskirta funkcija savivaldybėms siekti, kad šilumos energijos gamybai, transporto sektoriuje būtų naudojama atsinaujinančių išteklių energetika. **Kaip vertinate Įstatymo savivaldybių kompetencijai priskirtas funkcijas? Ar jos užtikrina savivaldybių savarankiškumą AEI plėtros aspektu?**

III. Tyrimo sritis – viešojo ir privataus sektoriaus palaikymo priemonės ir teikiama nauda vykdant atsinaujinančių išteklių energetikos plėtrą Rokiškio rajone

1. Įvardinkite, kokius žinote viešojo ir privataus sektoriaus partnerystės pavyzdžius (remiantis P. Sadran mintimi, kad „Viešojo ir privati partnerystė yra visaapimantis terminas, po kuriuo slypi daugybė bendradarbiavimo formų ir mechanizmų” bei į VPSP žiūrint plačiąją prasme) Rokiškio rajone. Gal žinote, kokie VPSP projektai bus rengiami ateityje ir kaip jie bus įgyvendinami?

2. Jūsų nuomone, ar pakankamas dėmesys skiriamas VPSP projektams Rokiškio rajone?

3. Įvardinkite, kokios AEI plėtros priemonės iš mūsų aukščiau paminėtų, yra taikomos Rokiškio rajone?

4. Jūsų nuomone, ar Rokiškio rajono savivaldybėje atsinaujinančių išteklių energetika yra pakankamai skatinama? Ką galima būtų patobulinti?

5. Kaip vertinate privataus sektoriaus iniciatyvas skatinant AEI naudojimą Rokiškio rajone? Ar jų pakanka? (Pagrįskite atsakymą).

6. Ką dar galėtumėte papildyti, ko nepalietėme interviu metu, kas Jums atrodo svarbu kalbant apie viešosios ir privačios partnerystės plėtrą atsinaujinančių išteklių energetikos plėtros aspektu?

NUOŠIRDŽIAI DĖKOJU UŽ ATSAKYMUS!

2 PRIEDAS

Viešojo ir privataus sektoriaus partnerystės sutarčių skaičius Lietuvos savivaldybėse

Eil. Nr.	Savivaldybės pavadinimas	VPSP sutartys, sudarytos iki 2013 m. sausio 1 d.		Sutartys, sudarytos 2013 m.		Iš viso sudaryta sutarčių iki 2014 m. sausio 1 d.
		Koncesijų sutarčių skaičius	VžPP sutarčių skaičius	Koncesijų sutarčių skaičius	VžPP sutarčių skaičius	
1.	Akmenės	1				1
2.	Biržų rajono	2				2
3.	Druskininkų	1				1
4.	Kalvarijos	1				1
5.	Kauno miesto	3				2
6.	Kelmės rajono	1				1
7.	Kėdainių rajono	3				3
8.	Klaipėdos miesto	2				2
9.	Neringos	3				3
10.	Pagėgių	1				1
11.	Pakruojo rajono	1				1
12.	Panevėžio miesto	4				4
13.	Radviliškio rajono	2				2
14.	Šiaulių miesto	1				1
15.	Šilalės rajono	1				1
16.	Šilutės rajono	1				1
17.	Širvintų rajono	1				1
18.	Tauragės rajono	1				1
19.	Trakų rajono	1				1
20.	Utenos rajono	1				1
21.	Vilniaus miesto		1			1
22.	Vilniaus rajono	1				1
Iš viso:		33	1	0		34
		34				

Šaltinis: http://www.ppplietuva.lt/images/files/VPSP_sutarciau_savivaldybes_20130422.pdf

3 PRIEDAS

Sutarčių tipų palyginimas pagal sektorių atsakomybę

Sutarties tipas	Trukmė	Paslaugos teikėjas	Apyvartini o kapitalo šaltinis	Pelno gavėjas/nuostolių padengėjas	Ilgalaikio finansavimo šaltinis	Turto savininkas	Paslaugos planavimas ir teisinis reguliavimas
Paslaugų sutartis	2-3 metai	viešasis	viešasis	viešasis	viešasis	viešasis	viešasis
Valdymo sutartis	2-5 metai	privatus	viešasis	viešasis	viešasis	viešasis	viešasis
Nuomos sutartis	7-15 metų	privatus	privatus	privatus	viešasis	viešasis	viešasis
Bot/pfl	20-30 metų	privatus	privatus	privatus	privatus	viešasis	viešasis
Boo	20-30 metų	privatus	privatus	privatus	privatus	privatus	viešasis
Koncesija	20-30 metų	privatus	privatus	privatus	privatus	viešasis	viešasis
Privatizavimas	Visam laikui	privatus	privatus	privatus	privatus	privatus	viešasis

Šaltinis: sudaryta pagal metodinę medžiagą „Viešojo ir privataus sektorių partnerystės projektų vadovas“, 2013

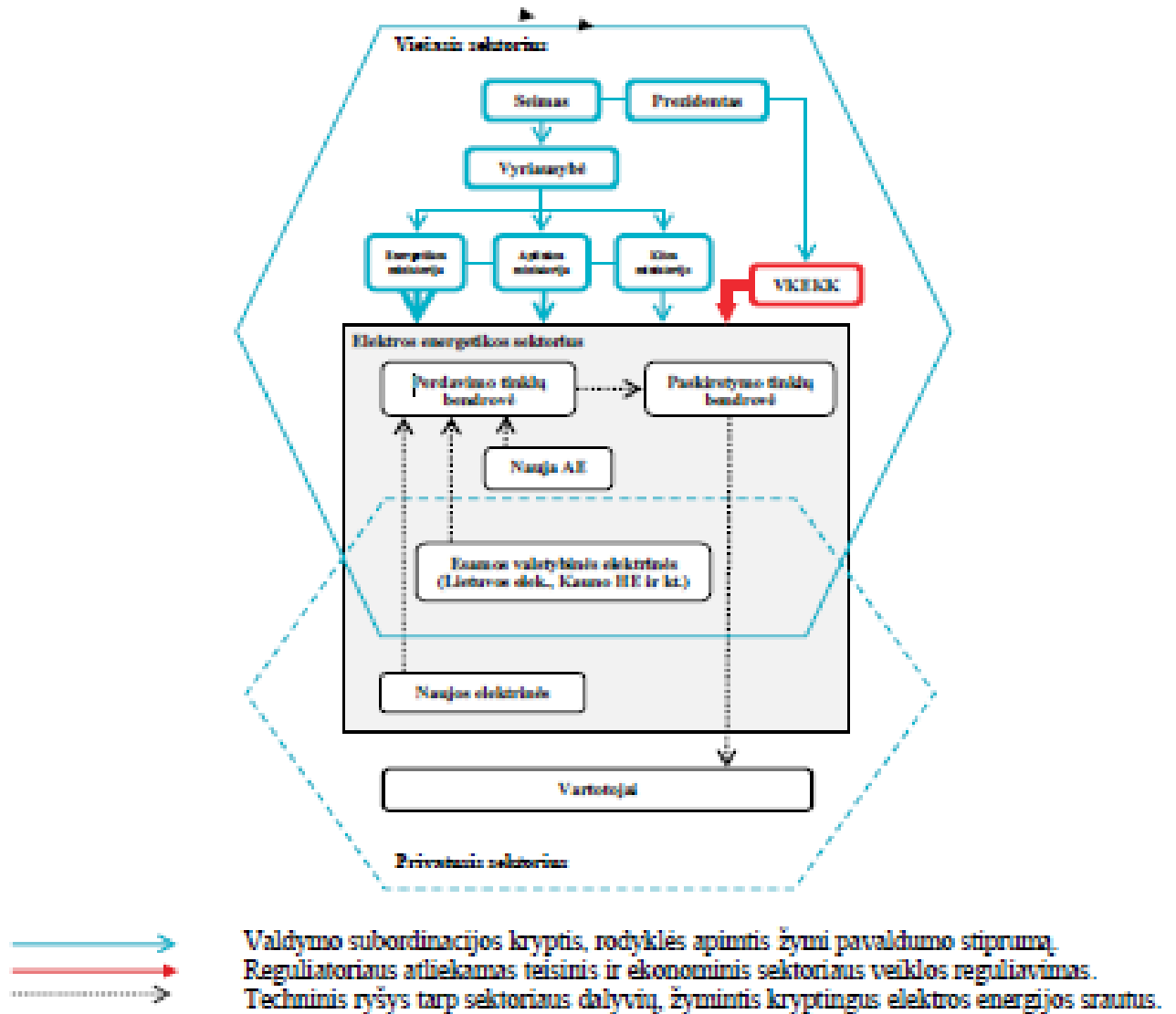
4PRIEDAS

Pagrindiniai VPSP teisės aktai Lietuvoje

Viešųjų pirkimų įstatymas	Lietuvos Respublikos viešųjų pirkimų įstatymas Nr. I-1491, 1996 m. rugpjūčio 13 d., su vėlesniais jo pakeitimais.
Nutarimas dėl sutarčių termino	Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2006 m. gegužės 5 d. nutarimas Nr. 432 dėl viešojo pirkimo.
VPSP nutarimas	Lietuvos Respublikos Vyriausybės nutarimas Nr. 1480 dėl viešojo ir privataus sektorių partnerystės, 2009 m. lapkričio 11 d.
Investicijų įstatymas	Lietuvos Respublikos investicijų įstatymas Nr. VIII-1312, 1999 m. liepos 7 d., su vėlesniais jo pakeitimais ir poįstatyminiais teisės aktais.
Valstybės turto įstatymas	Lietuvos Respublikos valstybės ir savivaldybių turto valdymo, naudojimo ir disponavimo juo įstatymas Nr. VIII-729, 1998 m. gegužės 12 d., su vėlesniais jo pakeitimais ir poįstatyminiais teisės aktais.
Koncesijų įstatymas	Lietuvos Respublikos koncesijų įstatymas Nr. I-1510, 1996 m. rugsėjo 10 d., su vėlesniais jo pakeitimais ir poįstatyminiais teisės aktais.
Valstybės turto nuomos nutarimas	Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2001 m. gruodžio 14 d. nutarimas Nr. 1524 dėl valstybės materialiojo turto nuomos.
Valstybės skolos įstatymas	Lietuvos Respublikos valstybės skolos įstatymas Nr. I-1508, 1996 m. rugpjūčio 22 d., su vėlesniais jo pakeitimais ir poįstatyminiais teisės aktais.
Žemės įstatymas	Lietuvos Respublikos žemės įstatymas Nr. I-446, 1994 m. balandžio 26 d., su vėlesniais jo pakeitimais ir poįstatyminiais teisės aktais.
Biudžeto sandaros įstatymas	Lietuvos Respublikos biudžeto sandaros įstatymas, Valstybės Žinios, 2004, Nr. 4-47, su visais vėlesniais pakeitimais, papildymais ir poįstatyminiais teisės aktais.
Savivaldybių skolinimosi taisyklės	Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2004 m. kovo 26 d. nutarimas Nr. 345 dėl savivaldybių skolinimosi taisyklių patvirtinimo.
Pelno mokesčio įstatymas	Lietuvos Respublikos pelno mokesčio įstatymas Nr. IX-675, 2001 m. gruodžio 20 d., su vėlesniais pakeitimais ir poįstatyminiais teisės aktais.
Pridėtinės vertės mokesčio įstatymas	Lietuvos Respublikos pridėtinės vertės mokesčio įstatymas Nr. IX-751 / 2002, su vėlesniais pakeitimais ir poįstatyminiais teisės aktais.
Nekilnojamojo turto mokesčio įstatymas	Nekilnojamojo turto mokesčio įstatymas (NTMI) Nr. X-233, 2005 m., su poįstatyminiais teisės aktais.
Statybos įstatymas	Lietuvos Respublikos statybos įstatymas Nr. I-1240, 1996 m. kovo 19 d., su vėlesniais jo pakeitimais ir poįstatyminiais teisės aktais.
Civilinis kodeksas	Lietuvos Respublikos civilinis kodeksas Nr. VIII-1864, 2000 m. liepos 18 d., su vėlesniais jo pakeitimais.
Nutarimas dėl CPVA paskyrimo	Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2009 m. spalio 14 d. nutarimas Nr. 1290 „Dėl metodinę ir konsultacinę pagalbą teikiančio viešojo juridinio asmens įgaliojimo ir jo funkcijų nustatymo“.

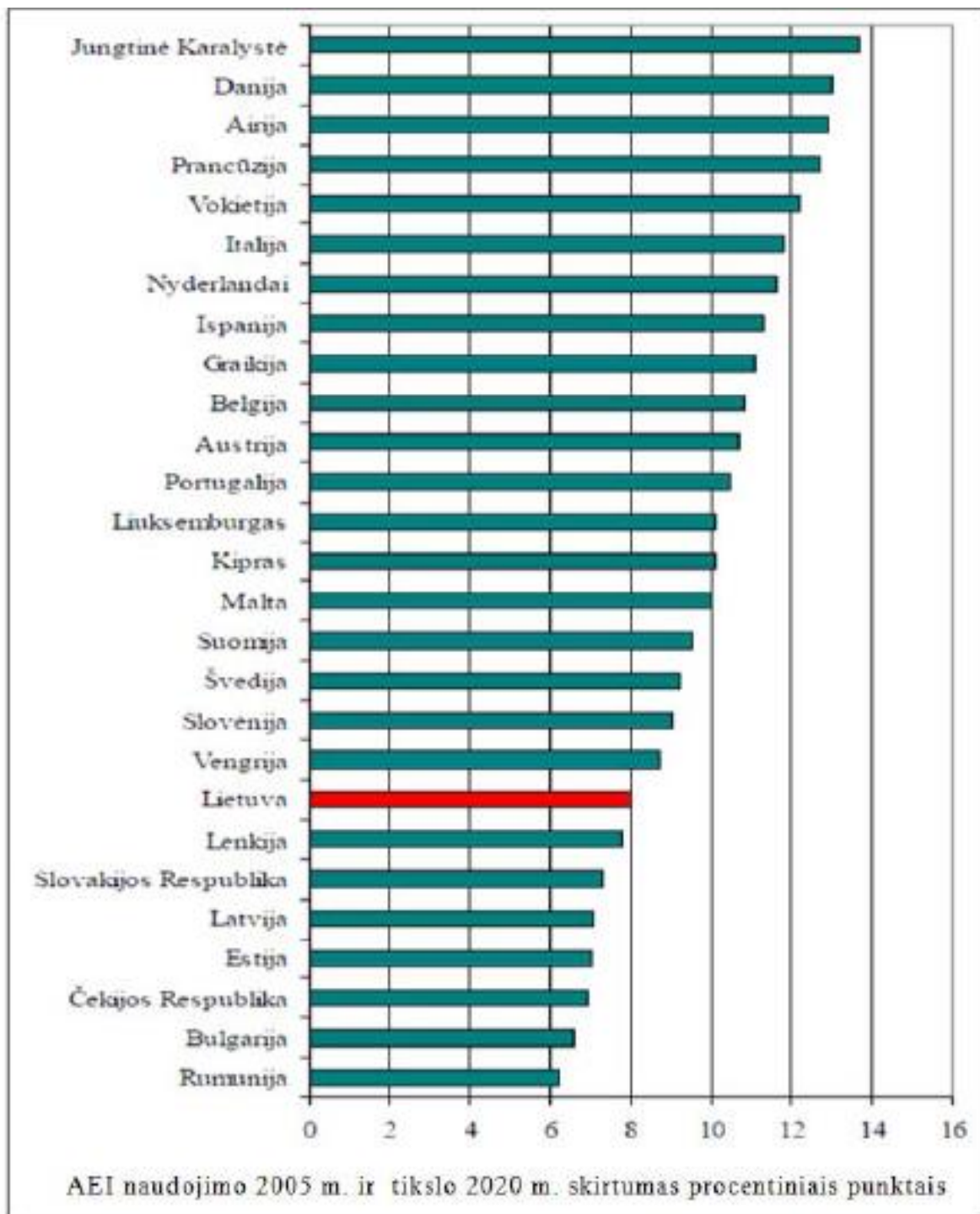
Šaltinis: sudaryta pagal „Viešojo ir privataus sektorių partnerystės projektų vadovas“, 2013

Viešojo ir privataus sektorių santykio Lietuvos elektros energetikoje
rekomenduotinas modelis



Šaltinis: Stasiukynas A., 2011, p. 268

Energijos gamybos didinimo užduotys kiekvienai šaliai



Šaltinis: Valstybinio audito ataskaita „Atsinaujinančių energijos išteklių potencialo naudojimas Lietuvoje“, 2010, p. 7

7 PRIEDAS

Atsinaujinančių energijos šaltinių naudojimas energijos gamybai 2006,2008 m. ir numatoma prognozė šalims 2020 m.

	ES valstybė	2006 m., proc.	2008 m., proc.	2020 m. tikslas, proc.
1.	Jungtinė Karalystė	1,5	2,2	15
2.	Airija	3,1	3,8	16
3.	Prancūzija	9,6	11	23
4.	Danija	16,8	18,7	30
5.	Nyderlandai	2,5	3,2	14
6.	Italija	5,3	6,6	17
7.	Latvija	31,3	29,8	40
8.	Graikija	7,2	7,9	18
9.	Slovėnija	15,5	15,1	25
10.	Malta	0,1	0,2	10
11.	ES 27	8,8	10,3	20
12.	Belgija	2,7	3,3	13
13.	Ispanija	9,1	10,7	20
14.	Vokietija	6,9	8,9	18
15.	Kipras	2,5	4,1	13
16.	Liuksemburgas	0,9	2,1	11
17.	Lietuva	14,7	14,9	23
18.	Portugalija	20,5	23	31
19.	Suomija	29,2	30,5	38
20.	Lenkija	7,4	7,8	15
21.	Bulgarija	9,3	9,3	16
22.	Vengrija	5,1	6,6	13
23.	Estija	16,1	18,9	25
24.	Čekijos Respublika	6,4	7,2	13
25.	Slovakija	6,2	8,3	14
26.	Austrija	24,8	28,3	34
27.	Švedija	42,7	44,4	49
28.	Rumunija	17,5	20,3	24

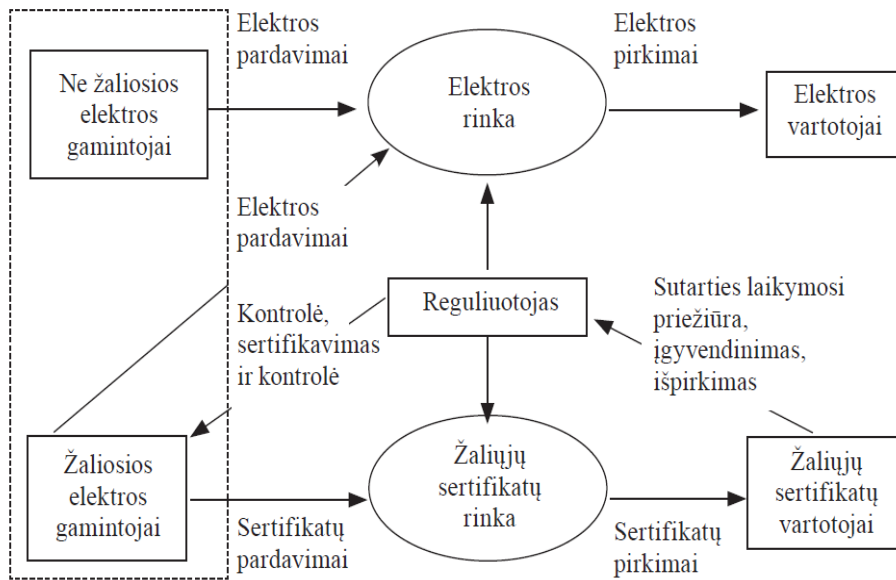
Šaltinis: prieiga per internetą <http://www.energy.eu/#renewable> [Žiūrėta: 2014 10 15]

AEI planuojamos instaliuotosios galios augimas Lietuvoje

	2008 metais	2010 metais	2011 metais	2012 metais	2013 metais	2014 metais	2015 metais	2016 metais	2017 metais	2018 metais	2019 metais	2020 metais
HIDROELEKTRINĖS												
Įrengtoji galia (< 10 MW), MW	26	26	26	27	29	30	32	33	33	36	38	40
Pagamintas elektros energijos kiekis, GWh	73	79	79	80	84	89	93	98	99	104	111	117
Įrengtoji galia (> 10 MW), MW	100,8	100,8	100,8	100,8	100,8	100,8	100,8	100,8	100,8	100,8	100,8	100,8
Pagamintas elektros energijos kiekis, GWh	329	353	353	353	353	353	353	353	353	353	353	353
Iš viso		↓	↓	↓	↓	↓	↓	↓	↓	↓	↓	↓
Įrengtoji galia, MW	127	127	127	128	130	131	133	134	134	137	139	141
Pagamintas elektros energijos kiekis, GWh	402	432	432	433	437	441	446	450	452	456	464	470
SAULĖS ELEKTRINĖS												
Įrengtoji galia (MW)	0	1	2	3	5	8	10	10	10	10	10	10
Pagamintas elektros energijos kiekis, GWh	0	0	2	3	6	9	13	15	15	15	15	15
VĖJO ELEKTRINĖS												
Įrengtoji galia, MW	68	179	200	250	300	350	389	500	500	500	500	500
Pagamintas elektros energijos kiekis, GWh	131	297	473	563	688	813	924	1111	1250	1250	1250	1250
BIOMASĖS ELEKTRINĖS												
Įrengtoji galia (kietoji biomasė), MW	17	22	24	40	68	98	115	135	162	162	162	162
Pagamintas elektros energijos kiekis, GWh	60	98	115	161	271	416	533	626	743	810	810	810
Įrengtoji galia (biudujos), MW	4	12	17	19	26	30	35	40	45	50	56	62
Pagamintas elektros energijos kiekis, GWh	9	50	87	108	159	196	228	263	298	333	371	413
Iš viso		↓	↓	↓	↓	↓	↓	↓	↓	↓	↓	↓
Įrengtoji galia, MW	21	34	41	59	94	128	150	175	207	212	218	224
Pagamintas elektros energijos kiekis, GWh	69	147	202	268	429	612	761	888	1040	1143	1181	1223
IŠ VISO												
Įrengtoji galia, MW	215	341	369	440	529	616	682	819	851	859	867	875
Pagamintas elektros energijos kiekis, GWh	602	876	1109	1267	1560	1875	2143	2465	2757	2864	2910	2958
Pagamintas elektros energijos kiekis, GWh	628	865	1071	1235	1523	1838	2120	2443	2736	2854	2898	2945

Šaltinis: Nutarimas dėl atsinaujinančių energijos išteklių plėtros strategijos patvirtinimo (Žin., 2010, Nr. 73-3725)

Žaliųjų sertifikatų paramos schema



Šaltinis: Jaraminienė, E.; Siniak, N. Atsinaujinančių energijos išteklių panaudojimo elektros energijos gamyboje apimčių analizė ir rekomendacijų dėl elektros energijos, kuriai gaminti naudojami atsinaujinantys energijos ištekliai, gamybos ir supirkimo skatinimo 2010–2020 m. parengimas, 2008, p. 56.

Savivaldybių AIE naudojimo plėtros veiksmų rengimo ir įgyvendinimo procedūra

Šaltinis: LR Atsinaujinančių išteklių energetikos įstatymas (Žin., 2011, Nr. 62-2936)

AEI skatinimo priemonių pasiekimo indikatoriai pagal Rokiškio rajono strateginį planą iki 2015 m.

Uždavinys 3.3.2 Sukurti AIE naudojimo plėtrai palankią teisinę ir norminę bazę, formuoti infrastruktūrą			
Priemonė	Pasiekimo indikatorius	Pasiekimo laikas	Atsakinga institucija
3.3.2.1 AIE naudojimo plėtrai palankios teisinės ir norminės bazės sukūrimas	Patvirtintas ir detalizuotas AIE plėtros veikslių planas ir paskirtas atsakingas asmuo už jo vykdymą; parengtas ir patvirtintas AIE naudojimo plėtros finansavimo programa ir programos lėšų panaudojimo aprašas; įsteigtas savivaldybės AIE naudojimo plėtros fondas	2014-2015	Savivaldybės administracija ir Taryba
3.3.2.2 Teritorijų planavimo dokumentų, reikalingų AIE naudojimo plėtrai bei klimato kaitai sumažinti, rengimas (dviraičių ir pėsčiųjų takų plėtra, bendrųjų planų keitimas, nurodant vietas, kur galima plėtoti vėjo energetiką, miestų parkų ir žaliųjų erdvių plėtra, ir pan.)	Peržiūrėtas bendrasis savivaldybės planas, priimti sprendiniai dėl dviraičių ir pėsčiųjų takų plėtros, nurodytos galimos aikštelės vėjo ir saulės energetikos objektų plėtrai	2014-2015	SA Architektūros ir paveldosaugos skyrius
3.3.2.3 Ištirti infrastruktūros poreikius, atsinaujinančių išteklių energiją ir elektros energiją naudojančių transporto priemonių naudojimo plėtrai	Atliktas tyrimas dėl atsinaujinančių išteklių ir elektros energiją naudojančio transporto infrastruktūros (degalinių, dujų užpildymo stočių, elektromobilių akumuliatorių pakrovimo terminalų) poreikių	2014-2015	SA, išorės ekspertai
3.3.2.4 Infrastruktūros, reikalingos atsinaujinančių išteklių, elektros energiją naudojančių transporto priemonių naudojimo plėtrai, rajone sukūrimas	Vadovaujantis atlikto tyrimo rezultatais parengti projektai ir įrengti infrastruktūros objektai	2014-2015	SA

Uždavinys 3.3.3 Plėtoti atsinaujinančių išteklių energijos naudojimą, informuoti visuomenę apie AIE plėtros naudą			
3.3.3.1 Projektų, užtikrinančių pramonės vartotojų aprūpinimą šilumos energija, maksimaliai panaudojant atsinaujinančius energijos išteklius ten, kur šiuo metu naudojamas iškastinis kuras skatinimas	Padidinta AIE dalis pramonės įmonių energijos vartojimo balanse	2014-2015	SA, Pramonės įmonės
3.3.3.2 Atsinaujinančių energijos išteklių (saulės kolektorių vandens šildymui įrengimas, elektros gamyba iš saulės energijos) naudojimo pastatuose didinimo priemonių projektų	Įrengti saulės kolektoriai elektros gamybai ir karšto vandens ruošimui	2014-2015	SA, fiziniai ir juridiniai asmenys

rengimas ir įgyvendinimas			
3.3.3.3 Ekologiško transporto (elektrinio, biodujų) plėtra	Susidėvėjusios transporto priemonės pakeistos ekologiškesnėmis	2014-2015	SA, UAB „Rokiškio autobusų parkas“, kiti asmenys
3.3.3.4 Informacijos teikti ir visuomenės švietimas apie AIE plėtros naudą	Informacija apie AIE plėtros tikslus ir veiksmus paviešinta rajono laikraštyje, patalpinta rajono savivaldybės internetinėje svetainėje; parengtas bukletas apie valstybės ir savivaldybės AIE naudojimo skatinimo priemones; parengtas teisės aktų sąvadas apie leidimų, licencijų ir atestatų išdavimo tvarką, sertifikavimo, paraiškų, susijusių su AIE gamybos įrenginiais, nagrinėjimo tvarką, pareiškėjams teikiamą pagalbą	2014-2015	SA
3.3.3.5 Dalyvavimas tarptautinėse programose ir projektuose, patirties sklaida	Su AIE naudojimo plėtra susijusiuose projektuose dalyvaujančių SA darbuotojų skaičius	2014-2015	SA, išorės ekspertai
3.3.3.6 Kampanijos, skirtos darnios energetikos propagavimui (pvz. „Energetikos dienos“, „Diena be automobilio“, ir pan.)	Suorganizuoti ir įvykę renginiai	2014-2015	SA, Nevyriausybinių organizacijos

Saltinis: Rokiškio rajono plėtros strateginio plano iki 2015 metų priemonių planas, 2014

- Magistro baigiamasis darbas „Viešojo ir privataus sektorių partnerystė Rokiškio rajone atsinaujinančių energijos išteklių plėtros aspektu“ į Viešojo administravimo institutą pristatytas 2014.11.17
- El. pašto adresas: agrizev@gmail.com
- Telefono numeris: +370 60896502
- Patvirtinu, kad magistro baigiamasis darbas „Viešojo ir privataus sektorių partnerystė Rokiškio rajone atsinaujinančių energijos išteklių plėtros aspektu“ yra autentiškas